ALBERTINI
BOTTONNI NOBILIS PATAVINI, PHILOSOPHI AC Medici Praxin in Academia Patauina interpretantis.

DE VITA CONSERVANDA.



PATAVII, Apud Iacobum Bozzã.
M: D. L X X X I I.

AD ILLVSTRISSIMOS ET SApientissimos Viros, Vincentium Maurocenũ, Paulũ Theupulũ, Diui Mar. Procuratores Dignissimos, Ioannem Correrũ, Aloysiũ Georgiũ, & Frãciscũ Lõgũ, Reip. Ven. Senatores Amplissimos, summos litterarum Patronos.

Accipite Viri Illustrissimi, pro summa Vestra erga omnes humanitate, Meos hos fructus, felicibus Auspiciis uestris partos, & patrocinio in lucem editos; ut Vestra Auctoritate Maiorem fauorem, & gratiam apud studiosos oẽs sibi concilient: Accipite inquam, pro innata Vestrum omninm benignitate, Has Meas Lucubrationes, et uigilias, Immortali Nomini Vestro Dicatas; Eodemq; afflatu, quo soletis aliis, Mihi pariter aspirate, Vt Vestro Præsidio semper & ubiq;

tutus conquiescam. Suscipite tandem ex porrecta fronte, Libellum De VITA conseruanda, Meæ Totiusq; Bottonnæ familiæ Erga Vos omnes obseruantiæ locupletissimum testimonium; In hocq; perexiguo munere magnam animi propensionē agnoscite: Valete, Diuq; Viuite Incolumes, & Florentes.

AD ECCELLENTISS. ALBERTINVM BOTTONNVM NATIO GERMANORVM MEDICORVM QVAE EST PATAVII.

INclyte, quid tantum, quo te Veneramur, amorē
Albertine potest conciliare tibi?
An, quia te multa clarum Virtute Videmus
Nascitur ex meritis gratia tanta tuis.
Quippe amor officium sequitur, conspectaq; Virtus
Pertrahit in laudes pectora nostra tuas.
Pellere difficiles quo sit medicamine morbos
Cum doceas tuus est publicus iste labor.
Sed ne fortè tuæ desint priuata Iuuentæ,
Publica dum studii clausa theatra silent:
Te iuuat in medicis, pulchro certamine, rebus
Priuata iuuenes instituisse domo.

Hic de proposito mos est discurrere casu,
Quæ modò dicendi munia tute subis.
Et modò nostra sedens placida dum percipis aure
Corrigis eloquio qualiacunq; tuo.
Magna quidē sunt hæc, sed (Vt ē tua grata Voluntas)
Non satis ingenio res facit ista tuo:
Ni quòq; commonstres, Vt quæ certissima longè
Esse doces, Visu lumina nostra probent.
Nos igitur comites infirma ad corpora tecum
Accipis, Vt medicum conspiciamus opus.
Quilibet hìc morbus (modò sit tractabilis arte)
Cogitur auxiliis terga dedisse tuis.
Hic iterum cupida iuuenum præsente corona
Sumis ab exemplo Verba diserta dato.
Et, ne quis Videat, quòd non intelligat ipse,
Tu benè sollicita sedulitate caues.
Scilicet & mores, & sæui semina morbi
Prodis, & hæc qua sint arte leuanda mones.
Pro quibus haud, meritas dicentia carmina laudes
Possumus officio condere digna tuo.
Vnica, quàm spectes, manet officiosa Voluntas,
Cætera materiæ pondere pressa iacent.
Dii faciant possis (quid enim nisi Vota supersunt)
Viuere, fælices suauiter Vsq; dies.
At tuus iste liber claras modò natus in auras,
Duret; & authorem laudet ubiq. suum.

IN ALBERTINI BOTTONNI MEDICORVM NOSTRAE AETATIS FORTVNATISSIMI LIBRVM DE CONSERVANDA VITA.

Poloni Amoris& officii, ergo.

Magna dabat totam Tyberis delubra per Vrbem,
Vsſit & accenſis thura, merumq; focis:
Cum ſubiit Latios opifex Epidaurus in agros,
Et dedit officio proſpera ſigna ſuo.
At quæ tanta tuis famam Virtutibus addent,
Non bene Pierys carmina iuncta modis?
Qui bene decerptis Clarys de collibus herbis,
Celſus ubi gemino mons petit aſtra iugo,
Pæoniam exerces medicans inſigniter artem,
Et prohibes ſtygias rumpere fila Deas.
Ac opus emittis quò non præſtantius ullum,
Languida mortifera corpora tabe leuet.
Quod tibi uenturos ſemper durabit in annos,
Et ſublime tuum nomen in aſtra feret.
Donec ab occaſu roſeum reuolutus in ortum
Phæbus, luciferis frena reponet equis.

Stanislai NiegoſſouusKi.

LIBER AD LECTOREM.

FAta manu, uitamq; gero, penitusq; repertam
  Pegasus alato quam pede fecit, aquam.
Quisquis es, hinc Artes medicas, floremq. iuuentæ
  Lædere quem posset nulla senecta, petas.
Nobilis huc pleno Permessus profluit alueo
  Et fundit Clariam plena canalis aquam.
Multa manu medica superas referuntur in auras.
  Vnde fluit Sacræ uena perennis aquę,
Sed Tua quæ Latias mittis Bottone sub oras
  Possunt Pierii numen habere Dei.

Eiusdem

CYnthius Aurata cithara præclarus,& arcu,
  Idem etiam Medica Diuus in arte potens;
Te nate. ò cithara, & iaculis, atq; arte decorum
  Effecit Medica, Tethiios undisonæ.
Sed curas cithara latitans solaris,& arcus
  Hastáue quid ueræ nobilitatis habent?
Largiri, aut seruare animam laus æmula Diuis,
  Eripere immani est res magis apta feræ.
Ergo ista ante alios fulget qui primus in arte,
  Mæonia, Albertus dignior iliade est.

HAEC EXIMIO PHILOSOPHO
ac Medico Domino Albertino Bottonno
Amoris ꝑpetuæq;. Memoriæ gratia scribebat
IACOBVS CRITONIVS SCOTVS

IN ALBERTINI BOTTONNI DOCTISSIMI VIRI LIBRVM, DE CONSERVANDA VITA,

ALLEXANDER CARRATTI EPIGRAMA.

DVcere qui tutto Vitam uictumq; salubrem.
Nosse, & acerba diu fata cauere cupit.
Quisquis & in tenebris Medicinæ occulta subire,
Cernere & illustres quæ latuere uiros;
Hæc Monumenta legat Bottonni insignia chartis.
Tradita, queis Medicæ consulit historiæ.
Hæc tibi fontis erunt instar præcepta medendi.
Hic nitidas sitiens dulce potabis aquas.
Hic bene cultus ager fruges producet opimas,
Messe grauis redeas, si apis inde domum.

DE TRIBVS SVPREMIS Naturæ Muneribus.

Ad Vitam ordinatis.

Cap. Primum

VITA cum in calidi & humidi proportionata mensura consistat, Atq; humidum sui ipsius consumptionem, & disolutionem ab internis externisq; causis assiduè patiatur, prouida Natura de Nutritione prouidit, Cuius interuentu quod deperditur restauraretur, innatiq; caloris pabulum diu conseruaretur. Hoc autẽ fit merito alimenti, Quod cum constet ex partibus similibus, & disimilibus, Nutritionis finem assequi minime potest, Nisi partes disimiles coitionis ui separentur, similes uero à Membris attrahantur, Apponantur agglutinentur & in nutriti substantiam uertantur. Quod quandiu per naturam fieri licet, tandiu etiam uita sustinetur & conseruatur. Verum quia partes dissimiles tam exacte ab alimẽtalibus secerni non possunt, quin caloris Vitalis pabulum assiduè impurius non efficiatur, unde ætatum necess. nutriti.

discrimina imprimis, Morx tum senectus, & Mors
necess. *deniq; ipsa in Vnoquoq; indiuiduo necessitatem sem*
generationis. *per habuere. Ideo sagax Natura proprii operis cu*
stodiendi adhuc non immemor, illius conseruationem in specie machinata est, & semine mediante ac indiuiduorum successiua generatione æternitatem quodammodo æmulatur. Cæterum generatio, cum operatiò sit formæ materialis, quæ agendo non solum subiectum expostulat, sed etiam determinata Magnitudine constitutum, Iure illa ipsa natura conseruationi semper intenta Auctionem suppeditauit, instrumentaq; omnia ad indiui
necess. Auctionis. *duorum propagationem summo studio accommodauit. Vt hinc necessariò ortum habuerint tria suprema naturæ Munera Nutritio Auctio & Generatio, quæ omnia in eundem finem diriguntur, cum uitæ nostræ conseruandæ gratia inuenta ordinataq; fuerint. Generatio quidem indiuiduorum successiua propagatione uitam nostram modo suo immortalem reddere videtur. Tantæ uerò functioni obeundæ, idonea instrumenta præparat conformat & perficit Autrix. Materiæ autem conueniens quantitas nutritioni subministratur: Hæc basis & fundamentum est vitalium omnium operationum, sine qua nullum vitæ genus consistere, Nulla Vitæ Actio exerceri potest; Cuius*

cum tanta sit Necessitas ad omne Vitæ genus custodiendum, Cæteris consulto prætermissis De hac ipsa Nutritione & Nutritionis modo potissimum agere Decreui.

De Nutritionis essentia Cap. Secundum

DE *Nutritione Acturus, ab illius essentia exordiar, ut pote ab optimo ac solido totius futuræ tractationis fundamento; quæ cum non aliunde melius haberi possit, quàm ex sui ipsius definitione, ideo Nostræ orationis innitium erit Talis definitio. Nutritio est Transmutatio Alimenti in substantiam nutriti facta in corpore Viuente usq. ad extremum Vitæ, à facultate Altrice, Cui inseruiunt Attractrix Rettentrix Coctrix Expultrix mediante calore Naturali & proprio partium omnium corporis propter vitæ indiuidualis conseruationem.*

Tracta. ordo.

Nutrit. defin.

Nutritionem esse Transmutationem Cap. Tertium.

CUm *Nutritio Mutatio quædam sit in genere Motus Locari debet. Motus autem omnis cum demutatio quædam sit, uel in ipsa*

Explic. partiũ defin.

met ſubſtantia erit, uel in iis quæ in ipſa ſunt, uel circa ipſam fiunt, Si Mutatio fuerit ſecundum ipſam ſubſtantiam, oriuntur generatio & corruptio, quæ utrequæ Mutationes ad nouam ſubſtantiam ſunt, ut generatio ſit mutatio totius ſubſtantiæ, de non eſſe ad eſſe; corruptio uero Mutatio eſt Totius ſubſtantiæ de eſſe ad non eſſe. Si autem demutatio in iis fuerit, quæ ſunt in ipſa ſubſtantia, hæc duo præcipua ſunt quantitas & qualitas, quicquid autem præter haec in ſubſtantia reperitur, ex eorum complicatione cum illa naſcitur. Quare ſi Mutatio fuerit in quantitate, ita oriuntur Auctio, & decretio integra manente ſubſtantia, Quæ ſi in ampliorem molem exurgit incrementum dicitur, ſi in minorem contrahitur decrementum uocabitur. Si autem Mutatio fuerit in qualitate, Alteratio erit. Quæ Mutatio & ipſa in ſubſtantia facta eſt, ſed ab una qualitate in aliam. Si uero Mutatio fuerit circa ſubſtantiam, ita orietur latio ſeu loci Mutatio, Quæ ſi à Medio fuerit, latio ſurſum erit. ſi ad medium latio deorſum, Quæ utraq; Recta cum ſit leuibus corporibus competit, primo tamen ſimplicibus, horum uero participatione etiam compoſitis, Si uero circa medium fuerit, latio circularis e=

generatio q d ſit.

corruptio q d ſit.

Auctio q d ſit.

Decretio q d ſit.

Alteratio q d ſit.

latio 2.

latio circ.

rit cælo competens. *Ex propositis autem Mutationibus nulla est, quæ Nutritioni conueniat; Imprimis ea non est Mutatio, quæ fit circa substantiam, cum non sit lationes Recta nec circularis*, *Nec illa est Mutatio, quæ fit in substantia secundum quantitatem aut qualitatem*. *Quamuis enim ad nutritionem consequantur caloris conseruatio, uel quantitatis auctio aut diminutio uel etiam qualitatis intensio, & remissio, istæ tamen Mutationes omnes non fiunt in ipsamet substantia sed in iis potius, quae in substantia sunt*. *Nec esse uidetur illa Mutatio quæ fit secundum totam substantiam, cum non sit generatio aut corruptio, quoniam in nutritione nihil omnino de nouo fit quod antea non esset*. *Quapropter concludendum est Nutritionem eã esse mutationis speciem, quæ ad generationem reducibilis est, cum qua partim conuenit partim ab eadem distinguitur; conuenientiam habet in communi genere, cum utraq; Transmutatio sit substantialis, utraq; enim subiectum in quod agit, in alteram naturam specie differentem commutat; differunt uerò, quia generatio est transmutatio ad nouam substantiam quæ antea non erat, Nutritio uero est transmutatio, quæ in ipsa met substantia iam facta sit, secundo communicant in transmuta=*

Nutritio non est motus localis.

Nutritio non est aug. uel decrem. aut alteratio.

Nutritionem reduci ad genera.

generationis, & nutritionis conuenientia & differentia.

Prima conueniētia. *tione substantiali, quoniam utrobique transmutatio fit ad nouam substantiam; sed differunt quoniam per generationem acquiritur tota substantia de nouo, quæ antea non erat, per nutritionem uero licet non acquirunt nouam substantiam, quæ antea non esset, finis tamen huius transmutationis est*

Secunda. *substantia spetie distincta à subiecto, circa quod ipsa egit, & in substantia præxistente acquiritur: Nam cibus qui huic transmutationi subijcitur, trasmutatur in carnem & ossa quæ substantiæ sunt spetie distinctæ ab alimento. & uersatur circa substantiam & subiectum iam factum, ad differentiam generationis. Præterea conueniunt etiam in communi quodam fine, Nam*

Tertia. *utraq; transmutatio dirigitur ad conseruationem proprii subiecti, At generatio gratia conseruandæ spetiei. Nutritio uero ob conseruationē indiuidui. Concludendum est igitur nutritionem eum transmutationem esse, quæ non solum est substantialis, sed etiam in substantia prae existente facta, quæ in assimilatione nutrientis cum ipso nutrito consistit.*

Nutritio non pro uia sed pro termino capitur. *Cæterum Nutritio ratione, qua transmutatio est, cum esse possit Terminus totius mutationis, uel uia ad talem terminum, satis constat quod non est uia, quoniam quod est in uia, est in fieri ad acquisitionem formæ ad quam mouetur; Quod*

autem ad terminum Mutationis peruenit, formam & finem tetigit; Cuiusmodi est ipsa nutritio, quae non immeritò assimilatio dicitur, quoniam est terminus totius trasmutationis alimenti, quæ in nutritione acquirenda praecedit; Et per hoc distinguitur etiam Nutritio à cæteris omnib. mutationibus, quæ ad ipsam ordinantur, cuiusmodi sunt sanguificatio chilificatio & reliquae operationes huic inseruientes. Quae omnes etiam si Mutationes quaedam sint, praeparationes tamen & Viae sunt pro nutritione & assimilatione acquirenda. Differētia nutritionis à chilific. & sanguific.

Nutritionem esse Transmutationem alimenti cap. Quartum.

CVm Nutritio ea Transmutatio sit, quae in assimilatione consistit, Assimilatio autem Terminus sit Totius Mutationis, iure Talis terminus non solum supponet partes Motus praecedentis; Verum etiam subiectum mobile, Motus enim Alicuius mobilis motus est. Quare in Nutritione facienda praeter Assimilationem requiritur etiam aliqua subiecta materia, cui talis futura assimilatio conueniat, Haec autem uel familiaris erit cum corpore nutriendo, ut est Ad nutritionē requiritur conueniēs ma t.

alimentum , uel dissimilis, & contraria , quemadmodum sunt Medicamenta , & Venena, Cuiusmodi esse minime potest subiecta haec materia , Quia licet in corpore illa sumpta Mutationem aliquam inter initia suscipere possint, in progressu tamen à corpore amplius non patiuntur. Sed propter contrarietatem & dissimilitudinem potius agunt in ipsum, Aguntq; non assimilando & Nutriendo , sed potius corrumpendo , & ad uiam interitus alterando & transmutando . Qua propter Nutritio ut fiat , oportet Tale Mobile esse familiare , & Amicum , ita ut à principio usq; ad finem patiatur à calore nostro trasmutari , donec ad ultimum Terminum Mutationis perueniat & actu nutriat , Nutriendoq; essentiam & formam singularum partium acquirat, Quae assimilatio Triplici actione praecedenti perficitur , Appositione secundarum humiditatum, Quando instar roris in totam substantiam partium sparguntur & aeq; imbibuntur per omnia spacia, ut sequatur uera appositio , per quam materia incipit rudem quandam assimilationem acquirere . Secundò succedit coctio , ui cuius apposita materia crassior & densior redditur partiq; adheret & agglutinatur , ut similes qualitates , & conditiones cum nutrito consequatur . Postremo

Alimentum quomodo differat à Medic. & Veneno.

2. de anima 45.

Tria p̄cedere assimilationē.

haec

haec ipsa materia integram coctionis absolutio nem attingit, ut omni superfluitate separata, partis substantiae assimiletur, & tunc Membrum propriae nutriri dicitur.

In quo consistat Alimenti similitudo cum corpore nutriendo Cap. Quintum.

POsteaquam satis ex dictis constat, assimila tionem non fieri nisi ab obiecto simili, Nempe ab alimento, ulterius inquirere oportet, in quo cosistat alimenti similitudo cum corpore nu triendo, Quod palam fiet, si discurramus cir ca singulas partes corpus humanum constituentes, sunt autem Tres potissimum, anima spiritus & corpus, Qua propter neccesarium erit, ut materia nutritionis, cum eodem similitudinem seruet, in forma substantiali, uel in spiritu uel in corpore, uel in omnibus uel pluribus: si formam nutrientis imprimis consideremus, nullam affinitatem cum forma humana habere uidetur, Quandoquidem forma hominis non solum est anima, sed illa anima quae omni ui insignita est uegetandi sentiendi & intelligendi, Alimentum uero cum non solum uita sed quocunq; uitae genere destitutum uideatur, tantum ab esse uidetur, ut in forma com=

Corpus humanum tribus per fice.

Alim. non ser uare similitudinem in forma.

Rat. 1.

municet cum ipſo homine, ut ab eadem potius longè latèq. diſtet: Accedit quod alimentum

Rat. 2. *tandiu aſſimilationem non aſſequitur, quàmdiu propriam formam ſeruat, quae prius corrumpenda eſt, ſi noua inde generari debet, ſecus ſi forma alimenti integritatem ſuam in corpore ſeruaret,*

Rat. 3. *ſequeretur quòd in eodem chilo & ſanguine tot eſſent formae ſpecie diſtinctae, quot fuere cibi ac potus differentiae ingeſtae, panis uidelicet uini carnis caſei & caeterorum alimentorum,*

Rat. 4. *quod eſt abſurdum: prætereа hoc etiam conceſſo, ad huc uutritio fieri non poſſet, cum ſola forma minimè ſufficeret ad nutritionem.*

Alimentum non ſeruare ſimilitudinem ſecundum ſpiritum Cap. VI.

Alim. non cõmunicare cum corpore per ſpiritũ. *OB eaſdem cauſas idem alimentum conuenientiam non habebit penes ſpiritum; is n. cum in omnibus & ſemper proportionatus ſit ipſi animae, cuius eſt ſedes uehiculum & cum corpore uinculum, ideo qualis eſt forma & for-*

Rat. 1. *ma poteſtas, talis omnino erit etiam Spiritus eius. At forma alimenti toto generi diſtat à forma hominis, ergo & ſpiritus eodem modo*

Rat. 2. *do diſtinctus erit. Praeterea ſicut in nutritione*

forma alimenti corrumpitur , ita & spiritus Rat. 3.
eius corrumpi debet, Accedit quòd etiam si incorruptus maneret , nutritionis natura adhuc non patitur in eadem subiecta materia reperiri diuersos spiritus specie differentes , Qui adhuc Rat. 4.
nutriendo non sufficerent.

Alimentum An seruet similitudinem pœnes corpus Cap. VII.

T*Andem Nec pœnes corpus Alimentum similitudinem seruare nobiscum uidetur, si* Rat. 1.
quidem corpus nostrum in genere uiuentium continetur, Alimentum uero infra talem classem reperitur; & quàmuis à ueritate omnino alienum eßet , affirmare omnia mundi entia habere aliquem animæ gradum , tamen quo ad presens attinet institutum , satis est quod alimenta ingesta nullam seruant similitudinem cum forma humana secundum eas animæ partes quas in corpore humano manifestè conspicimus , uegeta= Rat. 2.
lem uidelicet sentientem uel intelligentem . Si partes etiam nostri corporis consideremus , ab eisdem pariter uariis modis alimenta distabunt in multitudine uidelicet, diuersitate, conformatione, ordine ac proprietatibus, Qua propter alimen=

tum nullo modo nobiscum communicare uidebitur in forma inquã spiritu uel corpore, cum omnibus modis diuersum esse uideatur. Verum quia his & aliis rationibus sensuum euidentia & Rei euentus apertè repugnant, cum compertum satis superq́ habeatur ex una & eadem substantia panis non solum nutriri corpus nostrum cum singulis partibus eius, uerum etiam pleraq́ brutorum corpora ab eodem conseruari, ut uita & omne uitae genus ex illius usu custodiantur, iure talis similitudo alimenti cum corpore nutriendo inquirenda erit. Propositae igitur Rei Veritas ellucescet si à notioribus exordiendo supposuerimus Nutritionem fieri in nobis ob eum finem, ut deperditum restauretur. At quod deperditur & assiduè effluit non est nisi corpus, pro ut mixtum est ex elementis, id autem quo fit talis nutritio, non est nisi anima spiritui suo inserta; ac proinde uanum est in aliis praeterquam in hoc ipso corpore similitudinem inuestigare. Nam quo ad formam substantialem attinet, cum substantia sit incorporea nec contrarietatem habet, nec magis & minus recipit, sed per internam suam naturam eadem semper est & uniformis per totum uitae nostrae curriculum. Et quamuis pro aetatum discrimine

Similitudo alim. nõ nisi penes corpus ser uari.

in agendo alterationes multas pati uideatur, hoc tamen per se illi non competit, sed ab extrinseco potius & corporis causa ei aduenit, ut non immeritò Arist. dixerit, quod senex si haberet oculum iuuenis aquè uideret ac iuuenis, & hyp. pariter habet quòd anima nec nutritur à corpore, nec corpus ab anima, sed una, & eadem numero existens, in unoquoq; indiuiduo substantia propriæ integritatem semper seruat, nullaq; nutritione indiget. si animæ nulla est Nutritionis necessitas ob easdem causas, nec illius spiritui conuenire poterit, in quo semper anima est perfusa & infusa; is enim licet in genere corporum sit, simplex tamen est, imò cælestis, ac proinde nec elementum nec ab elementis originem ducit; sed supra omnia elementa existens, nihil commune cum illis habebit. quopropter nec ab elementis nec ortis ab eis conseruabitur: De cuius essentia neccessitate Atq; officiis ex proposito infra tractabo, satis est hoc loco intellexisse, hunc spiritum una cum ipsa anima ab omni uutritione esse prorsus immunem:

2.de anima

lib. de. spmat.

Spiritū non nutrire.

Quod Nutritur corpus est Cap. Octauum.

Nutritio cur soli corpori cõpetat.

LEgitimum igitur nutritionis subiectum corpus erit ex elementis mixtum, quod cum ex contrariis constet, internam habet causam propriæ dissolutionis, ut nisi loco deperditi con simile obiectum substitueretur, profecto in sua primordia cito resolueretur: cumq́ talis restauratio non ab alio fiat quam ab alimento, fateri cogimur, similitudinem habere cum ipso alito. Quæ autem & qualis sit hæc similitudo, declarare tentabo, si imprimis tamen supposuero eam petendam non esse ex aliquo determinato rerum ordine Vegetabilium sensibilium & intelligibilium, quoniam ex quacumq́ classe indifferenter haberi potest: Nec ex corporis & patrium externa similitudine, tum quia Vegetabilium materiæ alimento nobis esse minime possent, tum etiam quia diuersis partibus nostrum corpus constituentibus totidem consimiles correspondere deberent. Qua ratione oporteret cor nutriri solum ex corde, cum quo seruat similitudinem, hepar ex hepate, carnem ex carne, & sic de aliis, quod est falsum, cum ex una & eadem carne ex uno & eodem pa

Alimẽti similitudo ũde petenda sit.

in eodẽ alimento nu. cõtinetur similitudo cũ toto corpora.

ne partes omnes corporis nutriantur; immo eadem substantia panis in cane fit caro canis, sicut etiam in homine. Hoc autem nequaquam contingeret, nisi in uno & eodem alimento numero delitesceret nutrimentum simile omnibus dictis partibus & in diuersis indiuiduis specie differentibus. Quæ igitur sit Nostri corporis & singularum partium essentia, ex quibus quot & qualibus conflata sit, explicare oportet.

De essentia corporis humani. Cap. IX.

VNiuersi corporis nostri essentia tribus potissimum perfici, Auctor est Hip. Lib. de morbis uulg. contentis, nimirum continentibus & impetum facientibus, Quorum omnium una & eadem est essentia corporeaq; substantia; distinguuntur solum pœnes tenuitatem & crassitiẽ, huiusmodi autem essentia homini non inest ratione qua homo uel animal aut planta, sed ratione qua mixtum, ac proinde cuilibet mixto & singulis eius partibus conuenit; ut ob id Nutritionis materia nec à substantia incorporea capienda sit, nec à quolibet corpore, sed solum à mixto. Qua ratione fit, ut nullum elementum ratione qua simplex corpus est, idoneum ad nutri=

part. 8. aph. 19.

endum esse possit, Nihil n. quod est simplex, aptum natum est nutrire compositum; praeterea elementa cum ea sint corpora, quae summis qualitatibus praedita sunt longè distant, ut apta sint ad uitam suscipiendam, sed solius mixtionis causa, oritur in quolibet mixto dispositio ad aliquod euidens uitae genus, & pro maiori, & minori mixtionis perfectione tum paenes corporis essentiam tum complexionem unumquodq; corpus maiorem & minorem preparationem suscipit ad Vitae gradum magis uel minus praestantem. Quod sanè in causa est, ut homo excellentiorem uitae gradum à deo bonorum omnium largitore acceperit Quia ex Auic. sententia donauit ille meliorem temperaturam quam habeant caetera omnia mundi entia, Contra uerò elementa, quia mixtione ad huc carent, & summis qualitatibus praedita sunt, ideo non solum uita carent, sed tanquàm corpora omnium imperfectissima longe omnium distant ab ipsa uita, qua propter frustra quaeritur ex huiusmodi corporibus imperfectissimis & uitae ineptis aliqua utritionis materia. Quae uerò ex elementorum mixtione primò oriuntur, paulo maiorem affinitatem nobiscum habere uidentur. Quandoquidem ratione qua mixta sunt, triplicem illum

partium

Nullũ simp. potest nutrire

Solum mixtũ est aptũ nutrire.

Hon. uir ex cellentiorem uitae gradũ obtineat.

Alimentum nõ

partium numerum obtinebunt, quibus diximus constitutam, esse uniuersam mixti essentiam, præterea ex precedente mixtione aliquam temperaturam consequuta sunt, ut & mixtionis ratione, & qualitatum primarum comoderatione, minus ipsis elementis distent à corpore nostro. Hec tamen prima elementorum mixtio adeo inperfecta est, ut sufficiens minime sit per nutritione facienda. Quia hac ratione quodlibet mixtum nutritioni idoneum foret, & uitæ conseruationi, unde homo æq; nutriri posset, ex lapidibus & metalis sicut ex pane & uino. hoc tamen cum sensui repugnet, neccessario sequitur, preter propositam conuenientiam, ut pote nimis latam & amplam aliam requiri, quæ priori paulo angustior existens, nostræ etiam mixtioni sit magis propinqua, hæc autem qualis esse debeat, natura & modus mixtionis nutrientis & nutriti declarant: Nam quod nutriturum est, non solum mixtum ut sit oportet, cuiusmodi sunt etiam lapides & mettalla, sed talem miscibilium commensurationem habere debet, qualis requiritur, ut aptum sit uerti in substantiam nutriti, At quod nutritur non solum corpus est, non solum corpus mixtum, uerum etiam uita preditum, ergo quod est nutriturum, tum nu=

de sumi ex quo libet mixto.

Quale mixtũ sit aptũ nutritioni.

trito simile esse debeat, eam mixtionem ac miscibilium mensuram habere opus est, ut in substantiam corporis uerti possit, & illius uitam conseruare. Cuius mixtionis defectu lapides & metalla, sicut ad nullam uitae gradum manifestum preparata fuere, ita nec uitam nostram tueri, aliquo modo poterunt, Quandoquidem in sui generatione longe aliam mixtionis rationem obtinuere, quam Viuentis corporis nutritio expostulet.

Alimentum desumendum esse ex ordine Vegetabilium & animal. Cap. X.

SI ad nutritionem requiritur illud mixtum quod aptum est ad uitam, sequi etiam uidetur, quod alimentum ex illis mixtis desumi tantum possit, quae uiuentia sunt, ac proinde in genere uegetabilium & animalium collocantur, haec enim nequaquam uiuerent, si ex elementorum mixtione eam compositionem non obtinuissent, qualem requirunt anima & partes ipsius ad uitales functiones obeundas. Quod cum ita sit necessario etiam sequi uidetur, ut eorum uiuentium materiae & corpora quae in sui generatione praestantiorem uitae gradum suscepe=

re, nostræ etiam nutritioni fœlicius se accommodent; ut pote illa quæ sicut in ortu suo præstantiorem commoderationem acceperunt, tum in essentia corporea tum in temperatura, maiorem pariter familiaritatem & affinitatem nobiscum obtinuerunt; hac ratione caro humana non solum omnium maximè nutriet, uerum etiam saporis iucunditate & odoris suauitate cætera quæq; alimenta superabit. contra Vegetabilia, quia in genere uiuentium longius ab homine distant, minus etiam nutrient. Quæcunq; uero interiacent inter hæc animalia, mediocritatem quandam nutriendo seruabunt; Cæterum in unoquoq; genere lata & ampla est alimenti latitudo, ut alia magis, alia minus nutriant, hoc tamen ubiq; perpetuæ ueritatis esse arbitramur, ut illa semper magis & copiosius nutriant, quæcunq; ad sui productionem requirunt & plures & longiores coctiones; testari imprimis possunt, plantarum partes, quarum fructus & semina cum p longiorem ellaborationem ad maturationem perueniant, quam folia & quod reliquum eiusdem plantæ superest, iure in nutritione cæteras omnes partes superabunt; ex pallea enim & hordeo nutritur æquus, copiosius tamen alimentum præstabit hordeum quam pallea; siquidem

Alimēta perfectiora quæ sint.

quæ sic maioris nutrim.

Tale semen ex coctione longa quae praecessit & eam mixtionem & miscibilium perfectionem adeptum est, ut non solum primum uitae gradum inde acceperit, sed eundem etiam diuturno tempore ita custodit, ut conuenienti terrae demandatum propagare facile possit; Quod plante ipsius ob imperfectiorem mixtionem minime conuenit; Hinc ratio assignari facile potest, cur pallea equo sit familiare alimentum, homini uero potius excrementum, hordeum autem in substantias utriusq; uerti patiatur. Quod diximus de diuersitate alimentorum uegetabilium, id ipsum de animalibus & partibus ipsorum & in unoquoq; indiuiduo affirmare possumus, in quorum genere quaecumq; longiores ellaborationes & multiplices coctiones experiuntur, maiorem etiã depurationem semper acquirunt, Qua ratione ad mixtionem humani corporis proximius etiam accedunt, hinc est quod oua & lac, quia ab animalibus per nouam coctionem generantur, plurimum etiam nutriunt, ut alendo caeteras omnes partes illorum meditorum omnium consensu iure superent;

Nutritionem esse Transmutationem alimenti in substantiam Nutriti Cap. XI.

AD nutritionem faciendam, prater obiectum nutriens, requiritur etiam subiectum recipiens tale obiectum, & est corpus humanum, Quod considerari potest, & ratione totius. & ratione partium, nutritio cum sit uiuentis operatio, competet toti & singulis partibus uita preditis, quare multae partes ab hac nutritione excludentur, quae communi consensu uiuentes non sunt, quales esse putantur capilli ungues humores tum excrementitii tum alimentales: hæc enim & similia licet augumentum suscipiant non tamen eorum auctio fit, quia per transmutationem alimenti in substantiam nutriti maior fit appositio quam resolutio. Sed potius per partium aditamentum, citra transmutationem substantialem: hinc est ut capilli barba & ungues soleant augeri in corporibus etiam mortuis, in quibus nulla nutritio efficitur. Cum itaque nutritio partibus tantum uiuentibus competat, Atque hæ duplices sint, similares & dissimilares, utrisque conueniet, At primo similaribus, secundo uero dissimilaribus,

Quæ nutriri nequeāt.

Nutritio quibus partib. 1. con petat.

ratione qua istæ ex similarium compositione consurgunt, & ratio huius est, quia cum organa correspondeant suis formis. & nobilioribus formis nobiliora instrumenta conueniant, infimis uero infima, proinde illae ut agant maiorem apparatum in subiecto corpore requirunt, hæ uero rudiori & imperfectiori satis habent; Quo fit ut ad nutritionem similarium partium essentia & temperatura sufficiant. Sensatio uero & motio quia præstantioris facultatis opera sunt, congruam etiam conformationem expostulant, ratione cuius conformationis principaliter ad sensationem & motionem ordinata sunt, quemadmodum merito similarium ex quibus constituta sunt, secundario nutritioni incumbunt.

Nutritionem fieri in corpore uiuente à fac. Altrice. Cap. XII.

corpus ut corpus nō suffice re ad nutr. *NUtritio cum operatio sit, non solum materialis sed omnium infima, subiecto corpore egebit, in quo & per quod fiat: Hoc autem uel ut corpus tantum suficiet, uel requiriiur etiam corporis affectio, uel quid excellentius; Corpus ut corpus Agens esse minime potest, quia*
Rat. 1. *tunc nutritio æqua fieret à cadauere ut à cor=*

pore uiuente : Praterea corpus ratione qua cor pus hoc habet ut sit materiale, at ratione huius est potius patiendi quam agendi principium. Accedit quod si Agentis naturam & proprietates contemplemur, nihil illius erit quod corpori accommodari posit, Agens enim dicitur Agens, quia repugnat propriæ illius naturae eciari, sed ad motum potius promptum est, & in agendo ualde efficax : Ex qua agentis natura sequitur, ut illius uis facile pœnetret in passum, Quæ agentis conditiones tantum abest, ut corpori accommodari posint, ut à re incor porea potius emanent, Cuius solius participatione corpus dicitur agere & operari, Nutritio ergo et si corporea operatio sit, cum in corpore, et per corpus & corporis gracia fiat, non tamen huius nutritionis auctor legitimus corpus adhuc dici meretur;

Rat. 2.

Rat. 3.

Nutritionem non prodire à corpore merito affectionum Cap. XIII.

CVm itaq; corpus per se et ut causa ad nutritionem non concurrat, quoniam quicquid agit Alterius ui agit, quærendum iure erit, quod nam esse posit tale agens : Hoc forte pa

lam nobis fiet, si distinxerimus quæ corpori insunt, Atqui hoc uel affectio aliqua corporis est, uel quid excellentius, si affectio corporis sit, uel quantitas aut qualitas erit, Quantitas esse non uidetur, cum ratione huius corpus pariter rationem agentis non habeat, sed potius pasßi, sicut .n. homo ratione materiæ & corporis est pasßibilis, ita ratione quantitatis est diuisibilis: Si autẽ ad corporis qualitatem respiciamus, longè magis conuenire illi uidebitur, ut sit agendi principium, quam materiæ aut quantitati, Imprimis quoniam qualitas & si corporea affectio sit, cum in subiecto corpore fundetur & extendatur, quia tamen ex materia & forma non constat, ideo corpus esse non potest, sed ad naturam incorpoream magis accedens, agentis conditiones habere uidetur, sic enim aqua per frigiditatem agit, ignis per caliditatem, & reliqua omnia mixta ex his per sua temperamenta operari uidentur: Ut piper calefaciat rarefaciat attennet fundet, quia calidæ temperaturæ est; contra oppium refrigerat densat incrassat stupefacit, quia frigidum est ita in corpore humano uentritulus existimatur coquere & hepar sanguificare per propriam complexionem, & caloris qualitatem, quemadmodum per recessum a naturali & pro-

Affectio corporis duplex.

Quantitas non est cã nutritionis.

Qualitas ã sit causa nutritionis. Rat. 1.

pria

pria temperatura; uel diminutè uel deprauatè agunt; uel etiam proprio munere frustrantur. Et Gal. in lib. quòd animi mores corporis temperaturam sequuntur, tantum uidetur huic complexioni tribuere, ut eam esse statuat principale agens functionum omnium.

Temperaturam non esse Agens principale Nutritionis. Cap. 14.

SI Agentis naturam interius contemplemur, nequaquam statuendum erit nutritionem inde prodire, ut ab agente principali. Quandoquidem qualitas seu complexio accidens est, corpori inherens, & per ipsum extensa, ut corpore sublato ipsa etiam corruat, quare non potest esse uerum agendi principium. Praeterea cum in unoquoq; mixto unicum agens principale esse debeat, cui actio omnis principaliter tribuitur. Tale profectò esse non poterit in corpore humano temperatura; haec enim est agens purè naturale, cuius actiones sunt determinatae, & praeter haec naturae opera, quae sunt uniformia, accedunt etiam alia uoluntaria, quae ad temperaturam ullo modo referri possunt; secus agens naturale ageret ultra proprias uires. qua=

Rat. 1. Rat. 2.

propter supra temperaturam concedendum est aliud agens principalius, cui primo conuenient dicta operationes.

Nutritionem prodire ab anima ut ab agente principali. Cap. XV.

HActenus à Nutritione quæ in homine fit, ascendimus ad corpus, à corpore ad corporis affectiones, & primo ad quantitatem, deinde ad qualitatem; Quorum neutrum cum esse possit legitimum agens, fateri cogimur præter hæc dari aliud agens sublimius, quod uidelicet nec corpus sit, nec corporis affectio, sed potius incorporea quadam natura de genere substantiæ per se subsistens, & corpori corporeisq; affectionibus subsistentiam præbens, quæ actionum omnium principalis causa sit, ac proinde corpus & corporis partes quibus praeest, ad agendum impellens. Quod sanè Agens Aliud esse non potest quàm ipsa anima, quæ potestate omni & agendi ui prædita sola retinet naturam & proprietates ueri agentis principalis; Hæc enim in essentia unica existens in quolibet indiuiduo, cum substantia sit, ad sui subsistentiam Alterius ope non eget, sicut illius affe-

Animã esse agens princi. omniũ operationũ.

Rat. 1.

ctiones, quæ sunt quantitas, & qualitas, sed per se subsistens, corpori cui coniungitur, & corporeis affectionibus subsistentiam prebet. Ratione qua non solum substantia est, sed simplex & incorporea atq. formalis, per se mobilis est, & ad omnes motionum differentias idonea; caret enim omni compositione partium diuersitate & confusione; ut omnem corporeitatem à propria sua natura excludat. Eadem ratione qua in agendo est independens, perse mobilis est, ut in mouendo subiecto corpore & singulas partes aliunde auxilium non imploret, per suam stabilitatem momentaneas & caducas qualitates confirmat roborat & diuturnas reddit: per suum ordinem in tanta partium multiplicitate & diuersitate omnem tollit confusionem. Quæ sicut tot differentias partium sibi fabricauit citra omnem errorem, ita easdem ad propria officia tacito omnium consensu promouet: per suam unitatem numerosas partes in unum compositum conspirabiles efficit, cum earum unitas aliunde melius haberi nequeat, quã ab hoc uno principio, cuius solius proprium est unire, non autẽ uel totius uel partis; Siquidem totum posterius est suis partibus, & partium multiplicitati repugnat causare unitatem. Eadem per suæ natu-

2. Rat. 3. Rat. 4. Rat. 5. Rat. 6. Rat. 7. Rat.

ræ fœcunditatem & uirium omnium plenitudinem toti corpori communicatur; & uariis mirisq; modis ubiq; se ostendit, & patefacit. Quæ cum non solum actus sit, sed omnis actus; ideo aliis præbet actum subsistendi, aliis uegetandi, non nullis sentiendi, & tandem etiam intelligendi. Nutritio igitur ea erit operatio, quæ non à corpore quantitate aut qualitate prædictum. Sed ab anima tamquam ab agente principali emmanabit.

Nutritionem prodire ab anima secundum partem uegetalem. Cap. XVI.

Anima cum sit principalis causa omnium functionum, quæ in corpore fiunt; Atq; Unius corporis unica esse debeat forma, quæ tamen multis uiribus prædita, uariis etiam ac multis operationibus in eodem indiuiduo satisfacere potest; inter cæteras autem cum nutritio una sit, atq; illa, quæ communis non est & toti animæ coæqualis, quemadmodum est Vita, sed propria & determinata; ideo ab hac ipsa anima ea ratione prodire debet, ut concurrat secundum determinatam sui facultatem huic actioni corespondentem, cumq; eiusmodi

operatio homini conueniat non ratione, qua homo uel animal, sed ratione qua planta, proinde ab anima exibit non secundum facultatem intelligendi uel sentiendi, sed potius uegetandi: Caterum facultas hec vegetalis cum alia principalis Alia inseruiens sit; principalis consistit in generatione nutritione & auctione. his uero inseruientes sunt Attractrix Retentrix, Coctrix, & Expultrix. constat autem quòd nutritio non solum operatio est facultatis uegetalis, sed principalis, quæ radix prima est totius vitæ, sponte solius natura facta, citra omnem cognitionem & uoluntatis imperium; fitq; in omni parte corporis, & omni tempore, in somno in uigiliis, & nullo labore, quæ ad extremum usq; uitæ nostræ perdurat. Quæ operatio ratione, qua non solum materialis est, sed cæterarum omnium infima, ideo fundamentum primum habet in corpore merito partium similarium eius, at secundario competit etiam dissimilaribus, ratione qua ex illarum compositione constitutæ sunt. Partes autem similares & si multiplices ac uariæ sint, propria essentia & temperatura distinctæ, Non proptereà illarum facultas altrix specie distinguitur, sed unica essentia animæ existens, Unica alendi ui ornata est quæ tamen per similarium par=

Nutritio est operatio fac. altricis.

Nutritio siue cognifit.

Nutritio primo cōpetit partib. similib.

tium diuersitate uario modo illis se accommodat, ut quot sunt partes totidem illis præsint alendi facultates, non quidem specie sed solo numero distinctæ, non essentia, sed solum essendi modo separatæ.

Subiectum principale Altricis fac. esse hepar. Cap. XVII.

P*Luribus partibus similaribus in corpore nostro existentibus, quibus omnibus communis est nutritio; neccesarium est in tanta partium multitudine ac uarietate ordinem aliquem nutritionis reperiri, ratione cuius citra omnem confusionem in corpore detur aliqua una pars, cui primò conueniat hæc facultas Altrix, ac proinde sit causa nutritionis in reliquis omnibus partibus. Quae autem haec sit, disentiunt Medici à philosophis. Cum statuat Arist. lib. 3. de partibus animal. & lib. de iuuentute & senec. cui Auer. etiam consensit 2. collig. Cap. 4. Talem partem principalem eam ipsam esse, in qua pariter ut in primo fonte uniuersa anima uiresq. omnes eius primò resident, illius autem gratia in reliquis omnibus partibus, cuiusmodi est cor, ut in hoc primo sanguis generetur, quod est totius nutritionis ac*

Opinio Arist. depart. princ. facult. nutri.

partium omnium materia. Medici uero statuunt esse ipsum Hepar, ut passim ex Gal. collígitur tum alibi tum 2. Artis medic. & ex Auic. in prima pri. Nec absq; ratione hanc sententian comprobare uidentur, cum & sensui euidens sit, & rationi minimè repugnet. si Namq. sensus iudicium sequamur, satis conspicuum apparet, in hepate tanquam in propria officina humores omnes generari, quibus corpus uniuersum est nutriturum, & medianbus uenis ab illo ortis diffundi per uniuersas corporis partes pro earum nutritione. præterea accedit ratio quoniam ibi sanguis generatur, ubi acquirit propriam formam sanguinis: & præterea etiam ab omnibus excrementis nutritioni inutidibus simul depuratur, utrunq; autem in hepate absoluitur, quare hepar erit legitima officina productionis sanguinis, quo uniuersum corpus nutriri debet. Quandoquidem chilus in uentriculo ellaboratus quocunq; modo in hepar feratur, à propria illius uisceris essentia & temperatura talem alterationem & coctionem subit, ut amissa propria forma chili cum propriis accidentibus, formam sanguinis acquirat cum omnibus conditionibus consequentibus sanguinis naturam in substantia & qualitatibus tum pri=

Opinio Medic.

Rat. 1.

Rat. 2.

mis tum secundis, in colore, odore, sapore, & reliquis. Et quia omnem coctionem semper et

2. Rat. comitatur inutilium excrementorum separatio; ideò natura prudens & solers, tot receptacula excrementorum illius coctioni accommodauit, quot sunt excrementorum genera diuersa, quæ post talem coctionem producuntur, & separantur; hæc autem sunt in duplici differentia, quædam sunt humorosa & crassiora, quædam serosa & tenuiora: crassiora duo sunt, flaua bilis & Melancholia pro recipienda flaua bile,

Vesicæ fel. officium. hepar habuit uesicham felleam appensam; pro recipienda uerò melancholia, lienem fabricauit, in quem transmititur mediante proprio meatu ab hepate orto, & in lienem inserto: pituitae

Sienis officiũ uero excipiendæ nullum determinatum receptaculum natura facere debuit, quoniam cum sit sanguis semicoctus, qui per ulteriorem ellaborationẽ in perfectum sanguinem transmutatur, debuit manere permixta ipsi sanguini; & cum eo ipso per uenas omnes deduci, ut tempore indigentiæ & sanguinis defectu ipsius loco succederet, & partes aleret, quae fuit Auic. clara sententia prima primi.

Visicæ. officiũ. Quantum uerò ad excrementum serosius & tenuius, hoc recipitur in uesicha mediantibus renibus. Quae receptaculo in loco

co distanti non immeritò locata fuere; quoniam hæc serositas eum habet usum, ut massa humorali crassiori permixta prius maneat, ut eidem inseruiat pro uehiculo, donec in pænitiores & altiores corporis nostri partes fuerit deducta & euecta; Quo munere perfuncto iam carens omni utilitate debet in propria receptacula recipi, & extra corpus etiam propelli. Quibus rationibus satis constare potest sanguinis generationem habere in hepate tamquam in propria officina, non autem in corde.

Accedere & Alia ratio potest. Quoniam cum unicus sit Meatus à iecore ad cor Rat. 4. *tendens, per eundem etiam sanguis ab hepate ad cor fluere debet; & uicissim à corde in hepar, & ab hepate per uenas in corpus totum, quare si in hepate uerus sanguis non fieret, sed potius in corde, atq; per eundem canalem sanguis impurus & in hepate alteratus ad cor deueniat, a quo deinde perfecte elaboratus per eundē canalem in hepar & uenas perueniat, non posset certè illuc accedere atq; inde simul recedere simul purus & impurus, sed necessario in hoc transitu & motu mutuò se impedirent, atq; offenderent; consequenter ita permixti à proprio munere deficerent.*

De facultatibus inseruientibus Nutritioni Cap. XVIII.

Quæ & quot sint fac. nutri. inser- uiëtes.

Nutritio cum supremum naturæ munus sit, & pro uitæ conseruatione ultimus terminus alimenti, qui per assimilationem acquiritur; Assimilari autem nequeat, nisi prius uariis alterationibus subiiciatur, Quarum causa assiduæ spolietur partibus omnibus dissimilibus donec actu nutriat. Atq; hoc fieri nequeat absq; aliis facultatibus præcedentibus coctrice uidelicet transmutante alimentum in aliam formam, expultrice separante excrementa, Retentrice non permitente Alimentum fluere donec coctioni subiicitur, & nouum alimentum tempore indigentiæ Attrahente; ideo ut mediante nutritione Vita conseruaretur, Anima Vegetalis non solum debuit esse ornata facultate Altrice ut principali, sed plerisq; aliis huic inseruientibus, iam propositis. De quarum singulis tractare iure oportet. Et quoniam inter dictas facultates quaedam inseruientes sunt, & quædam principales; famulantesq. sint Attractrix Retentrix & expultrix, cui uero inseruiunt sit coctrix, ex cuius necessitate & cognitione cum Reliquarum præcedentium origo ordo necessi=

tas ac scientia pendeant, non immeritò ab huius operationis essentia initium sumam, differentias eius dinumerabo. & singularum naturam ac naturæ modum inuestigabo.

De coctione in genere. Cap. XIX.

ARist. coctionem definiens in genere, inquit quòd (Coctio est perfectio ex oppositis passiuis à naturali & proprio calido, cui si finalem causam addiderimus, quæ scilicet in uitæ conseruatione consistit, perfectam orationem raddemus. cuius partes duæ cum sint, quarum altera se tenet ex parte definiti, Altera ex parte definitionis, Vtrarumq. explicationem aggredior, & imprimis quantum attinet ad definitum, quod est coctio, huius necessitas declaranda occurit. Quæ non aliunde melius colligi haberiq. potest, quam ex eo fine, in quem ipsa ordinatur. Is autem est Nutritio, hæc absq; alimento non fit, quod nutrito simile euadere debet; Eiusmodi autem non efficitur, nisi partes dissimiles & ad nutritionem inutiles separentur. Earum uerò separatio fieri non potest, nisi per præcedentem alterationem forma propria alimenti corrumpatur, & in a=

4. Meteor. 14

Quæ sit coctionis necessitas.

liam speciem transmutetur, hoc autem fit mediante coctione. Quare ad Nutritionem, consequenter Ad Vitæ conseruationem coctio Alimenti summè necessaria erit.

Coctionem esse perfectionem. Cap. XX.

Explicatio partium definî.

QVoniam coctio in Alteratione quadam consistit, Hac Alteratio uel corruptiua erit uel perfectiua, corruptiua esse non potest, quia hæc uia est ad interitum, coctio autem ad Vitam. Quare oportet ut sit perfectiua, ut non iniuria dixerit Arist. coctionem esse actum & perfectionem quandam, per hanc enim quod est potentia nutriturum, disponitur ut actu nutriat, & quod est dissimile, præparatur, ut euadat simile. Actus deinde iste perfectiuus cum instanti non acquiratur, sed in tempore, cuius mensura motus est; ideo per motum erit acquisibilis. Motus autem Alicuius mobilis Motus est, Quod Mobile cum motui subiicitur, partim est in potentia, & partim in actu; ideo ut terminum actumq; ultimum acquirat, necessarium est, ut per actionem & passionem consequatur; Actio autem

Modus quo fit coctio.

est operatio Agentis in passum, Quod passum ita recipit actionem agentis, ut ob partes contrarias, quas retinet Reagat in ipsum agens; propterea Alimentum ut coquatur, & coctionis finem adipiscatur, Eget eo motu, qui inter contraria uersetur, ratione cuius contrarietatis subiectum ipsum mobile Ab agente patiatur, & patiendo in ipsum mutuo reagat. Ex cuius coctionis modo dilucidatur prima pars propositæ definitionis, in qua dicebatur cum Arist. quòd coctio ē perfectio ex oppositis passiuis. Quod est, ac si dixisset, quòd coctio est perfectio obiecti concoquibilis, quæ Motu acquiritur per actionem & passionem.

Coctio à Quo Agente fiat. Cap. XXI.

QVia nihil, quod est in potentia, in actum deduci potest, nisi ab aliquo agente, ideò coctio cum sit perfectio obiecti concoquibilis, quae per motum per actionem & passionem acquiritur, & id quod patitur alimentum sit, Quod dum patitur est potentia nutrimentum, proinde ut ad actum nutritionis deducatur indiget Agente, Quod nil aliud est quam calor,

Alimētum ad actum nutritionis deducitur à calore.

is enim ſicut cæterarum operationum omnium, quae in corpore fiunt legitimus eſt auctor, & principalis animae opifex, ita profectò ipſius etiam coctionis principale Agens omnino cenſeri debet, Cuius tanta eſt cum anima affinitas & indiſſolubilis coniunctio, Ut nulla actio interna uel externa ab anima proficiſci poſsit, quin & calor iſte ſimul ſemper & ubiq; non concurrat. Et uicisſim pariter calor nihil prorſus agat ſeorſum ab anima, cui perpetuò heret, atq; ſubiicitur, Quo fit ut qui alterum proponit, reliquum unquam praetermittat, Quod eſt in cauſa, ut philoſophi ac medici utrunq; ſæpe confundant, alterum ſine reliquo minime intelligentes, Ad quorum imitationem nos quoq; in hac tractatione de Nutritione faciemus, Quemadmodum Ariſt. etiam in definitione coctionis plane obſeruaſse uiſus eſt. Qui loquens de cauſa illius offectrice, ſtatuit illam fieri à calore naturali & proprio, Qui animæ ſemper connexus permanens, & in uiribus omnibus ſemper illi coequalis exiſtens, ſeorſum ab anima eſſe non poterit coctionis cauſa. immo ſi Ambo mutuò conferantur, coctio & omnis alia operatio uiuentis corporis animae tribuenda erit, ut agenti magis & abſolute principali. Spiritui uerò u-

Spiritus ab anima eſt ī ſepa.

agenti principali istrumentario potius. huius ergo caloris solius appellatione Arist. animam quoq; ipsam tacitè intellexit. Qua in presentia preter missa, de calore agere institui, sine cuius cognitione uacua manet omnis philosophia, & sine illius presentia sterilis efficitur omnis Medicina, coctionisq; Aristotelica definitio in antiqua sua obscuritate permanebit.

De Calore. Cap. XXII.

Calore duplici existente Altero cælesti, reliquo elementali, Vterq; ad coctionem & caetera omnia uitalia opera obeunda necessarius est, proinde Quae nam sit Vtriusq; natura, origo, quæ officia, & proprietates, in singulis mixtis breui oratione dilucidabo. A uocis tamen explicatione exordiar. Quæ à subiecto principali cui primo insidens, & illius gratia reliquis comunicatur, denominationem accipiens, cælestis uocatur; quoniam in cælo proprium solium habet, ab illiusq; natura in agendo regulatur. hic praeterea calor essentia non distinguitur à spiritu cælesti, quorum subiectum etiam principale & origo minime separantur, cum Ambo in cælo & à cælo primo deducantur: Ab ele

Calor 2.

Vocis æquiuocatio.

Differẽtia calo

ris sub- *mentali uerò calore toto genere distare uidentur,*
stantifi
ci ab e- *cum nec natura nec subiecto origine aut agendi*
lemen- *uiribus consentiant , sed ualde distinguantur ;*
tari. *calor enim elementalis, corporea quidem qualitàs*
1.diffe. *est , at non dum corpus , ut cælestis. qui e=*
2.diffe. *tiam substantia est , elementalis uerò accedens.*
3.diffe. *Cuius principale subiectum elementum est,alte=*
4.diffe. *rius uerò cælum, à quo etiam suam ducit ori=*
5.diffe. *ginem , quemadmodum ab elementis elementa*
lis , Qui deniq. suapte natura sterilis & cor=
ruptiuus est , cælestis uerò omni fæcunditate ue
luti pregnans , omnia uiuificat & conseruat si
ne hec duplici calore nulla mixtio fieri potest ,
nec facta conseruari ideo in quolibet mixto u=
terq; necessariò reperitur , & propriam etiam
naturam seruat, A Cælesti quidem ut à Vi=
uifico calore uitam & uitalia omnia opera Ac=
cepta referrimus. Ab elementali perpetuis alte
rationibus & infinitis propemodum calamitati
bus subiicimur , Ex quorum unione permixtio
ne facta,contingit , ut quamdiu pro naturæ le=
ge in communi quadam amicitia . & citra ap
Vitæ *parentem repugnantiam consentiunt , tamdiu*
diutur- *etiam uita superstit, quæ pariter eousq; etiam pro*
nitas & *trahi consueuit, quo ad elementalis calor in ser*
breu. *uitute detentus patitur à calesti regulari & do=*
unde. *minari,*

minari, Ex cuius imperio omnia in corpore uiuente ei obediunt, unde non solum uita adest, sed eandem etiam & sanitas & operationum omnium integritas consequi solent; Quam primum uero calor elementalis nobis perhennis occultusq; hostis, manifestius pugnam aggreditur, & de humanæ Reip. Dominio cum cœlesti ui taliq; calore digladiatur, corpus huic pugnæ subiectum citra molestiam illum sustinere minime potest, Ut hinc ortum imprimis habeant querellæ, dolores & infinita propemodum morborum genera & sympto. Quorum pugna quam diu perdurat, tamdiu etiam Aduersa ualetudine summo nostro mœrore detinemur, & pro Alterius caloris Victoria & dominio, modo ad pristinam pacem & quietem reuertimur. modo uitam cum morte commutamus, Quod sane nobis accidit, quam primum elementalis calor uniuersi corporis prouinciam & annathomiam ita occupauerit, ut fuso fugato ac omnino expugnato sibi hoste, nullam amplius agendi illius facultatem in tali corpore admittat, sed omni illius ui impedita & sublata, ipse solus imperat & tirranice dominatur, uitamq; ad interitum perducit. Cuius intestini belli euentus si cœlestis caloris robur

ctionemq; omnem per propriam naturam inep-tum. Contra uerò Anima substantia est simplicissima, Ab elementis ac eorum natura & conditionibus ualde distans, partium omnium multiplicitate diuersitate & contrarietate carens, ac proinde compositionem omnem respuens, sed unica simplicissima æterna & per se mobilis existit, Cuius participatione omnia mixta sunt, uiuunt, sentiunt, mouentur, intelligunt, & ad actiones omnes ad quas sunt procreata, impelluntur, & secundum illam operantur: Cæterum anima & corpus cum essentia & Viribus tam longè distent, Naturaq; patiatur unquam, eiusmodi extrema simul coniungi absq; medio, hinc orta est necessitas ipsius spiritus: qui solus propriæ suæ naturæ benignitate & quadam cum Vtrisq; extremis affinitate & familiaritate potens ac ualens est, tam distantes Naturas coniungere, & omnem illorum discordiam simul conciliare: Spiritus enim ratione qua substantia est, cum Ambobus extremis conuenientiam habet: Ratione qua corporea, consentit cum corpore, & ab anima distinguitur ratione qua simplicissimum corpus tenuissimum & ethæreum est; tantam habet cum anima simplicitate familiaritatem, Ut secun-

Plato in thimeo & phædro.

dum Platonicos Anima ullo unquam tempore illum deserat, siue in corpore illa fuerit, siue extra corpus, sed ubiq; & perpetuò eidem coniuncta permanet: Ratione autem qua corporeus est, non usq; adeo à corpore distat, ut eidem etiam inseri nequeat, Est ergo spiritus corpus, & quasi non corpus; Anima & quasi non anima, ob quam cum utrisq; extremis communionem, aptissime potest corpoream naturam cum incorporea conciliare; puram cum impura, simplicem cum composita; supremam cum infima, æternam deniq. cum corruptibili coniungere. hunc ergo spiritum esse, Rerum omnium generatio plane affirmat, & earundem subsistentia satis superq; confirmat. Qua autem & qualis sit illius natura, sequens oratio declarabit.

Spiritus Quid sit. Cap. XXIIII.

Definitio spiritus.

EST *autem spiritus corpus simplex æthareum sedes & uehiculum Animæ, & uirium omnium eius, & in corpore cui inest Motionum omnium principium & causa.*

Explicatio partium definitionis.

Quòd spiritus corpus simplex sit, fatentur omnes. hoc autem cum duplex esse possit elemen

tale , & caleste , constat etiam elementale non esse , Quia tunc maxime esset ignis , qui solus ob propriae substantiae tenuitatem luciditatem & agendi insignem potestatem , natura huius spiritus omnium maximè participare uidetur , à quo tamen longè ac multipliciter distat , Spiritus n. cœlestis cum supra omnes elementarias Spheras locatus sit . nec elementum est, nec ex elementis ortum habet· praeterea hic spiritus nulla primarum qualitatum praeditus est .agendi tamen potestate omnibus præstat. Accedit quòd ignis ab omni qualitatum commoderatione usq; adeo abest, ut ad uitam nullam aptitudinem contineat ; quare longe minus esse poterit animæ sedes, ac proinde nec totius Vitæ. omitto quòd ignis & reliqua elementa sunt radices primæ corruptionis in unoquoq; mixto,contra calor cœlestis ut est causa generationis , est pariter uitæ & conseruationis auctor . Erit igitur spiritus corpus simplex , non mixtum, quamuis mixtionis causa sit , & in omni mixto reperiatur , Est praeterea cœlestis , non elementalis , cum illius naturæ Ampla fœcunditas facile declaret , corpus sterile non esse,sed undiq; pregnans, nec unius uel alterius actionis causa , sed plurium imò omnium , quoniam totius

Calor celestis non ut calor ignis.

Rat. 1.

Rat. 2.

Rat. 3.

Rat. 4.

animae ac uitae principalissimum istrumentum est.

Spiritu esse sedem uehiculum & uinculum animæ. Cap. XXV.

Plato i thimeo & phædro.

HIC *deinde spiritus tantam habet cum anima societatem, ut ex platonis sententia, non solum ipsa tota sit illi perfusa, uerum etiam nexu quodam indissolubili. Eidem perpetuo hereat, per eundemq; uires omnes suas semper & ubiq; mirabiliter exerceat. ut non imerito à platonicis uocetur uehiculum & uirtus animæ, à quibusdam corpus æthereum dicitur, propter ætheris regionem, à qua nascitur. per hunc enim Anima insensibiliter & latenti quodam modo mirificè operatur, omnia uidens & audiens, tum propinqua, tum quæ longissime distant, omnia pariter cognoscit, & intelligit, tum recondita tum præsentia & futura; non tamen omnibus indifferenter hoc euenit, sed illis solum, qui terrenis affectibus spoliati, & corpore crassiore quodammodo derelicto, sublimius mente se attollunt, in propriumq; hoc cæleste corpus se recipiunt, & secundum illius proprietates agunt. in tali enim proprio corpore uniuersa anima rece=*

Anima ẽ actus corporis spirituosi quo mirabiles sui operationes exercet.

pta, uires omnes suas iuxta Amplam naturam huius corporis exercet, cuius actiones non sunt definitæ & limitatæ, sed procul ob omni termino & fine quacunq; loci ac temporis perscriptione carent. Hac ratione Referrunt Platonici, quòd Tacitus Magni Mercurii filius cum esset paternis sacris expiationibus optime purgatus, in internumq. hominem conuersus, exclamando dicere solebat, se tunc à mortali corpore in immortale translatum esse, quo tempore digna admiratione uidebat, audiebat, & intelligebat. Olympiodorus etiam platonicus tradit, Appollonium Tianæum tali ratione consueuisse ex urbe roma, quæ fiebant in ægypto prospicere, & citra omnem errorem quæcunq; gesta referre: Cornelius quoq; sacerdos, castissimus (referrente Aulo gelio) cum in agro patauino commorraretur, tempore quo pompeius ac Cæsar dimicabant, tempus ordinem totiusq; belli euentum prospiciebat. Spiritus ergo iste cœlestis primum corpus est, totius animæ, in quo ut in legitimo ac proprio subiecto principaliter residet, & per eundem excellenti ac emminenti modo operatur. Qui tandem spiritus suæ propriae naturæ benignitate animam etiam cum phisico mortaliq. corpore

matur ; *Qui cum in omnibus æquè correspondeat ipsi animæ, cum illaq; communicet, non solum in essentiæ unitate, sed etiam in multiplici agendi potestate, ideo cum ea ipsa simul toti corpori adest, principaliter tamen & per modum causæ in subiecto corde potissimum uiget, ubi uitam ac proinde totius animae operationem spiritu mediante simpliciter patefacit. à qua communi operatione denominationem sumens uitalis nuncupatur, in qua re à gal. & Medicis dissentimus, & cum Arist. statuimus, vitam non prodire à determinata animae facultate, sed ab uniuersa animae essentia ita emanare, ut in singulis & specificis operationibus eius tamquàm natura generica reperiatur, de illisq; praedicetur: siquidem uegetare sentire mouere & intelligere sunt quoddam uiuere. cum omnes uitales operationes sint, ut uita non aliud sit quam operationum omnium animae quaedam communio. De qua re plura hic non dicam, cum ex proposito difusa oratione tractauerim in libello à me conscripto de uitali calore. Caeterum spiritus iste uitalis tamquam in primo & cmmuni fonte totius uitae ea ratione resides in corde ut, toti etiam corpori communicetur, cuius influxu & parti*

Contra Gal.

Vita ē Totius animæ generica operatio.

cipatione omnes partes uiuunt, & pro uaria dispositione uaria uitæ opera exercet, alibi nutriendo, uel augendo localiter mouendo sentiendo, aut intelligendo, ita ut quot sunt in corpore humano organa corporea, uarias animæ potentias manifestantia, totidem sint spiritus uitalis differentiæ, eisdem & præstantia & numero respondentes. Quemadmodum etiam Arist. de gener. animal. conceptis uerbis explicasse uisus est, aßerens quòd animæ potentiæ prout nobilitate & obscuritate inter se differunt, ita & natura huius spiritus diuersa est. & ideo spiritus animæ inseruiens secundum infimum sui gradum, quem habet prebendi corpori subsistentiam, ceteris eciam inferior erit, Hoc ipso uerò paulo prestantior erit, qui eidem animæ inseruiet secundum actum eius uegetandi, adhuc excellentior ille erit, ratione cuius eadem anima sensum exercet, omnium uerò emminemissimus censendus ille est, qui eidem animæ inseruiet secundum supremum sui actum, qui intelligendi dicitur.

2. de generatione animal cap. 3.

Spiritum esse motionum omnium corporis principium & causam. Ca. XXVI.

HIC spiritus cuius anima actus inseparabilis est, sicut mixtionis est causa, ita & functionum omnium, quot quot in corpore & singulis partibus fiunt, radix principalis est; A quo non modo indiuiduorum omnium generationes pendent, singularumq; partium numerus magnitudo figura situs conformatio omnis, ac totius corporis consensus & pulchritudo admirando ordine nascuntur. uerum etiam successiua propagatione secundum speciem perpetuitatem ab eodem acceptam referimus. Is praeterea conseruationis est auctor, cuius uirtute non solum generatio perficitur, sed genita corpora conseruantur nutriuntur augentur debitasq; dimensiones & locorum distantias assumunt, Ad finesq; predestinatos illo eodem duce mouentur & perueniunt. hinc coctiones omnes prodeunt, ac proinde assimilationes, impuritatumq; omnium separationes, & per conuenientia loca statutis temporibus expulsiones absoluuntur. Hinc pariter motionum omnium differentiae, animiq. & corporis mutationes nascuntur, sensationes etiam in uniuersum, tum manifestae tum occultae internaq.

Spiritus est causa omniũ func.

& externe originem habent: Is tandem utriusq; naturæ uinculum existens, uisibile cum inuisibili coniungit, supremum cum infimo conciliat; Quorum unionem quam diu in mortali hoc corpore incolumen seruare poterit, tam diu etiam in causa erit, ut presenti hac luce fruamur. quamprimum uero, impuritatum proprietate, hoc uitale principium expugnare incipiunt, Aduersa imprimis ualetudine detinemur, quam sæpe ulla medici aut medicinæ ope superamus: & huius solius caloris robore muniti, præter omnium expectationem uincimus & expugnamus, magnaq́ omnium admiratione ueluti à mortuis iterum reuiuiscimus; Vt non aliunde certè in nobis contingant morborum tempora, coctiones, excrementorum digestiones, eorum separationes, expulsiones crisesq́ salutares, quàm huius solius uitalis caloris robore tam magna agendi efficacia insignito. Ubi uero magis inualescente morbo uiolenter sucumbit, Multa imprimis mólitur ac præstat, summoq́ conatu uitae conseruandae gratia omnia tentat, morbi tamen magnitudine oppreßus symptomatumq; uehementia perterritus & superatus, proprii corporis prouinciam & custodiam dimittit ad suaq; prima exordia summo quietis desiderio euolat, ubi

Morborum origo.

Tempera morborum materiæ coc. expul. uihuius caloris fieri.

Spiritus à corpore separatus uere uiuit

materiali concretoq; corpore derelicto, & ab illius quantitate qualitate loco & tempore solu=tus, fæliciorem & imortalem uitam assequitur. Quo in loco non amplius ætatum discrimina patitur, non somno uigiliis laboribus cæterisq; mortalis uitæ conditionibus subiectus est, sed in proprium iam re gnum reuersus imortali fælicitate fruitur. Hunc spiritus nostri ex physico corpore eggressum cogno scens etiam hypoc. in libro de dieta inquit, ho mines arbitrantur quæ hinc abire corrumpi po tius uidentur, & ad tenebras orchum & ca liginem fæstinare, sapientes uerò aliter sentiunt, relictis tenebris ad lucem & uitam pergere. Spiritus ergo in corpore humano principium erit & causa motionum omnium, siue ad naturam siue ad animam attineant, ac proinde gene=randi nutriendi augendi localiter mouendi & sentiendi. Est præterea non solum functionum, uerum etiam constitutionis corporis causa, cum illud sibi fabricet idoneum & accomodatum ad exercendas omnes facultates, quibus insigni=tus est. Estq; causa secundum triplex causa genus, efficientis formalis & finalis, est cau=sa efficiens producendo & generando ipsum cor pus, est formalis, ipsum perficiendo & con=seruando in suo naturali statu: Est finalis,

Quod uulgus mortē uocat uera est uita.

Spiritus est causa corporis humani in 3. causarum genere.

quia ipsum condidisse uisus est ; ut non solum ageret , sed agendo (quantum eius natura patitur) in auctorem suum tamquam ultimum finem circularet & conuerteretur.

De proprietatibus naturam spiritus consequentibus. Cap. XXVII.

Conditiones cœli communes sunt huic spiritui.

SI Spiritus est corpus cæleste & æthereum, eidem iure competent conditiones & proprietates talis corporis ; ac proinde ratione qua corpus , nec materia ,nec forma erit ambo enim corporum principia potius sunt , quam de genere corporum. Ratione qua est corpus simplex. quacumq; compositione & partium multiplicitate uaccabit . Ratione qua cælestis est, nec elementum erit , nec ex elementis nascens sed ex altiori loco ortus atq; deductus, à nulla elementali qualitate perse coinquinatus erit . proindeq; nec calidus frigidus humidus aut sicus , Agendi tamen potestate adeò efficax,ut citra omnem controuersiam omnia subiecta corpora facile superet . Ratione qua homogeneus, quamcunq; diuersarum partium compositionem respuit, Ratione qua omni contrarietate caret; net magis aut minus suscipiet , nec corruptionis

ſuæ radicem intra ſe continebit; ſed ſibi ipſi ſemper ſimilis, uniformitatem perpetuò ſeruat; ut ab omni corruptionis labe immunis iudicetur ratione qua tenuisſimam ſubſtantiam habet cum ſumma puritate coniunctam, non ſolum claritate & luciditate erit omnium maxime ſplendens, uerum etiam agilitate ac mobilitate quaſi momento ſpacia omnia replens, ubiq; aderit.

De natura huius ſpiritus origine ac eius officiis loquens Diuinus poeta ita cecinit. In 6. Aeneid.

„ Principio coelum ac terras campoſq; liquentes
„ Lucentemq. globum lunæ titaniaq; aſtra
„ Spiritus intus alit totaq; infuſa per artus
„ Mens agitat Mollem, & magno ſe corpore miſcet.
„ Inde hominum poecundumq. genus uitaeq; uolantum.
„ Et quæ marmoreo fert mônſtra ſub æquore pontus
„ Igneus eſt ille calor, & cæleſtis origo hominibus.

Auic. etiam in trac. de uiribus cordis tantam huius ſpiritus excellentiam contemplatus, ut pote illum, quo noſtrum corpus regitur, & ad omnia munera obeunda impellitur. ſtatuit elementale corpus non eſſe, ſed Cap. 2.

potius cœleste.

Et hyp. Medicorum omnium facile princeps, in libro de carnibus planè affirmat, quòd calor, quo animal uiuit, sentit, & mouetur,
,, *immortalis est atq. diuinus, Calidum inquit*
,, *quod uocamus, uidetur mihi immortale esse,*
,, *& cuncta intelligere uidere & audire &*
,, *scire omnia tum presentia tum futura; Et*
,, *libro rursus de ueteri Medicina inquit cali*
,, *dum innatum nec putrescere nec crassescere. ut gal. prima aph. interpretando illius aphor. longe abhyp. mente alerret, distinguendo de calo-*
Aph. 13. *re innato, pro substantia & qualitate.*

Arist. praterea tum alibi tu 2. de gener. animalium, dignitatem & gradus huius calo-
Cap. 3. ,, *ris & spiritus explicans, omnis inquit, ani-*
,, *mæ potestas corpus aliud participare uidetur,*
,, *idq; magis diuinum, quam quæ elementa*
,, *uocantur, & pro ùt Animæ obscuritate &*
,, *nobilitate differunt, ita & natura huius cor-*
,, *poris differt.*
,, *Et Rursus subiungit, Quod inest in omnium*
,, *semine, quod facit ipsum esse foecundum qui*
,, *calor uocatur, isq. non ignis non talis fa-*
,, *cultas aliqua, sed spiritus qui in eo semine*
,, *spumosoq. corpore continetur, respondet ele-*
mento

„ *mento stellarum, rationem subiungens inquit. quia ignis nullum animal generat. Et* 3. *de generatione animal. ostendens huius caloris necessitatem in rerum omnium generatione, & eiusdem praesentim perhenem in toto mundo elementali, & partibus eius tandem concludit, hunc esse in terra in aqua in mixtis omnibus in animatis & animatis, in plantis inquam animalibus & uniuerso deniq; ipso, ut huius talis caloris plena sint omnia. Eius uerba haec*
„ *sunt: generantur autem in terra humoreq; ani*
„ *malia, & plantae, quoniam humor in ter*
„ *ra, spiritus in humore, calor animalis in uni*
„ *uerso inest, ita ut quodammodo plena sint animae omnia. De hoc ipso calore loquitur pariter Arist. indefinitione coctionis proposita, quando statuit eam fieri à calore naturali & proprio, intelligens per calorem naturalem, non caloris qualitatem, quae est purum accidens, & potius istrumentum alterius agentis principalioris; quàm quòd sit coctionis & caeterarum functionum legitimus auctor. nec intelligit subiectum huius qualitatis, quia hoc humidum est, uel primigenium uel aduentitium. Quorum utrunq; est mixtum ex elem. generabile alterabile & corruptioni obnoxium, cuiusmodi non est*

Cap. x.

Quid intelligat Arist. per calorē naturalem.

calor cui ueri agentis natura conuenit, sed potius est huius caloris pabulum in corpore uiuente, à quo dum separatus est; non amplius illo indiget. Quare per calorem naturalem non alium intelligere potest; quam calorem substantificum, qui licet in essentia unicus sit, & omnia replens, sit quasi omnia in omnibus; pro agentis tamẽ principalis diuersitate cui inseruit, & pro subiectorum uarietate, quibus ut organis in agendo utitur; uarias denominationes suscipit, imprimis si consideretur in ordine ad deum conditorem suum, à quo ut à communissimo agente moderatur, diuinus uocabitur, ut uerò corporibus cælestibus impartitur, & secundum prædestinatos motus singula mouet; cælestis uocabitur, Ut deinde à mundo cælesti communicatur etiam mundo huic inferiori & elementali dicetur elementalis. Qui Rursus pro diuersitate compositorum, quibus totus iste mundus sensibilis constat; noua adhuc nomina promerebitur; ut imprimis ratione qua per elementorum mixtionem materiale corpus assumit, uocetur calor mixti, pro quorum mixtorum multiplicitate, multiplicem pariter denominationem habebit; ut in ordine ad lapides & metalla quæ communiter inanimata pronunciantur, calor mixti simpliciter dicatur. &

Calor à corpore separatus non eget pabulo.

Caloris tot sũt nominia quot subiecta quibus in est.

respectu subiecti lapidis & metelli, lapideus etiam & metallicus, Respectu uerò mixtorum animatorum, & primo uegetabilium, & uegetalis & plantalis denominari possit. Vegetalis quidem per animam uegetantem, cui inseruit, plantalis uerò merito subiecti, quo ut organo utitur ad proprias functiones huius animæ edendas; A pari in brutis animalibus animalis, & in homine humanus appellari poterit; Caeterum homo cum sit mundi huius sensibilis finis perfectiuus, in eodem etiam iure delitescent totius mundi huius elementalis formæ & animæ gradus, ut propterea tamquàm paruus quidam mundus cum omnibus simbolicet, per corpus quidem cum materia prima; per humores cum quatuor elementis; per actum uegetandi cum plantis, per actum sentiendi cum brutis animantibus, per actum denique intelligendi etiam cum angelis. Qua ratione etiam fit, ut in eodem homine omnes spirituum differentiae contingantur, atque iste diferrentes secundum maiorem & minorem perfectionem; pro diuersitate scilicet facultatum animae, quibus inseruiunt, quemadmodum supra docuimus secundum mentem Arist. 2. de gener. animal. dicentis; quòd omnis animæ potestas corpus a- Arist. cap. 3.

liud participat , idq; magis diuinum quàm quæ elementa uocantur , & pro ut animæ obscuritate & nobilitate diferrunt , ita & natura huius corporis difert , quapropter hic spiritus ratione , qua in homine inseruit facultati cognoscenti sensitiuus uocari possit , & merito facultatis motricis motiuus dici possit : ut denique famulatur facultati animæ magis infimæ & sine ulla cognitione agenti , sed potius quadam naturæ ui Naturalis nuncupabitur , Et de hoc loquitur Arist. in definitione concoctionis , quæ licet animae operatio sit, quia tamen est operatio determinata non uoluntaria , sponte naturae facta , & non cum cognitione , ideo naturalis uocari consueuit, cui pariter spiritus inseruiens eodem nomine donabitur. Coctio igitur perfectio erit ex oppositis passiuis facta à calore naturali , qui substantificus est , ad differentiam elementalis , cuius origo est à cælo , à quo etiam regulatus cælestis dicitur, quemadmodum in homine regulatus à facultate animae infima & naturali , mutato nomine integra manente illius essentia naturalis uocabitur . Quòd si ulterius progredi uolumus in explicandis tot nominibus huius caloris , non deerunt nouae illius denomi-

nationes inter ceteras ille occurrunt quae capiuntur à subiecto humido, quo tamquàm pabulo in mixto utitur, & illius interuentu crassioribus solidioribusq; corporis partibus coniungitur. Tale autem humidum duplex est, in homine, aliud primigenium dicitur, quoniam est ualde propinquum principijs generationis, & ideo hic calor innatus uocatur, quia immixtione facienda calor iste primo connascitur cum principijs generationis quibus quicunq; propinquiores sunt, tali etiam innato calore dicuntur magis abundare, ob quàm causam Hyppo. statuit pueros plurimum obtinere de hoc innato calore. & proinde etiam plurimum crescere. & copioso egere alimento. Idem calor pro ut susceptus exit in humido à principijs generationis remotiori, quia tale humidum & impurius & sicius semper magis euadit, Adscititius uocari consueuit, in quo pariter calor fundatus, adscititius etiam denominabitur, & rursus hic calor quicunque fuerit si considerabitur ratione qua in corde primam sedem habet, huius uero gratia in reliquas partes corporis distribuitur. influentis nomen accipiet. ille idem ut haeret potius & in qualibet parte fixus permanet, illiusq; conseruationi tantum incumbit, complan

ratus denominabitur. immo à qualibet etiam parte corporis cui est infixus proprium nomen desumere potest, ut ab osse osseus dici possit, à carne carneus, & sic de aliis, Cæterum quia calor iste naturalis de sui natura est agens indiferrens & genericum, ut non magis unius quam alterius functionis sit causa, ideo uidendum adhuc superest, quomodo ab una & eadem caloris natura tanta operationum diuersitas in eodem humano corpore prodire possit.

De Calore complexionali. Cap. XXVIII.

Calor cælestis cum totius animæ sedes communis sit. & uirium omnium ejus uehiculum, de sui natura est agens indiferrens, omnino coequalis ipsi animæ, ac proinde quacunq; agendi potestate fœcundus, quam simplicem, & excellentem sui naturam quamdiu seruauerit, communis illius operatio non alia erit, quam uita & omne uitæ genus, quæ ut in communi causa & eminenti quodam modo in tali spiritu continentur, & citra omnem diuersitatem & compositionem in eodem delitescunt. Quam primum uero diuino decreto materiale

corpus assumit & elementa ad mixtionem impellit, ex eorum materiis certa mixtionis mensura coniunctis, determinatam corporis substantiam constituit, & ex eorundem primis qualitatibus talem commoderationem contemperat, ut ex hac determinato corporis essentia certis limitibus circumscripta, & speciali quadam temperatura ad certam consonantiam deducta, & secundum exigentiam dicti caloris in operando sibi accomodata, generica illius actio limitetur, ad uariosq; & certos uitæ gradus explicandos definitur. Est autem hic calor toto genere distinctus à priori. cum ille sit de genere substantiæ, is uero accidens sit, ille originem habet à cælo, iste ab elem: ille est in quolibet mixto gens principale, iste uero minister, ille nec contrarium nec magis & minus suscipit, iste perpetuis alterationibus subiicitur, ille omni potesta te & fœcunditate refertus est; iste ueluti sterilis nihil ferre per se agere potest nisi ab agente principali motum recipiat, ille ut uiuificus uitæ tuendæ semper incumbit. iste ut mortiferus subiecti proprii corruptioni est semper intentus. Quapropter talis calor non aliud erit quam qualitas accidentalis mixti ex primis qualitatibus elementorum orta per earum actionem

Definitio caloris conplexionalis.

& passionem ad certam communionem redactis à forma substantiali, ut illius obeundis functionibus inseruiat. Hic autem calor licet in singulo indiuiduo unus sit, ex unicaq; temperatura ex parte totius corporis oriatur, partium tamen eius ratione multiplex euadit, ut cuilibet parti sua insit peculiaris complexio cuius gratia calor substantificus in eisdem partibus in plantatus atq; influxus ad determinatas actiones edendas limitatur. De quo calore complexionali medici omnes plura loquuntur. & gal. tantum illi tribuere uidetur, ut omnes operationes mixti ab hoc ipso calore potissimum emanare falsò ubiq; affirmet. Verum quia de utriusq; caloris essentia proprietatibus & officiis in quolibet mixto alibi ex professo tractaui, & Paulò infra etiam rursus in hoc tractatu loquturus sum, ideò quantum ad presens attinet institutum, hec satis erunt. id tamen in presentia minime pretermitam. coctionis definitionem ab Arist. traditam, ex utriusq. caloris explicatione lucidissimam euasisse cum utriusq; mentionem in illa fecerit. statuendo coctionem esse perfectionem ex oppositis passiuis. factam à calore naturali & proprio, per calorem naturalem intelligens calorem substantificum, per proprium uerò intelligit calorem accidentalem

Calor conplexiōalis multiplex.

lem seu complexionalem; Quorum uterq; ut necessarius est non solum in coctione facienda, sed in alia quacunq; operatione cælebranda, ita neuter ipsorum sufficiens esse potest seorsum dicta munera præstare: Nam calor complexionalis cum ex primis & nudis qualitatibus elementorum nascatur non potest de sui natura quippiam aliud agere quàm calefacere aperire attenuare fundere resoluere, & his similia efficere: coquere autem chilificare sanguificare nutrire augere generare mouere sentire & huiusmodi longe præstantioris agentis officia sunt. A pari si consideremus calorem & substantificum, per internam suam naturam absoluteq; consideratus, est agens uniuersale & indiferrens ad omnes operationes manifestandas in quolibet mixto, naturales uidelicet sensitrices atq; motrices, ut in ordine ad generationem nutritionem auctionem, & his inseruientes operationes, coctionem uidelicet expulsionem retentionem & attractionem, quæ omnes sunt naturales, calor iste substantificus dicatur naturalis, qui secundum actum primum omni potestate præditus est, qua omnia proposita muuera tamquam agens commune absoluere potest. Quo uerò ad actum secundum, nullam per se ipsum perficere

potest, sed caloris proprij auxilio indiget. is autem est calor complexionalis, qui licet ex communissimis elementorum qualitatibus originem habeat, mixtionis tamen interuentu proprius fit non modo in singulo quoque indiuiduo, sed etiam in singula quaq; illius parte: ut alius sit calor complexionalis in uentriculo, alius in hepate alius in cæteris quibus partibus: in his ergo partibus receptus calor naturalis, communis illius agendi facultas, limitatur à propria mixtione uniuscuiusque partis à propria inquam earum substantia corporea: & à calore complexionali proprio unicuique parti. Qua ratione concludendum coctionem fieri non solum à calore naturali ut à communi agente, non solum à proprio, sed ab utroq; & consequenter à calore naturali & proprio simul. Quæ causa finalis coc. *Cæterum talis coctio cum naturæ sit opus supremum, non temere sed ob aliquem finem fieri debet in corpore humano. At constat hunc finem non alium esse, quàm restauratio deperditi, quae si coæquatur dissolutioni nutritio propriè dicitur, Qua indiuidualis uita conseruatur, si excedat auctio uocatur, quæ uia est ad nouam generationem, hæc enim fieri nequit absque semine. & hoc generatur ex alimenti redundantia post totius nutritionem.*

EX proposito fine, in quem coctio dirigitur, colliguntur tres differentiæ coctionis, elixatio assatio & maturatio. ex quibus, elixatio & assatio diriguntur ad conseruationem indiuidui, Maturatio uerò ad speciei propagationem. Nam elixatio est perfectio ex oppositis passiuis facta à calore non solum naturali & proprio, sed etiam innato, quo pueri cum plurimum abundent, ideo illorum corpora per elixationem potissimum conseruabuntur. Assatio uero est perfectio ex oppositis passiuis facta à calore naturali & proprio, sed adscititio quo adultiores cum magis præditi sint, ideo à tali calore concoquente assando, ea ætas uitam indiuidualem conseruabit, Maturatio uerò est perfectio ex oppositis passiuis facta pariter à calore naturali & proprio, sed maturante propter speciei propagationem, Et secundum hanc coctionis speciem generatur in corpore semen, quod generationis est alterum principium. Quæ fuit Arist. etiam sententia in „ Meteor. Maturatio inquit est concoctio quæ „ dam, concoctio enim alimenti in ijs quæ cir „ ca fructum maturatio dicitur, quoniam ue-

Coctionis species tres esse.

Elixatio qd sit.

Assatio quid sit.

Maturatio qd sit.

4. Meteor. 4.

„ rò concoctio perfectio quædam est, tunc ma
„ turatio perfecta est, quando semina quae
„ in eo quod circa fructum possunt efficere ta
„ le alterum quale ipsum, etenim in alijs sic
„ dicimus perfectum: Quod est ac si dixis=
set maturationem esse perfectionem illam, quae
ad speciei propagationem dirigitur; At propa-
gatio fit mediante semine, ergo semen per eam
coctionem perficitur, quæ in maturatione con=
sistit. Quod autem elixatio & assatio respi=
ciant conseruationem indiuidui, Gal: aperte de=
clarat primo Epid. Vbi hanc specificam co=
1. epide. sec. 2. com. 44. ctionem definiens, inquit, illam esse conuersio=
nem alimenti in substantiam nutriti, Et 2. de
fac. naturalibus eandem orationem repetens in=
quit, coctionem esse deductionem illius quod
coquitur in substantiam concoquentis.

De Differentiis coc. à subiectis partibus desumptis. Cap. XXX.

OMnis coctio siue ad indiuiduum siue ad speciem ordinata sit, cum in subiecto corpore fiat, & non ubiq;, sed in determinatis partibus, in illis uidelicet, in quibus Alimentum diutius immoratur; talemq; mu-

tationem subeat à calore naturali & proprio earum partium , ratione cuius antiquam formam & eiusdem proprietates amittit, & in nouam speciem cum nouis conditionibus illam consequentibus transformatur , Atq; hæc transmutatio in triplici potisſimum loco contingat, in uentriculo, Hepate, & ſingulis partibus nostri corporis. Hinc triplex coctio ortum habet, Vt omnium prima in uentric. celebretur, quæ chilificatio dicitur, ſecunda huic ſuccedens in hepate fit, & ſanguificatio uocatur postrema omnium ea eſt , quæ in ſingula quaq; parte efficitur , in quibus Alimentum uertitur in ſubſtantiam cuiusq; partis , quæ Aſsimilatio nuncupatur. Addunt alii quartam ſpeciem, quæ in teſtibus fit , in quibus ſemen elaboratur pro ſpeciei propagatione : Quæ omnes ſpecies coctionis quam uis in communi ratione coctionis conueniant, cum in qualibet Alimentum nouam ſpeciem acquirat , tum etiam quia huius formæ noua acquiſitio non ubiq; fit, ſed in determinatis locis , ex iſtis illa ſolum Nutritio dici meretur , quæ in ſolidis partibus abſoluitur, in quibus alimentum aſsimilatur, & actu nutrit. Quæcunq; uerò alia mutatio alimento aduenien̄s nutritionis & aſsimilationis nomen non

Alim. triplici loco coctionem excipitur.

mæretur, sed magis præparationis ad talem assimilationem, ita ut chilificatio & sanguificatio sint incohoati & imperfecti quidam assimilationis gradus. De quarum singulis coctionibus acturus à chilificatione exordiar, ut pote ab illa, quæ natura & tempore prior est cæteris. Nam ex propositis coctionibus, Quædam communes sunt, & partium omnium gratia comparatæ, & in totius corporis usum factæ, cuiusmodi sunt chilificatio & sanguificatio, quædam uerò propriæ sunt secundum quamlibet partem & non alterius gratia celebratæ, ueluti est ipsa nutritio, in his autem coctionibus talis esse uidetur naturæ progressus, ut quæ communiores sunt, semper ad proprias ordinentur, quapropter de communibus priori loco agendum occurrit, inter hac autem cum chilificatio ordinetur ad sanguificationem, ideò prima omnium explicanda sanguificatio erit.

De Necessitate chilific. & fac. omnium illi inseruientium. Cap. XXXI.

QVoniam coctio omnis circa alimentum uersatur, coctionis autem finis sit nutritio, hæc autem non fiat nisi per separationem

partium dissimilium, hinc orta est facultas expultrix coctioni inseruiens, partium uero dissimilium expulsio non fit, nisi per separationem à similibus, quæ separatio cum non fiat nisi mediante coctione, ideo orta est etiam necessitas huius coctionis: Haec deinde coctio ea operatio est, quae non fit in instanti, sed in tempore, ideo accedere etiam debet fac. retentrix ipsius alimenti, cum munus sit tam diu ipsum in parte detinere, donec integre absoluta sit coctio. Haec Rursus Retentio cum supponat præsentiam materiæ retinendæ & concoquendæ, Atq; hæc materia nec in corpore nascatur, nec sponte deambulet ad locum coctioni deputatum, necessarium erat facultatem attrahendi etiam accedere, quæ in parte quacunq; corporis reperiretur: Haec tamen non eodem modo ubiq; agere debuit, sed alibi cum sensu, alibi sine sensu; Cum sensu fit in prima coctione secundum os uentriculi, & huiusmodi attractio dicitur appetentia, citra uerò sensum fit in reliquis partibus corporis, utriusq; autem necessitas & necessitatis ratio ea esse potest, Quia si ubiq; fieret citra sensum homo nunquam excitaretur ad nouum cibum, quoniam indigentiam & restaurationis necessitatem non sentiret: consequen=

Necessitas fac. exp.

Necessitas fac. coc.

Necessitas attrac.

Attractio 2.

ter tam præstans natura opus cito absumere tur & resolueretur. Nec pariter cum sensu ubiq; fieri debebat, quia homo molestam uitam assiduè duceret; Accedit pro toto corpore satisfacere posse, unicam partem sentire factam innanitionem pro reliquis omnibus. Atq; haec ea eße debuit, quae ipsi ori maxime propinqua foret, tamquàm communi ianuae per quam cibus pro toto corpore ingreditur, huiusmodi autem est os uentriculi. Quod iure merito exquisito sensu dotatum fuit, & praeterea colligantiam magnumq; consensum cum cærebro habere debuit, mediantibus neruis insertis & à sexto pari prodeuntibus: Siquidem ad appetentiam faciendam non satis est totius innanitionem praecedere, & ad os usq; uentriculi, peruenire, sed requiritur etiam talem suctionis sensum in ore uentriculi facti diiudicari, tamquàm res molesta & nocitura. Quod iudicium fieri nequit à sensu aliquo particulari, sed solum à sensu communi in cærebro residente, Qui sensus minime iudicaret nisi prius excitaretur & moueretur; excitatur autem ab innanitione facta & recepta in ore uentriculi mediantibus dictis neruis, atq; tunc homo impellitur ad nouum cibum. Caeterum cum nouus

Appetētia quo modo fiat.

iste

iste cibus homini non hereat, more plantarum quae terrae semper affixe, ex illa assiduè at trahunt dulciorem & benigniorem succum median tibus radicibus, ideo cogitur extra se illum que rere, & procul etiam inuestigare, unde orta est necessitas Alterius facultatis motricis, cuius ope homo posset optatum cibum tempore indigen tiae ubiq; locorum quaerere & consequi, sed hac postrema facultate praetermissa, caeterarum explicationem aggredior, & ab animali incipiam. Necessitas fac. motricis.

De Necessitate & Natura Appetentiæ animalis. Cap. XXXII.

PRoposita animalis appetentiæ tanta est pro uitæ conseruatione necessitas, ut sine hac nullum naturæ munus consequi ualeamus, corporis enim nostri substantia assiduam dissolutionem patitur ab internis externisq. causis, primo tamen secundum partes extimas, quæ aeri sunt magis expositæ, quibus innanitis, attractio fit à uicinioribus, qui motus attractionis successiue fit & p partē post partem, donec suctio ista ad uenas uentriculi perueniat, ratione cuius tristis sēsario oritur in ore ipsius, à qua internus & communis sensus excitatur, ut

susceptam molestiam cognoscat, & cognoscendo appetentiam inducat.

Appetētia animalis qd sit. *Est autem Animalis appetentia Tristis sensatio sensus tactus oris uentriculi à totius inanitione facta, communi sensu prius excitato, ut ab obiecto conuenienti deperditum restauretur. Fame duplici existente, Altera cum sensu facta, Altera* Declaratio partiū defi. *citra sensum, prior fit in ore uentriculi tantum, & propriè uocatur appetentia animalis, ad Alterius differentiam, quae sine sensu fit in reliquis partibus corporis, & ad naturam potius* Fames duplex *pertinet, & Attractionis nomine significatur. sensatio deinde omnis cum ab obiecto fiat, quod esse potest proportionatum & disproportionatum, fames ea est sensatio, qua fit ab obiecto disproportionato, ratione cuius non solum sensatio est, sed tristis, fit enim fames ob inanitionem, hac uerò ob alimenti defectum, ut quemadmodum praesentia alimenti partibus inanitis delectationem infert, ita eiusdem carentia tristem sensum inducit. Caeterum Tristis haec sensatio, cum affectio quadam sit sensibus omnibus communis, potissimum tamen uiget in sensu tactus omnium infimo & materiali, ad quem etiam dolor & uoluptas magis attinere uidentur. Cum praeterea Animalis*

appetentia maxime afficiat ſenſum tactus, qui in ore uentriculi plurimum uiget, ideo ad caeterorum ſenſuum diferrentiam dictum fuit, in ſenſu tactus oris uentriculi. Quae quidem ſenſatio ratione qua triſtis, non fit niſi ab obiecto triſtabili, quod cum eſſe poſſit commune & proprium, conſtat à communi potius fieri: quoniam cauſatur ab innanitione totius corporis & uenarum eius, ope naturæ imprimis facta donec ad os uentriculi pertingat; quæ pars non immeritò predita fuit exquiſito ſenſu, ut appetentia non ſolum fieret, ſed facile ſuctionis ſenſus ſentiretur. Hec autem animalis appetentia ut fiat, non ſatis eſt, obiectum triſtabile recipi in ore uentriculi ut in proprio ſenſorio, ſed huius ſuſceptionis dignotio requiritur, ita ut cognoſcatur & apprehendatur ſub ratione mali & triſtabilis. Quæ cognitio cum à proprio ſenſu fieri nequeat, neceſſariò debet concurrere communis, qui in coerebro reſidet, ut hinc pateat, ad quamcunq. particularem ſenſationem tria potisſimum requiri, in primis ſenſus recipiens. Secundò obiectum, quod recipitur, tertiò receptionis dignotio: In Animali appetentia obiectum quod recipitur, eſt innanitio totius & uenarum omnium uſq; ad os uentriculi perueniens, quod recipit est ſenſorium ſenſus tactus oris

Locus ubi fit appetētia animalis.

Ad appetentiam cōcurrere etiam ſenſum communem.

Ad cenſationem faciendā 3. requiri.

uentriculi. Quod iudicat da tali receptione est sensus communis, sine cuius iudicio appetentia animalis fieri non potest. hinc est, quod dormientes non appetunt, etiam si adsit suctio facta tum in toto corpore, tum in proprio sensorio oris uentriculi. & ratio est, quia in somno, communis sensus est ueluti ligatus, & ociatur, ut per id tempus à proprio sensorio innanito excitari minimè possit, ut de obiecto tristabili iudicet, sicut facere solet tempore uigiliarum. immo nec in uigiliis semper appetimus, si contingat mentem nostram per id tempus ad maiora occupatam esse. obquam eandem causam hoc ipsum contingere etiam solet quibusdam melancolicis, qui aliis obiectis attentiores cum sint, suctionem in ore uentriculi factā non sentiunt. A pari ego existimo illis contingere, qui solo diuino amore uehementer capti, collectis uiribus omnibus in illius contemplationem tantum incumbunt, totiq; adeò occupantur, ut subiectorum sensuum passiones minimè sentiant, sed per quandam mentis æstasin in Deum rapti secum simul atollunt infimas omnes animæ potentias, ut toto spiritu & indicibili gaudio summa illius bonitate fruantur, nihil prorsus eorum sentientes, quæ ad inferiores animæ potentias spectant.

Diuina æstatis.

siue ea delectabilia siue tristabilia extiterint. Ad animalem ergo appetentiam concurrunt facultas tum naturalis tum animalis, ex parte naturalis concurrit partium omnium innanitio & suctio facta à causis tum internis tum externis, ex parte uerò animalis facultatis concurrunt sensus tum particularis, tum communis, ut meritò particularis requiratur sensus tactus oris uentriculi recipiendo suctionem factam in toto. Accedit preterea sensus communis in cærebro residens, iudicando hanc suctionis receptionem in ore uentriculi factam, quam ut malam & minime sustinendam apprehendens, excitat animalem facultatem oris uentriculi mediantibus neruis à sexto pari prodeuntibus, unde statim animalis appetentia oritur, ratione cuius familiare obiectum optamus, ut derperditum restauremus, quod est animalis appetentiæ finis. Epilogus.

De Attractione coctioni inseruiente. Cap. XXXIII.

AD *animalem appetentiam succedit attractio obiecti proportionati, quod in ore primo ruditer præparatur, mox ui facultatis attrahentis in uentriculum trahitur, ut coctionem*

primam experiatur, Quamuis autem animalis appetentia & attractio circa idem obiectum uersentur, in eo tamen differunt, quia Animalis appetentia cum cognitione fit, attractio uero citra, sed sponte naturæ, cuius est operatio. præterea distinguntur subiecto. quia animalis appetentia est functio solius oris uentriculi, Attractio autem in quacunque corporis parte fit. de qua hoc loco agere propositum est, principaliter tamen de illa quæ ad chilificationem ordinatur cuius. Natura tali oratione continetur: ut Attractio sit Motio fibrarum rectarum uentriculi attrahentis idoneum alimentum mediante calore naturali & proprio, chilificationis & restaurationis gratia facta. cuius definitionis partes si innotuerint, uniuersa definitio clarescet.

Differentia animalis appet. ab attractione. 1. differ. 2. differ.

Attractio quid sit.

Attractionem esse motionem ad obiectum simile. Cap. XXXIIII.

Explicatio partium defi.

Operatio omnis uel in motu fit, uel potius in quiete perficitur, Attractio ea est naturæ operatio, quæ cum motu fit, ad differentiam chilificationis, quæ in quiete absoluitur. Motio autem omnis cum alicuius subiecti mo

bilis sit. Attractionis obiectum non aliud est, quam Alimentum, quod ratione qua simile est cum nutrito, citra resistentiam attractioni subiicitur; sicut .n. ratione dissimilitudinis & contrarietatis expulsio fit, ita ratione amicitiæ in qualibet parte corporis attractio exercetur. Non secus ac contigit de magnete quæ similitudinis ratione quam cum ferro habet, ex debita distantia ad se trahit, frustrari autem solet tali facultate quoties allio perfricatur. quod contingit, quia propria mixtio allii aduersatur facultati attrahenti, ratione cuius contrarietatis impeditur actio illa propria magneris in trahendo ferrum. A pari medicamenta & uenena ob eandem dissimilitudinem & contrarietatem quam in propria mixtione retinent, contra facultatem attractricem partium corporis, si alicui exhibita fuerint, non solum a membris attrahi non patientur sed ratione cuiusdam odii & inimicitiæ nauseam promouent, ut omni conatu extra propelli soleant. Quorum expulsio (si natura nimis oppressa) fieri non possit, tunc intus detenta uel naturam perturbabunt, ut inde subsequatur humorum uacuatio, uel ob insignem inimicitiam & ualentem actiuitatem corpus uniuersum in propriam

naturam transmutabunt. Hæc autem Attractio cum operatio sit non solum materialis, sed in hoc genere omnium infima, iure non solum uersabitur circa obiectum materiale, quale est alimentum, sed agendo etiam consimili subiecto innitetur, & huiusmodi est uentriculus, eo autem natura utitur secundum fibras rectas, quæ propriæ sunt attrahendi istrumenta. id uero, quod mouet hanc facultatem, non aliud est, quàm priuatio proprii obiecti, Cuius deinde acquisitione illa facultas perficitur, & corporis innanitio repletione tollitur. Quæcunq; .n. motu prædita sunt, semper potentiam includunt ad terminum sui motus, talis autem potentia nil aliud est, quam carentia proprii obiecti ad quod est in potentia, & mediante motu est acquisibile, per cuius acquisitionem potentia illa actuatur & perficitur. Nec ob aliam causam materia prima perpetuæ transmutationi subiicitur, nisi quia omni forma denudata est, cum potentia tamen ad quamcunq;, quae etiam huic motui tamdiu subiecta erit, quoad illius immensa potentia tota fuerit actuata: ita cætera omnia quæcunq; prædita sunt inferioribus & imperfectioribus formis, potentiam includunt ad præstantiores formæ gradus suscipiendos, A pari inest cuilibet parti corporis facultas attractrix,

Attractionē in uentric. fieri secundum fibras rectas.

Priuationem causare appetitum.

Omnis potētia à proprio obiecto pficitur.

ctrix, quae proprio, & familiari obiecto carens, mouetur ad consimilis attractionem, ut illo attracto fruatur actuetur & perficiatur. In inanito igitur uentriculo facultas illius attractrix sentiens se priuatam obiecto familiari, mouetur in actum secundum, cui motui & attractioni consentiens alimentum, dum presens est, facultati trahenti coniungitur, ut motionis termino acquisito, statim cesset attractio, Non secus ac de magnete contingit, quae post ferri attractionem & cum ipso unionem, eo fruitur, nec amplius trahit illud.

De duplici Attractione Ventriculi Cap. XXXV.

ATtractio quae in uentriculo fit, duplex est, altera communis, ad chilificationem & totius nutritionem ordinata, & hac fit cum motu mediantibus fibris rectis, uersaturq; circa futurum alimentum, quod ex ore primum attrahitur à uentriculo mediante aesophago, ut in fundo illius coctionem subeat, & in chilum uertatur. & de hac loqui fuimus hucusq;. Altera uerò est propria secundum unamquamq; partem uentriculi facta, & Attrac. uentric. duplex communis & priuata

hac fit gratia conseruationis sui ipsius, subsequiturq; ad chilificationem, ex cuius materia cum uentriculus nutriatur, proinde uersabitur circa alim. quod actu nutrit, & absq; aliqua motione perficitur. si uero sermo fuerit de attractione extra uentriculum facta, haec multiplex erit, ut quot sunt in uniuerso corpore partes, totidem in illis attractiones reperiantur. A natura enim tributum est cuilibet parti, ut l. sui ipsius custodiæ semper incumbat, custoditur autem quando propriæ innanitioni occurrit, attrahendo proprium alimentum. Quarum attractionum numerum si cognoscere cupimus, habere cum poterimus ex notione finis, in quem attractio quælibet ordinatur; fit autem attractio alimenti, propter concoctionem & subsequentem nutritionē. At concoctio triplex est, & cuilibet sua correspondet attractio. qua propter Attractio triplex erit, prima est ipsius uentriculi chilificationi inseruiens, Alia heparis, que famulatur sanguificationi 3. est ceterarum omnium partium corporis, inseruiens illarum assimilationi & nutritioni. hec deinde subdiuidi posset in tot differentias quot sunt partes, quæ nutriuntur, quarum cuilibet sua inseruit attractio. Multiplici autem existente Attractrice., quælibet fit citra

Attractio triplex.

confusionem, sed cum ordine, qui respondet innanitioni ipsarum partium. Constat autem quòd corpus nostrum cum externo aëri expositum sit. Ab eodem primo suæ propriæ substantiæ dissolutionem pariter secundum dictas partes externas, quibus ita innanitis à uicinioribus attrabunt, & ita successiue progreditur talis suctio, donec mediantibus uenis, ad hepar usq. perueniat, quo pariter innanito, & ipsum per insitam quam retinet attrahendi uim, à propinquis attrahit, à uentriculo uidelicet mediantibus uenis meseraicis. Quo tandem innanito, ipse quoq. propriæ conseruationi intentus, alimentum attrahit ab ore, ubi non inueniens præsentiam proprii obiecti, attrahit ordine retrogrado à uicinioribus, quæ tamen cum propriæ saluti incumbant, non admittunt in sui pernitiem fieri attractionem succi alimentalis, sed si quæ fuerit in uentriculo pituitosa & excrementitia materia, in illam aget extenuando in uapores, & sensim absumendo, quod in causa esse solet, ut esurientes nisi comedant, sentiant uentriculum flatibus repleri.

De causa effectrice Attractionis. Cap. XXXVI.

Attractio nõ nisi ab obiecto simili mouetur.

Attractio proprii & familiaris alimenti cum sit sperifica proprietas mixti ratione qua præditum est anima uegetali, soli omni & semper competit, ac proinde, contrarium & dissimile obiectum attrahere ullo modo poterit. Non secus ac de plantis contingit, quæ propriæ conseruationi semper intente, ex terra trahunt solum succos alimentales in quorum defectu, non propterea peregrinos substituunt, sed potius arrescunt. quemadmodum etiam de magnete contingit, cuius specifica proprietas cum sit attrahere forrum ut obiectum simile, alienum nunquam attrahet, sic etiam succinum non attrahit nisi paleam, aliud uerò quodcunq; obiectum tamquàm dissimile relinquit. A pari pars quelibet corporis, propriæ conseruationi semper occuppata, primo & per se non potest nisi alimentum attrahere, tamquàm obiectum sibi simile, excrementitios uerò & prauos humores ut disimiles uel contrarios, & restaurationi minime conuenientes dimittit, ut proprii pabuli defectu absumantur potius & corrumpantur. Dixi autem, primo & per se, fieri semper attractionem

Obiectum di simile per accidens attrahĩ posse.

obiecti similis, quia per accidens & secundariò non inconuenit attractionem fieri etiam dissimilium, cum .n. in quolibet alimento semper sit permixtum excrementum, fieri omnino non potest ut dum attrahitur alimentum, simul etiam non attrahatur excrementum, quod contingit ratione dictæ permixtionis obiecti dissimilis cum obiecto simili, hinc est, quòd hepar attrahet à uentriculo non solum portionem alimentalem aptam in sanguinem uerti, sed ratione permixtionis simul etiam attrahit aliquam portionem excrementitiam, quæ in secunda ista coctione in hepate facta, solet separari: ut hinc ortum habeant flaua bilis melancholia & serosa humiditas: similiter in hac secunda coctione fieri non potest tam exquisita separatio dictorum excrementorum, quin eorum quicppiam non remaneat cum cæteris humoribus alimentalibus, cuius rei euidens indicium hoc est, quod in 3. etiam coctione separantur sua excrementa. At si pars inutilis & nutritioni inepta separata sit ab alimentali, solius portionis alimentalis attractio fiet, ullo autem modo partis excrementitiæ, hinc est quod tempore indigentiæ alimenti hepar nunquàm attrahet ab intestinis excrementa iam separata à chilo, nec uenæ unquam attrahent bilem

separatam à sanguine quemadmodum etiam magnes nunquam attrahet plumbum separatum à ferro: at illi permixtum attrahere poterit, sed per accidens & praeter suae propriae naturae intentionem, eadem sit ratio de plantis, quae per insitam & specificam uim ex terra non attrahunt nisi succos dulces benignos & sibi affines, aliorum tamen permixtionis ratione, aliehos etiam ex accidenti attrahere poterunt. fit autem hec attractio obiecti similis à calore naturali & proprio partis idest à calore tum substantifico, tum complexionali, sed à calore naturali ut ab agente principali, in quo non solum delitescit hac specifica uis attrahendi alimoniam, sed alia quaecunq; facultas, in uentriculo tamen & alia quacunq; parte determinatur ad specificam operationē à propria mixtione à propria essentia illius partis, ubi operatur, & eiusdem peculiari temperatura, quod significauimus per calorem proprium, is enim solus praeditus est tantum ui calefaciendi attenuandi aperiendi; &c. chilificandi uero nequaquàm sed hoc pertinet ad calorem substantificum & naturalem, non tamen seorsum à calore proprio.

Retentio est actio facultatis retentricis circa alimentum in uentriculo tamdiu detentum mediantibus fibris obliquis, donec chilificationi coequætur ad quam primo est ordinata. Quæ oratio cum ex dictis satis superq; ellucescat maiori declaratione egere non uidetur. Modus solum, quo retentio fit, explicādus occurrit, constat n. quod retentio hec uentriculi innititur fibris obliquis quarum ui cibus attractus ita constringitur ab uniuersa uentriculi capacitate, ut omni ex parte illi hereat, & uicissim alimentum ipsi uentriculo, nihil inane relinquens inter internum uentriculi spacium & ipsum cibum, Quo etiam tempore uterq; meatus uentriculi supernus & infernus adeò clausus manet, ut nihil alimenti quantumuis liquidissimi foras dilabi retentrix permittat, donec integra chilificatio subsequuta non fuerit: Quod cum contingit certissimum argumentum est, hunc uentriculum inculpata ualetudine frui, unde fit ut quamdiu talis coctio caelebratur, nec inflationes nec fluctuationes, interni rugitus uel erructationes sentiantur, sed caloris interni ui & robore, pars omnis uaporosa in halitum insensibiliter resoluitur. Ubi uerò ingesti

Definitio.

2. de fac. naturalibus.

3. de symp. diffe. 4

3. de symp. causis. 2.

Quæ sit bona chilific.

Quæ sit lesa chilific.

cibi comprehensio aliter fit quam pro naturæ modo conueniat, huic coctioni lesio aliqua accidit, quod contingere solet uel facultate uêtriculi labefactata, uel ab externis erroribus impedita, Quo tempore non solum copiosi flatus erumpunt, uerum etiam aperto altero meatu materia chilificationi subiecta expellitur ante absolutum coctionis tempus, modò per superiora modò per inferiora nonnunquàm etiam perutramq; uiam, expultrice fac. tunc temporis uel copia ingesti cibi nimis aggrauata, uel à praua eiusdem qualitate irritata. huius deinde facultatis differrentias & earum ordinem consulto pretermitto, cum totidem pariter & ipsæ sint, quot sunt in corpore partes, & eodem similiter ordine fiant, sicut de Attractione dictum est. Quare ad chilificationem descendo.

De Chilificatione. Cap. XXXVIII.

CHilificatio prima coctio est, quæ in uentric. fit totius humanæ uitæ præcipuum fundamentum. Hæc dum integritatem seruat magnam salutis spem nobis pollicetur, quemadmodum si diminuta uel deprauata fuerit, uiam nobis parat ad ægritudines uel ad mortem.,

præ

præſertĩ cum illius errores à ſubſequẽtibus coctioni bus corrigi minime poſsint; Quæ igitur ſit huius co ctionis natura cognoſcere oportet. imprimis autem Aduertẽdum, coctionẽ hanc uẽtriculi duplicem eſſe priuatam & publicam priuata ea eſt, quæ fit gracia ſui ipſius conſeruationis, & hanc pri= mariò intendit uentriculus, per eandemq; con uenit cum cæteris partibus corporis.quibus omni bus inſitum à natura eſt, ut quicquid agunt & moliuntur, primò agant propter ſe, ſecun dò autem propter alias partes, quae coctio uen triculi non diſtinguitur ab aſsimilatione, quae fit in ſingulis aliis partibus, ideo hanc in præ ſentia conſultò prætermitam, quia in ſermone de tertia coctione ex propoſito agam. Publi= ca uerò ea eſt quæ, in eodem uentriculo fit, ſed totius conſeruandi gratia; & chilificatio pro priẽ dicitur, Cuius tres ſunt partes, prima conſiſtit in rudiori quadam præparatione ali- menti, quam in ore recipit, cui ſuccedit ſe= cunda pars, quae eſt ipſa coctio, ratione cuius alimentum in nouam ſpeciem & formam tranſ mutatur, & fit in fundo ipſius uentriculi, de qua potiſsimum hoc loco agendum eſt. Hanc tertio loco ſequitur integra huius coctionis abſo lutio, que in inteſtinis perficitur, in quibus

Coctio uentriculi duplex eſt publica & priuata.

Chilificatio tribus partibus perficitur.

separatio fit crassiorum excrementorum ab ipso alimento. Cuius definitio talis assignari potest: ut Chilificatio sit trasmutatio alimenti in chilum, facta in fundo uentriculi, nullis adiuta uillis, sed solius caloris naturalis, & proprii ui, cui inseruiunt rudis preparatio in ore precedens, & integra absolutio in intestinis succedens, propter restaurationem deperditi.

Defini-tio chi lific.

Chilificationem esse transmutationem alimenti in chilum. Cap. XXXVIIII.

ALimentum in uentriculo receptum si in chilum uerti debet, consequenter propriam formam ammittere, & nouam induere, necessarium est hoc, fieri per transmutationem, ratione cuius Alimentum non solum nouam speciem acquirat, uerum etiam noua accidentia & proprietates, Quod cum fieri nequeat, nisi ante omnia corrumpatur illius antiqua species cum propriis conditionibus in colore scilicet odore sapore & similibus. atq. huiusmodi corruptio non fiat citra trāsmutationem; iure chilificationis generica natura in transmutatione consistet. Praeterea haec transmutatio cum motus quidam sit, & omnis motus preter subiectum mobile, habeat etiam princi-

Explica tio par tiumde finitionis.

Transmutatio est genus chilific.

pium, unde motus & terminum ad quem mouetur, magnitudinem super qua fit motus, & tempus etiam quo mensuratur talis motus, ideo chilificatio ratione qua transmutatio est, omnia proposita continere debet, ut ex parte mobilis imprimis occurrat alimentum, ut pote illud quod ratione similitudinis patitur trasmutari Ad differentiam ueneni & medic. quæ ob contrarietatem & dissimilitudinem, non sunt subiecta transmutationis in chilum; sed potius agendo in corpus ipsum, alterant, & corrumpunt. Dum autem Alimentum transmutatur in nouam speciem. Terminus huius transmutationis uel assimilatio est nutrientis cum nutrito, & proprie uocatur nutritio, in qua alimentum actu nutrit, & huiusmodi transmutatio locum habet in tertia coctione, uel terminus est imperfectus quidam assimilationis gradus, qui si nutritioni proximus fuerit, sanguificatio erit. quæ transmutatio fit in 2. coctione: si adhuc paulò remmotior fuerit, chilificatio erit huic n. coctioni subiecta materia priusquam nutriat, oportet ut in hepate uertatur in sanguinem, is deinde per nouam coctionem quam acquirit in ceteris partibus, illis tandem assimilatur, & euadit ipsa met substantia partis. Chilificatio ergo est transmutatio Alimenti in chilum.

Alim. est i potentia pasiua.

Venena & medic. sũt i potentia actiua.

Terminus primæ coctionis.

3. de fac. natur. *huius uerò transmutationis innitium in ore habetur, ubi alimentum primò acceptum rudem quandam præparationem recipit, ratione cuius à propria sua natura discedens mutat consistentiam colorem odorem saporem & facultatem, ut Auic. etiam testetur, quod triticum ore masticatum quandam uim maturandi acquirat, quam non habebat ante masticationem, argumentum sanè euidens, quod in ore alteretur & rudi quodam modo præparatur, ut in chilum uertatur.*

1. fen cap. de humoribus.

Chilificationem fieri in fundo uentric.

Cap. XXXX.

TErminus, ad quem mouetur alimentum in ore ruditer præparatum, est Ventriculus secundum eam partem, quæ fundus dicitur. Nec immeritò, chilificatio enim cum coctio quadam sit, & coctio in quiete potius quam in motu fiat, nec alibi inuentriculo quiescere melius possit quam in fundo, iure talis pars erit huius primæ coctionis terminus, Accedit quod pars ista uentriculi cum cæteris sui partibus carnosior sit, rationi consentaneum uidetur ut calori copiosiori prædita sit, ac proinde

3. de loc. affec.

Rat. 1.

Rat. 2.

in hac ipsa parte longe melius ac perfectius cibus ingestus alteretur & in chilum uertatur ob hanc eandem causam existimandum est, quod aues, & gallinæ longe duriores materias in proprio uentriculo alterant & conficiunt, quam homo facere possit, à natura enim obtinuerunt uentriculum crassiorem & solidiorem, ac proinde calidiorem, ut pleraq; Auiculę lapillos superare uideantur, & de gallinis referunt, quod aurum etiam imutant; & quod aurum liquifactum & ab, ossibus gallinarum receptum, totum in illa absumatur. Adiuuatur magis hæc prima coctio, & à situ ubi locatur uentric. & à circumiacentibus membris. A situ quidem quoniam uentriculus non fuit locatus in externa parte corporis; nempe in superficie, sed intra, immo in centro ipsius corporis. Nam cum uerticulus sit organum primæ coctionis, consequenter uersans circa alimentum adhuc rude & solidum, eguit etiam copiosiori calore, qualis potissimum est in centro corporis & in eo potissimum loco, ratione cuius à circuniacentibus etiam membris foueri posset, ut secundum partem dextram fomentum habeat ab hepate, à quo ueluti à manu tegitur, secundum partem sinistram à liene mediantibus arteriis,

Plin. de naturali hist. l. 29. cap. 4.

Quæ ad iuuent chilificationē

quibus tale uiscus reffertum conspicitur. Secundum partem anteriorem ab omento mediantibus uenis & artereis, quibus hec pars prædita est. A parte posteriori auxilium habet à magna arteria. Ceterum quia fundus uentriculi longe distat ab ore, totum illud spatium, quod interiacet inter ipsum & os, uia erit super qua mobile mouetur, huiusmodi autem est æsophagus seu gula, per hanc enim ueluti per mannum deffertur cibus ab ore in ipsum uentriculi fundum, Debuit autem interiacere hec pars, quoniam membra spiritualia propter respirationem & aeris attractionem condita prope os esse debebant, Quæ Respiratio cum ad uitam conseruandam omnium maximè necessaria sit, liberè etiam & citra aliquod impedimentum fieri debebat, Eiusmodi autem fieri minimè potuisset, si os uentriculi immediate coniunctum esset cum ore, quia repleto uentriculo cibo & potu, impedimento fuisset pulmonibus comprimendo illos, & anhelitum impediendo, quàm ob causam natura optimo consilio interposuit oesophagum, secus in piscibus factum fuit, qui respiratione carentes ac proinde pulmonibus uentriculum obtinuerunt continnum ipsi ori.

Magnitudo super qua mobile mouetur.

Integram chilificationem absolui in intestinis. Cap. XXXXI.

Quemadmodum Rudis preparatio cibi in ore facta chilificationem præcessit, ita post chilificationem, quæ in fundo uentriculi fit, sua sequitur integra absolutio, hec autem fit, quando post peractam coctionem succedit etiam separatio partium inutilium pro nutritione, ad quod munus peragendum natura sibi fabricauit intestina, quæ tamen principaliter facta sunt gracia distributionis chili geniti in uentriculo in uenas ipsas, quæ mediante mesenterio continuationem habent cum dictis intestinis; Ab his.n. & p has attrahitur melior portio chili, quæ in hepatis noua officina recepta, apta est in sanguinem uerti, pars uerò terrestrior & excrementitia nutritioniq. inepta in intestinis permanet, & per longum eorum transitum in aluum deffertur, in quo itinere intestina p innatā, quā habēt alterādi & coquendi uim, assiduæ agunt in talem materiam, ut & ipsa meliori eius parte nutriantur, & conseruentur, Reliquum uero quod in intestinis relinquitur, nutritioni omnino inutile est, & per aluum eiiciiur. Quæ officia delationis & distributionis proprie nutritionis &

3. pars chilific. absolui tur in intestinis.

4. de usu partium.

17.

receptionis excrementorum, ut inteſtina abſol=
uere poſſent; natura illa ſibi iure fabricauit con
tinua cum fundo uentriculi, ſecundum quam
partem meatum etiam fecit, quem pillorum
uocant, & hunc ſuperno anguſtiorem, ut per
eum chilus exire poſſet in inteſtina. Qui cum
ex præcedenti coctione, fluidior & tenuior fa=
ctus ſit, quam eſſet, dum in ore ruditer tan=
tum præparatus erat, ideò fluxioni ipſius in
inteſtina ſuffecit meatus ille priori anguſtior. Tem
Tépus *pus uerò quo menſuratur uniuerſus hic motus*
quo per *chilificationis, conſequenter prima coctio, cer=*
ficitur *tam & præſcriptam menſuram in quolibet in*
chilific. *diuiduo non habet, ſed pro caloris maiori &*
minori robore, pro ciborum copia & innopia,
pro ſubſtantiæ diuerſitate qualitate ordine &
Gal. 5. *præparandi ratione, modo tardius modò citi=*
aph. 5. *tas perfici poteſt, communiter tamen ſanis cor*
poribus ſolet hæc coctio ſeptem horis perfici quo
tempore appetentia ad nouum cibum non exci
tatur, ad quod fauet etiam inteſtinorum con=
formatio quae recta non eſt ſed uariis inuolutio
nibus configurata ut receptus chilus tamdiu deti
neri poſſet quo ad omnis ſuctio partis alimen=
talis peracta ſit, quae ſi recta eſſent chilus ci=
tius quam par ſit in aluum deſcenderet, qua

ratione

ratione uel nutritio congrue non fieret, uel assidue cogeremur nouum alimentum assumere, ut Arist. 3. de partibus animalium dicat, quod animalia quæ recta habent intestina & magis appetant & cæteris uoraciora sint:

De causa efficiente Chilificationis. Cap. XXXXII.

Chilus cum naturæ opus bonum sit, bonam actionem sequi debet, hæc deinde facultatem integram, Quæ cum materialis sit, agendo, subiecto corporeo inniti debet, herere autem tali subiecto non potest, absq; medio spiritu & calore cui anima & omnis eius facultas perpetuò insunt, ut hinc colligendum sit, chilificationem eam esse operationem, quæ non prodit à solo uentriculo, non à facultate animæ tantum, nec à spiritu seorsum ab aliis, sed ab iis omnibus simul. Quod euidentius patebit si circa singula discurram, imprimisq; ostendero, chilificationem solius animæ opus esse non posse: Quandoquidem anima cum actus simplicissimus sit, carens omni partium diuersitate multiplicitate & compositione, quamuis pluribus facultatibus predita sit, nutriendi generan

Chilific proadire à toto mixto.

Chilific. non esse operationem solius. animæ

di augendi sentiendi mouendi & similibus, iste tamen uires omnes in animae essentia ita communicant, ut ab illa re ipsa minime distinguantur, sed ut in sua causa modo simplici continentur, solaq; ratione distinguentur, Qua ratione anima per internam suam naturam considerata, non magis causa erit uegetandi quam sentiendi uel mouendi, sed ut substantia unica & simplex, agens erit indifferens ad quamcunq; operationem, quarum nullam per se ipsam foras & extra se profert & separat, sed in illius naturæ simplicitate citra omnem diuersitatem omnes continentur, ut effectus in sua causa, & numeri omnes in sua unitate. Chilificatio ergo non erit solius animæ operatio:

chilific. nō pro dire à solo spiritu.

Quo uero ad spiritum huius magna est necessitas tum in generatione uniuscuiusq; indiuidui, tum magis in obeundis functionibus omnibus, quandoquidem anima perpetuo illi copulata manet, & illius interuentu corpori etiam coniungitur, & eodem mediante ubiq; reperitur & operatur, quorum tanta est in omnibus affinitas, ut uni essentiæ animæ unica essentia spiritus & agendi potentia correspondeat; huic.n. anima tota perfusa & aque recepta ea ratione se illi accommodat, ut omni potestate ple=

nus facile poßit omnibus explendis uiribus eius satisfacere, sed citra omnem agendi diuersitatem, Et quemadmodum eadem anima per internam suam naturam est agens indifferens, ita etiam spiritus cui ipsa inheret, non erit illius instrumentum ad chilificandum magis quam ad sanguificandum, sentiendum uel mouendum, sed modo quodam indefinito ad omnia animae munera aptitudinem seruabit: Si igitur anima & spiritus omni agendi potestate ita pollent, ut illis non magis tribuenda sit una quam altera actio, sed ad quamlibet indifferenter se habent, ac proinde chilificatio, quae determinata operatio est, ad animam aut spiritum seorsum refferri minime possit. Reliquum est ut uideamus nunquid corpori ipsius uentriculi ut proprio agenti competere possit Hoc autem nobis innotescet, ex agentis natura contemplata, cuius proprietates, & conditiones si consideremus, satis superq; constabit, omnium minime hanc chilificationem corpori uentriculi tribui poße sicut antea abunde explicauimus de nutritione loquentes. Et quod diximus de corpore, eadem ratio sit de corporeis affectionibus, Quae igitur esse possit uera & legitima causa chilificationis Nunc expedamus

Chilific. non prodire à solo corpore uentric.

Chilificationem prodire à tota substantia mixti. Cap. XXXXIII.

SI chilificatio non fit ab anima, nec à spiritu seorsum à corpore, cum hac ratione agentia in deffinita sint, nec à corpore uel corporeis affectionibus, cum hac per se non agant, nisi aliunde uim agendi recipiant, atq; præter hac tria nil aliud in humano indiuiduo reperiatur; cui talis actio conuenire possit, fateri cogimur talem operationem & quamcunq; aliam, quæ in uiuente corpore fit, necessariò prodire debere à toto mixto secundum determinatam mixtionem partium eius, itaq; chilificatio prodibit a uentriculo prout est organum aïæ determinatum ad chilificandum mediante proprio spiritu. Quæ tria si mutuò conferantur in ordine ad talem operationem, ea ratione concurrent, ut anima habeat rationem agentis principalis, uentriculus concurrit ut organum manifestatiuum animae, quam recipit secundum illius determinatam facultatem chilificandi, spiritus uerò concurrit, ut principale instrumentum animæ, illam suscipiendo, & corpori coniungendo, nec non etiam ut uehiculum eiusdem pro actionibus obeundis tum in uentriculo tum in aliis quibuscunq; partibus.

Cum igitur chilificatio ea sit animae operatio, quae materialis est & corporea, ut sine subiecto corpore fieri nequeat, cum preterea sit operatio animae determinata, ut sine determinato organo manifestari non possit; & huiusmodi sit uentriculus ipse, ratione cuius actio susceptae animae terminatur ad chilificandum; iure inquirendum occurrit, à quibus limitetur anima in tali organo recepta, ut solum chilificet, non autem sanguificet, uel aliam animae operationem non exerceat: Hoc perfectò aliunde euenire non potest quã ex parte totius mixtionis propriaeq; constitutionis uentriculi, tum ratione qua est tale corpus similare, & tale corpus organum, tum ratione propriarum affectionum consequentium eundem uẽtriculum, merito partium similarium eius, sicut est temperatura, & ratione partium dissimilarium eiusdem, quemadmodum est propria illius conformatio, de quibus omnibus sigillatim agere oportet. Et imprimis quantum attinet ad uentriculum ratione qua est corpus similare, concurrit secundum determinatam essentiam sui ipsius & proprii corporis, quae oritur ex certa quadam mixtione principiorum constituentium corpus ipsius uentriculi, ratione cuius acquirit quandam dispositionem & ad agen=

In quo consistat mixtio uentric.

prima origo essentiae corporeae uentriculi.

dum proprietatem, ut anima in eo suscepta quamuis de sua interna natura genericum agens sit, limitetur tamen secundum huius partis capacitatem ac naturæ suæ corporeæ conditiones, obquam tandem causam reliq; etiam omnes corporis partes determinatis animæ officiis obeundis occupantur, & citra omnem confusionem uires omnes in anima delitescentes explicantur & manifestantur. Quæ igitur sit uentriculi essentia, & quibus principiis constituta sit explicare aggredior.

Ventriculum ratione qua corpus ex tribus constare. Cap. XXXXIIII.

particula 8. aph. 29.

EA fuit diuini hyp. sententia 6. epidem. *Vniuersam cuiusq; corporis essentiam tribus potissimum perfici, contentis continentibus & impetum facientibus seu permeantibus, quæ tria in essentia & re ipsa non distinguntur, sed solum in modo essendi. Nam eadem essentia corporea pro ut materialis est, & materiam continet quattuor elementis subiectam, substantia est corporea generica & indifferens, ut de sui natura non sit magis hæc quam illa; Eadem enim materiæ essentia quæ subiicitur igni aut*

aeri, subiicitur pariter aquæ & terræ; distinguntur autem in modo essendi, quia substantia subiecta formæ ignis uel aeris, tenuissima est, & ualde spirituossa, quæ uerò terræ elementorum omnium infimo, & impuro subiecta est, crassior & solidior extat. Quæ autem formam aquæ recipit mediocritatem quandam seruare uidetur inter tenuitatem & crassitiem. Quæ diuersitas materiæ corporeæ in simplicibus corporibus seorsum reperta, in ipso composito simul omnes concurrunt, ad faciendam determinatam essentiam corporeæ substantiæ & quemadmodum ex primis elementorum qualitatibus in mixto, oritur complexio, ita ex eorundem materis simul coniunctis in eodem mixto nascitur uniuersa corporea essentia, quae tota licet materialis & corporea sit, sub triplici tamen differentiæ modo completur atq. perficitur, tenuiori uidelicet terrestriori & media. Ex istis partibus corporeã essentiam constituentibus, duae extremae sunt, tenuior scilicet & terrestrior; quae cum in tali genere maxime distẽt, simul copulari nequeunt absq. medio, quod utriusq. extremi particeps sit, & huiusmodi est substantia humorosa, ut hinc lucidè appareat necessitas trium substãtiarum corpus constituentium, ex cuius etiam dissolutione illæ eadem partes separatim pariter conspiciuntur.

Necessitas componentium essẽtiam corpoream.

finamq; caro urratur, tenuior eius pars ui ignis in subtilissimam substantiam attolletur, humoralis uero & media, per modum liquoris separabitur & stillabit, Quibus utrisq; partibus consumptis & separatis, quod reliquum erit, cineris substantiam manifeste repræsentabit, quæ tertia est & terrestrior huius mixti pars. Quare si corpus si unumquodq; mixtum ex illis compositum est, in quæ resoluitur, quis dubitabit partem quamlibet nostri coporis ex triplici proposita substantia constare? posteaquam in ea tria non plura non pauciora dissoluitur, Resolutio enim compositionem patefacit & uicissim compositio ipsam resolutionem.

Necessitas cō ponentium ex resolutione compositis sú pta.

Quæ utilitas & quis usus harum trium substantiarum habeatur in constituendo corpore, Cap. XXXXV.

Prima utilitas triū con ponentium quolibet mixtum.

EX *dictis clare patere potest, harum trium partium usus atq; utilitas in componendo corpore & qualibet illius parte: Omnium prima & communis omnibus mixtis ea esse potest, quoniam nullum mixtum sine his conpletum & integrum esse potest, nec immerito; cum .n. corpus unumquodq; ab interno & proprio opi-*

fice

fice constituatur , ob eum finem illud sibi fa
bricat , ut per ipsum & in ipso propria officia
& dona explicet atq; declaret, non potest autem
esse huius opificis istrumentum in agendo, nisi
permanentiam habeat continuitatem , & ad o=
perandum aptitudinem , quæ omnia non aliun
de certè consequi uidetur,quam ex triplici pro-
posita substantia , qua uniuersa corporis essen=
tia integratur ; A substantia quidem terrestri
& crassiori consistentiam acquirit , ab humoro
sa continuitatem habet , Agendi uerò apti=
tudinem recipit à substantia tenuiori , ratione
cuius fit congrua & optima mixtio per mini=
ma , humidi cum sicco , & sicci cum humi
do , & tenuioris substantiæ cum utrisq; , ac
omnium simul , ex qua partium mixtione tam
aptè facta, oritur in eodem mixto quaedam di
spositio & ad operandum aptitudo secundum
exigentiam illius formae substantialis, quæ sibi
fabricat & constituit ex dictis elementorum ma
teris talem substantiam corpoream , quæ pro=
priis suis functionibus obeundis futura sit pro=
pria & accommodata . Præterea earundem
substantiarum in corpore perficiendo tanta est Secūda
necessitas , ut unius defectu mixtum nec fieri, utilitas.
uel factum consistere, uel consistens in operatio=

O

nem descendere ullo modo possit : quandoquidem substantia terrestris seorsum ab humorosa caret continuitate , instar cineris , cuius defectu diuersarum partium mutua quedam conspiratio desideratur sine qua partium actiones exoreri minime possunt. humorosa pariter sine terrestri nec debitam consistentiam , nec requisitos terminos obtinere potest, sed huius absentia corpus unumquodq; iure ammittit propriam conformationem, in magnitudine numero figura & aliis. Pars deinde tenuissima Absq; humorosa & terrestri in halitum resoluitur , cum illi desit propria minera & uinculum. Qua propter ad complendam uniuscuiusq. corporis essentiam, dictorum trium principiorum apta & congrua coniunctio summè necessaria erit . Accedit etiam postrema utilitas unicuiq. mixto magis propria, atq. ea est , quoniā quodlibet mixtum ad sui complementum non solum requirit dictarum trium substantiarum idoneam mixtionem , uerum etiam talem miscibilium mensuram ratione cuius aptitudo acquiratur ad determinatas operationes obeundas iuxta naturam , & illius formę in agendo proprietatem, quę in eo composito recipitur ? Quapropter Ventriculus chilificandi proprium organum ratione qua mixtum tri-

Tertię utilitas.

plici substantia constabit, humorosa terrestri & spirituosa ratione qua tale mixtum, eisdem substantiis, sed determinatis & propriis constitutus erit.

Non eandem esse in quolibet mixto copulam trium substantiarum. Cap. XXXXVI.

Q*Vamuis tres propositæ substantiæ constituentes unumquodq. corpus & quamlibet illius particulam, necessario ingrediantur quamcunq. mixti compositionem, non tamen ubiq seruant eandem mixtionis mensuram, sed quot sunt indiuidua, tum eiusdem tum diuersarum specierum & indiuiduorum partes, totidem etiam sunt mixtionis differentiæ: Aliam enim mixtionis mensuram habent mineralia, aliam plantæ, aliam bruta, & adhuc diuersam ab omnibus his habet homo. cuius partes cum plures & diuersæ sint in unoquoq. indiuiduo, ita & diuersa erit singularum mixtionis ratio, Namq. in corde eadem non est corporis essentia ut in hepate, nec quæ hepati competit, communis est ipsi coerebro, & sic de aliis; sed unicuiq. parti sua inest propria substantia*

Humanum corpus & singulas partes propriã mixtionẽ differũt.

Origi-nem essentiæ partiũ omniũ eamdẽ esse.

corporeaq; essentia, omnium tamen origo eadem est, & communis in singulis. Nempe ex mixtione elementorum secundum partes eorum materiales, differunt tamen per uariam mixtionem dictarum materierum, quæ non ubiq; concurrunt subeadem quantitate, sed diuersa; unde corporum diuersitates oriuntur, quod Gal. etiam ubiq; significat, differentias corporum colligens ex hac multiplici mixtionis diuersitate, & præsertim in libro 4. de simp. medic. fac. ubi ostendit generationes corporum impares & diuersas esse, cum eorum aliqua plus ignis habeant quam aliorum elementorum, quædam plus aquæ, quàm aeris, non nulla Terræ magis in se continent. Hinc oriuntur corpora modò duriora & densiora ut quæ plus terræ in sua mixtione obtinuerunt, quam cæterarum materierum elementorum, quædam molliora & humidiora, ut quæ à prædominio aquea sunt, quædam tenuiora, & rariora, ut quæcunq; plus aeris uel ignis in prima sui mixtione habuere. Ex hac mixtione triumq; propositarum substantiarum multiplici & uaria compositione secundum singulam corporis partem oritur in unaquaq; parte sua propria & peculiaris agendi aptitudo, Quod est in causa,

Cap. 5.

Diuersitas mixtionis diuersarũ operationũ ẽ causa.

ut quamuis in singulo indiuiduo unica sit anima essentia, ad omnem actionem indifferens, in subiectis tamen istis partibus propria mixtionis ratione differrentibus, deffinitur & limitatur ad determinata officia, ut pro eßentiæ diuersitate, diuersimodè operetur, ideo mirum non est, si in hepate suscepta sanguificet, cum ea sit huius uisceris propria eßentia corporea, & trium substantiarum mixtionis certa mensura, ut animam recipiens, uim eius sanguificandi, & non aliam explicet, ob eandem rationem in uentriculo suscepta, talem mixtionem inuenit, ratione cuius hæc pars obtinet dispositionem & aptitudinem chilificandi, & non sanguificandi, ita in carne carnificat, in osse ossificat, & ita in aliis omnibus partibus eo modo agit, & ubiq; effectus producit, non quales per se ipsam parere posset, sed quales partium natura & conditio suscipere aptæ natæ sunt: ut mirum alicui eße minime debeat, si pro subiectorum diuersitate, in quibus recipitur, diuersa & contraria etiam opera producere illa posßit, non secus ac sol unus & idem existent ceram liquefacit, & lutum indurat, & carpentarius pariter licet intra se scientiam secandi, incidendi, perforrandi, contundendi & simi=

Operationum diuersitas non in agente sed organo quærenda est.

Agens principale agit secũdum natura subiecti recipiẽtis.

lia peragendi, per internamq; sui naturam sit agens indifferens, illius tamen actiones specificantur à propriis subiectis, explicanturq. à determinatis istrumentis, quibus applicatur, & extra operando utitur. Ideo dum in securi recipitur, non nisi secare poterit, quia tale istrumentum eam habet constitutionem, ut illius causa acquisierit aptitudinem ad incidendum, sic seca est illud istrumentum, quod in sui compositione talem habuit constitutionem, tum ratione, qua corpus simil. tum ratione, qua organicum, ut eius causa obtinuerit potentiam non ad incidendum ut securis, sed ad seccandum. Ideo hac utens carpentarius, illius indefinita scientia & cognitio limitabitur ad secandum sic per terrebellum non nisi per forare, & maleo utens contundere solum poterit; non enim maleus contunderet, si in illius mixtione & propria illius corporea essentia, pars terrestrior & durior plurimum aliis non dominaretur, cuius substantiæ terrestrioris dominio, & eiusdem certe mixtionis mensura cum substantia humorosa & tenuiori, tale corpus componitur, quod duritie soliditate & superuenienti grauitate aptitudinem acquirit ad contundenda dura corpora quæq; ita perfecto in corpore hu=

mano contingere existimandum est, ut inquam pro uaria mixtionis mensura in unaquaq; parte uario modo ad agendum se accomodent.

De essentia propria uentriculi ratione qua tale organum. Cap. XXXXVII.

VEntriculus considerari potest & ratione, qua conuenit cum aliis plerisq; partibus, quemadmodum si consideretur similarium partium gratia, secundo prout ab aliis differt ut si consideretur ratione conformationis propriæ, quæ in alia parte eadem minime reperitur, ratione utriusq; essentiæ concurrit ad chilificandum, de priori essentia, quæ uentriculo competit ratione, qua corpus similare, egimus, nunc de secunda tractare oportet, quæ eidem uentric. conuenit, ratione qua corpus est organicum & disimilare: Et huiusmodi essentia in alio non consistit, quam in compositione plurium partium similarium in unius determinati organi conformatione conspirantium, Ex quo plurium partium peculiari concursu in unum oritur in eo istrumento certa quedam conformatio, ad quam etiam consequitur definita quædam dispositio, ut ad animam, quam recipit, se prestet idoneum chi

Vētric. ad chilific. cōcurrit p duplicē sui essentiā.

lificandi iſtrumentum. Non ſecus ac oculus ob eandem cauſam euadit proprium animæ orga= num ad uidendum, & Auris ad audiendum, manus ad apprehendendum, crura ad deambulan dum; differentia ſolum eſt, quia uentriculus primo & principaliter concurrit ad chilificandum, pro ut eſt corpus ſimilare, ſecundò uerò & minus principaliter pro ut eſt organum, oppoſitum con= tingit in propoſitis iſtrumentis. Vt hinc colligere liceat chilificationem non eſſe actionem uentricu= li purè ſimilarem, nec purè inſtrumentalem, ſed potius mixtam, ea tamen ratione, ut magis prodeat à uentriculo ratione ſimilarium par= tium, quam ratione iſtrumentalium. Hinc rur ſus patet differentia inter chilificationem, & cæteras operationes tum uentriculi tum cetera= rum partium corporis, quæ ſunt purè ſimila= res, uel purè iſtrumentales, ſunt autem actiones purè ſimilares, quæcumq. fiunt à partis eſſentia ſimilari tantum, ita ut ſicut ab illa initium ſum mit, ita in eandem abſoluatur, cuiusmodi ſunt attractio, retentio, aſſimilatio & expulſio, quæ priuatim fiunt non ſolum in corpore uentriculi, ſed in alia quacunq. parte ſimilari, nulla alia iſtrumentali concurrente, cuiuſmodi non eſt chi lificatio quoniam eſt opero propria uentriculi, &

Chilific. ẽ actio uẽtric. mixta ſed ma gis ſimi liaris quam iſtrum.

Actio- nes per tium uel ſũt pure ſi- mil. uel pure di ſimil. uel mix tæ, & harum quædã ſunt ma gis ſi- mil. quę dam magis iſtru.

nequa=

nequaquam aliis partibus similaribus competens. Actio uero pura instrumentalis ea est, quæ non solum conuenit parti, ratione qua instrumentalis, idest totius conformationis eius causa, uerum etiam ea ratione conuenit, ut ab hac parte initium pariter habeat, & in ea ipsa finiat, quemadmodum esse uidetur. Motio membri, quæ fit à toto musculo alicui membro inserto, per cuius contractionem & dilatationem totum membrum localiter mouetur, talis autem contractio & extensio ita fiunt à toto musculo, ut ab illo prodeant solius conformationis eius gratia, ab eodemq́; membrum, cui inseritur, sicut motus initium acceptum refert; ita per eundem etiam membrum quiescit. Et quamuis hæc motio fieri non posse uideatur, nisi etiam concurrat propria essentia partis, ratione qua similaris, prout ex partibus similaribus consurgit conformatio instrumentalium; nihilhominus motio, ut motio operatio est ita organica, ut per se primo & principaliter aliunde prodire nequeat, quàm à partis conformatione, remotè tamen. & per accidens concurrit etiam pars similaris, quales sunt fibre nerui & carnosum genus, ex quibus resultat organum motioni deputatum. Cuius conformatio tunc maiorem aptitudinem, & dispositionem re=

tinet tum ad motum, tum ad ualidiores mo=tiones, quando consurgit ex dictis partibus simi laribus secundum naturam dispositis; tum quò ad corpoream substantiam tum quò ad tempera=turam. in quo pariter genere actionum locari non potest chilificatio quoniam si esset operatio purè instrumentalis, toti uentriculo competere de beret, consequenter gratia totius conformationis eius, cum tamen chilificatio secundum fundum potissimum fiat Accedit quòd chilificatio non mag. fit à uentriculo ratione, qua cor=pus similare, quam ratione qua organicum, si quidem initium chilificationis pendet à uen triculo, ratione qua corpus similare, conse=quenter merito determinatæ essentiæ tum cor=poreæ, tum complexionalis, cuius tamen perfe=ctio & absolutio fieri nequeunt absq; illius conformatione. Nam ratione, qua similaris cibos assumptos alterat, immutat, & coquit, ratione uerò propriæ conformationis ad integrum chilifi cationis finem deducit, & in primis merito capaci tatis, continet cibos concoquendos 2. merito con tractionis, quæ fibris mediantibus fit, eosdem un=diq; amplexatur & adheret, ut nullum inna ne spatium inter cibum & uentriculi substan=tiam admittat, ratione cuius amplexus integra

chilificatio perficitur . concludendum est igitur quod chilificatio ita prodit ab eßentia uentriculi tum ratione determinatæ mensuræ componentium illius corpoream molem , tum merito definitæ temperaturæ orte ex elementorum qualitatibus, ut absq; illius etiam propria conformatione perfici nequeat, ac proinde chilificatio ea erit uentriculi actio, quæ nec omnino similaris est, ut attractio, retentio asimilario & expulsio. nec omnino organica ut localis motio, sed mixta ex utrisq. magis tamen & principalius est actio similaris. quam oganica & instrumentalis.

De affectionibus Ventriculi. Cap. XXXXIII.

QV*A ratione uentriculus concurrat ad chilificandum merito utriusq; essentiæ, dictum est: superest , ut cognoscamus etiam , quomodo concurrat ex parte affectionum illius duplicem essentiam consequentium : Est autem hæc affectio duplex Altera consequitur eßentiam uentriculi , ut corpus est similare, & nil aliud est quam temperatura , Altera consequitur eundem uentriculum , ut est corpus organicum, & disimilare , & est ipsa conformatio utrisq; par* Corporis affectio triplex est. Definitio temperaturæ.

tibus communis est ipsa unitas de quibus omnibus agendum hoc loco occurrit: & primo de temperatura, cuius subiectum proximum est uentriculus, ratione qua est corpus similare. Est igitur temperatura communio primarum qualitatum elementorum ex ipsarum mutua actione & passione orta, & in subiecta materia facta à forma substantiali, secundum dona & officia obeunda: pro cuius intelligentia Notandum est, quod anima seu forma substantialis, dum corporeis principiis associatur, non ob alium finem in corpoream & sensibilem materiam descendit, nisi ut sua presentia illam informet, & perficiat, & secundum illius dispositionem agat, & operetur. quod ut assequi ualeat, elementa quæ corporum omnium & mixtionis principia sunt, coniungit, & ex eorum materiis talem corpoream substantiam primo sibi preparat, qualem antea depinximus, mox uero ex eorundum qualitatibus eam harmoniam & complexionem in eodem corpore sibi accommodat, Quibus facile possit internas & occultas facultates suas per huiusmodi mixtum manifestè & sensibiliter manifestare. Vt non immerito Hyp. libro de genitura dicat, quòd natura ex sanguine & paterno semine in utero susceptis fabricat sibi corpus, &

Explicatio definitionis.

preparat, moribus animæ idoneum. Cuius complexionis tanta est in quolibet mixto non modo utilitas, uerum etiam necessitas, ut sine hac, omnia corpora sterilia fiant, quemadmodum illius presentia fœcunda euadunt, & ad uitales operationes idonea. Est igitur temperatura instrumentum formæ ad operandum, ut ob id proformarum nobilitate & ignobilitate, maior & minor primarum qualitatum adequatio requiratur in quolibet mixto, ut hinc pateat, quòd temperatura humana omnium præstantissima esse debebat, quoniam futura est nobilioris formæ instrumentum, sicut ex Auic. etiam colligitur, qui in sua phisiologia inquit, quòd deus donauit homini meliorem complexionem, quam habeant reliqua omnia mundi entia. hæc autem temperatura humana magnam habet latitudinem, tum in omnibus indiuiduis, tum etiam in singulis eorum partibus constitutiuis, pro quarum complexionum diuersitate in dictis partibus, anima multipliciter & diuersimodè operari consueuit. Et quoniam ex operationibus licet cognoscere temperaturam, proinde duplici existente in qualibet parte temperatura, altera manifesta, altera occulta, hinc etiam duplex genus complexionis secundum

Temperatura ē istrum. formæ ꝑ cuius diuersitate ipsa ꝗ̄ que distinguitur.

Tempora duplex manifesta & occulta.

Quæ sint operatio cõplexionis manifeste.

quamlibet partem spectare licebit, alterum manifestum, reliquum uerò occultum: Manifesta complexione utitur anima, quando per temperaturam calidam subiectum sibi corpus calefacit, attenuat aperit fundit, per frigidam uerò refrigerat incrassat densat, per humidam pariter humectat emmollit, lubricat, & per siccam exiccat, cogit, & densat, quæ operationes manifestè communes esse poßunt & toti corpori, & partibus eius. Alterum uero genus occultum est, ui cuius Eadem anima in qualibet parte corporis propriam edit operationem, quam eandem in cæteris partibus exercere minime potest; per hanc hepar sanguificat, neruus neruificat, os ossificat, Ventriculus chilificat, & ita de aliis; Et huiusmodi temperatura non solum oritur ex primarum qualitatum mutua mixtione, sed determinatis gradibus, definitisq́, & mutuis proportionibus ita insignitur, ut in qualibet parte, ea tribuatur complexio, & occulta qualitatum consonantia, ut inde etiam peculiaris actio, quæ uni parti ea ratione inest, ut alteri parti communis, eße minime posit per hanc uentric. dicitur chilificare quæ operatio ideo soli uentriculo aduenit, quia illius occulta tem-

Quę sit opera complexionis occultæ.

peratura huic soli parti competit, per eandem hepar sanguificabit, & ita de cęteris partibus intelligere opportet. Hęc autem duo genera complexionis si inuicem conferantur, & utraq; ad suam operationem dirrigantur ita se habent, quòd complexio occulta est istrumentum formę principalius, & operationi ipsius partis magis proximum, complexio uero manifesta istrumentum est eiusdem formę, sed secundarium & remotius ab eadem oparatione. praeterea complexio manifesta sicut facile alterationem suscipit, & à naturali statu recedit, ita citra magnam difficultatem remoueri potest. contra se habet temperatura occulta, de qua longè maiorem curam habere uidetur agens principale, cuius est proximius istrumentum, quam de manifesta, que remotior est, & alteri famulatur. Accedit quòd temperatura manifesta dum nature leges excedit, contrariis qualitatibus manifestis tollitur. At quę occulta est, si naturalem suam consonātiam ammiserit, non nisi alterantibus per occultam qualitatem restitui poterit.

Differētia complexiobus occulte & manifeste.

1. difer.

2. difer.

3. difer.

De ſecunda corporis affectione Cap. XXXXIIII.

Defini-tio. *SEcunda Affectio corporis quæ uentriculum conſequitur merito partium diſsimilarium, eſt illius conformatio, Quæ nil aliud eſt, quàm conſtitutio huius organi ex ſimilarium partium definita unione conſurgens, ab anima fabricata, ut ſibi inſeruiat pro chilificatione facienda. Hæc autem conformatio conſiſtit in figuræ concinitate ſecundum meatus & cauitates, in lenitate & aſperitate, in decenti magnitudine, & paruitate, in determinato partium componentium numero pari uel impari. in uiarum anguſtia uel dilatatione, in ſitu ſecundum aliquam loci differentiam, in colligantia cum uicinis partibus uel ſuperioribus & inferioribus uel anterioribus & poſterioribus uel lateralibus. Cæterum hæc conformatio duplex & ipſa eſſe poteſt, non modo in uentriculo, ſed in alio quocunq. organo. Altera manifeſta, eſt, & in hac plura organica membra comunicare poſsunt, uentriculus.n. in magnitudine conuenit cum hepate, cum pulmonibus, cum cærebro, & aliis partibus: in concauitate & amplitudine conuenit cum ueſicha, idem dicatur de ſitu, de numero & reliquis concurrentibus*

Confor matio duplex eſt occulta & manifeſta.

bus ad illius conformationem. conformatio uerò occulta soli determinato organo competit. atq. hæc consistit in ea determinata conformatione totius organi, quæ ex peculiari figura magnitudine uiarum capacitate numero & aliis oritur atq. resultat. haec autem ita in uentriculo reperitur, ut in altero membro eadem ullo modo reperiri possit. Quæ duo genera conformationum siue inuicem conferantur, siue ad propriam actionem & finem ordinentur, partim conuenient, & partim different. imprimis in eo communicant, quia ambo in eundem finem nempe ad chilificationem diriguntur. & utraque instrumenta sunt agentis principalis. differunt uerò. quoniam conformatio manifesta est instrumentum remotius, occulta uerò propinquius ipsi fini, præterea utriusque conformationis uitium potest causare lesionem in chilificatione obeunda, At uitium quod corrumpet occultam conformationem, maioris momenti erit, quàm illud, quod lesionem inferet conformationi manifeste solum. Ut propterea illud ipsum uitium, quod occulte conformationi accidit, difficilius etiam tollatur, quàm illud quod respicit lesionem in conformatione manifesta. idem de unitate dicendum est, pro ut par

Prima conuenientia.

Secũda conuenientia.

tium ſimilarium & diſſimilarium communis affe=
Epilogus. ctio ē. Chilificatio ergo ea erit operatio, quæ non pro
dit à ſola anima, uel ſpiritu, uel corpore
uentriculi, aut ab anima & ſpiritu ſimul, uel
ab anima & uentriculo ſeorſum à ſpiritu, ſed
prodibit ab iſtis omnibus ſimul, ex quibus cum
uniuerſa uentriculi eſſentia conſtituatur, rectè
cum aliis dicere poſſumus, talem operationem
emanare à tota ſubſtantia uentriculi ſeu à to=
ta mixtione ipſius. Ex ijs autem anima
concurrit ut agens principale & indifferrens,
ſpiritus ut ſedes & animæ uehiculum pariter
indefinitum, & ut animæ cum uentriculi cor=
pore uinculum. concurrit poſtremò uentriculus,
ut ſubiectum non ſolum ſuſceptiuum animæ &
ſpiritus, ſed etiam ut inſtrumentum manife=
ſtatiuum operationum eiuſdem animæ, quàm
recipiendo, ſimul etiam limitat, ut in ipſo &
per ipſum chilificet, & non ſanguificet, uel
aliam operationem exerceat. Hanc limitatio-
nem operandi recipit anima, à propria & pe=
culiari conſtitutione huius partis, ut imprimis
ad chilificandum concurrat uentriculus, ſecun=
dum propriam eſſentiam partium ſimilarium,
deinde ſecundum propriam ſui ipſius eſſentiam
ratione qua organum, nec non etiam merito

ambarum affectionum peculiarium, quæ uentriculum consequuntur, tum merito partium similarium, cuiusmodi est propria temperatura, tum merito partium dissimilarium, cuiusmodi est propria conformatio. tum deniq; ratione propriæ unitatis, tum in singulis partibus similaribus seorsum, tum in eisdem simul copulatis, & in unius organi conformationẽ conspirãtibus, pro ut scilicet eo ordine ea proportione ac mutua consonantia unà omnes conspirant, atq; consentiunt in unius uentriculi constitutionem, ut animæ solum idoneum istrumentum chilificandi se prestet. Hinc licet reddere rationem, cur errores in hac prima coctione commissi, à 2. subsequente corrigi minimè possint, uel etiam in 2. facti à tertia pariter emmendari nequeant. quod aliunde non contingit quam à proposita constitutione uniuscuiusq; partis, cuius conditiones & proprietates, ita uni competunt, ut alteri communes esse minime possint: qua ratione fit, ut quod agit anima in una parte in altera illud præstare non ualeat.

Cur error in prima coctione corrigi nõ possit à 2.

De expulsione primæ coctionis. Cap. XXXXV.

QVia nutritionis gratia coctio omnis fit, Nutritio autem per conuersionem subiectæ materiæ in substantiam partis fiat. Hæc deinde fieri nequeat nisi separentur partes dissimiles, & non solum separentur, sed etiam expellantur, uel ad propria receptacula, uel extra corpus, hinc orta est necessitas expulsionis inseruientis ipsi coctioni, nutritionis gratia. Est autem expulsio motio excrementi inutilis ab alimento separati post coctionem uentriculi, facta à facultate expultrice partis, mediante calore innato & proprio fibrisq; trasuersis propter nutritionem ob eundam: pro partium autem proposita definitionis explicatione, sciendum, quod sicut coctio in quiete perficitur; ita expulsio cum motu absoluitur, ut in hoc genere cum attractione & retentione conueniat, ex parte uerò mobilis distinguntur. quia subiectum mobile in attractione & retentione est simile, in expulsione uero est dissimile, præterea subiectum mobile in attractione & retentione est mixtum ex partibus alimentalibus & excrementiciis at in expulsione est purum excrementum. ex proposita deinde si

Necessitas expul.

Expulsio quid sit.

Explicatio partiũ defi.

Differẽtia coctionis & expul.

Prima diferentia.

Secũda diferentia.

militudine & disimilitudine oritur alia diferentia ex motuum contrarietate desumpta, si quidem at tractio & retentio fiunt ratione amicitiæ, expulsio uerò sub ratione odii & innimicitiæ, cuius obiectum duplici ratione aduersatur expultrici, primo quia ob disimilitudinem tantum abest, ut sit nutritioni idoneum, ut potius illam impediat, secundo ratione copiæ grauando, & ratione qualitatis irritando expultricem, mouet & excitat ad proprii obiecti expulsionem. quicquid ergo post absolutam chilificationem & uentriculi nutritionem superest, cum illi onus futurum sit, expultrix expellit, quo tempore ociatur retentrix, cum iam integra coctio facta sit, cui illa inseruiebat. cæterum hæc expultrix fac. cum oganica sit, materiali istrumento eget ad propriam functionem obeundam, & sunt fibræ transuersales ipsius uentriculi, hic n. uentriculus ueluti contrahitur & coarctatur, ut melius exprimat & expellat quamcunq; superfluitatem: Quo tempore pilorum aperitur, ut per ipsum protrudatur tota chilosa materia in intestina, quæ continua sunt ipsi uentriculo hæc autem expulsio fit primo in cæcum intestinum, Ab hoc in collon, & in aluum tandem delabitur. Cæterum hæc materia licet ex parte uentriculi sit super

Tertia diferentia.

Principiũ distributionis alimenti prestat expulsio uentric.

flua redundans ac ueluti tota excrementitia, cæteris tamen partibus ſubſequentibus alimentum eſt, permixtum tamen cum partibus excrementitiis; propterea ut in dictis partibus nutritio ſubſequatur, & primo in inteſtinis, Natura illis donauit propriam uim alterandi, qua ſe ipſa tueri poßent: Quod uero reliquum alimenti ſupereſt, in hepar attrahitur per uenas meſeraicas, quæ ad inteſtina terminantur, & ab hepate ortum habent: ut propterea inteſtina diſtributionis alimenti gratia condita ſint: facta autem tali ſuctione, quod remanet in inteſtinis, totum excrementum eſt. Atq. hoc duplex, alterum tenue alterum craßum, tenue eſt materia illa pituitoſa, quæ inteſtinorum tunicis adherere ſolet: craſsius uerò & magis terreſtre, quod in ampla inteſtinorum capacitate continetur, ſtatutiſq. temporibus per ſedem excernitur: Tempus uerò expulſionis ſecundum naturam, non eſt eorum excrementorum, quæ eadem die genita & ſeparata ſunt, ſed hec naturæ lege potius retineri debent, donec Attractrix uenarum meſeraicarum omnem bonitatem inde attraxerit. ideo hyp. 4. de morbis habet, quod ſi corpus eadem die cibos egereret, non ſufficienter humore uti poßet, ſed eſſent homines debiles & te=

4. de uſu partium. cap. 17.

Diſtributionis progreſſũ præſtat partes nutriendæ.

Tẽpus determinatũ expelende excrem.

nues, Qua ratione fuere facta à natura intestina, non rectà procedētia, sed multis inuolutionibus configurata, ut suscepta materia diu detineretur, done nec melior illius succus à uenis meseraicis omnino exsuccaretur. Ius intestina nō sim. recta.

De secunda coctione. Cap. XXXXVI.

PRimæ coctioni in uentriculo factæ, secunda succedit, cuius officina hepar est, in quo chylus receptus, per ulteriorem elaborationem, à partis proprietate, ammittit propriam formam, & nouam acquirit, cum in sanguinem transmutetur, à quo etiam denominationem sumens sanguificatio dicitur. Quæ coctio & ipsa duplex est, Altera priuata, sui ipsius nutritionis & conseruationis gratia facta; Altera communis, quae ad totius conseruationem dirrigitur. de qua in presentia agere non oportet, sed de hac sermo erit, quando de tertia coctione tractabo, à qua hec minime sciungitur. Eius autem essentia tali oratione continetur. Vt sanguificatio sit coctio chili acquirentis formam sanguinis in substantia hepatis, facta ab illius sanguificatrice facultate; mediante calore naturali & proprio propter restaurationem deperditi. pro cuius explica-

Nomē.

Sanguificatio duplex publica & priuata.

Sanguificatio quid sit.

tione multa dicenda non occurrunt, cum ex dictis
Primæ & sec. coctionis conuenientia & difer. *antea de chilificatione satis lucida reddatur. Quã doquidem utreq; concoctiones in pluribus conueniunt & distinguntur, in primis in generica quadam natura consentiunt, cum utraq; transmutatio fit subiectæ materiæ in nouam speciem, At in prima coctione terminatur ad chilum, in se=*
Prima conueniẽtia & dr̃ia. *cunda uero ad sanguinem: preterea utrobiq; eadem est materia, quæ coctioni subiicitur, nempe cibus, qui comeditur. diferrentia est, quia in prima coctione cibus est rudior, in solo ore crassiori modo preparatus, in secunda uerò est*
Secũda conueniẽtia. *ille idem cibus, sed in speciem chili in uentriculo transmutatus: Conueniunt preterea in communi subiecto, cum utraq; fiat in eodem corpore. at penes diuersas officinas, prior quidem in uentriculo, secunda uerò in hepate: preterea com*
3. conuen. & dom. *municant in triplicitate partium, quibus utraq; constat Rudi scilicet præparatione precedẽte, coctione subsequente, & integra absolutione superueniente:*
4. conuen. & dom. *differunt autem pænes loca, in quibus hæc fiunt, quia prioris coctionis rudis præparatio in ore fit. At in 2. in uenis meseraicis. Rursus coctio in chilificatione facienda, in fundo uentriculi efficitur, in sanguificatione uerò fit in hepate: Tandem primæ coctionis integra absolutio in in=*

testinis

testinis habetur, secundæ uerò in uenis totius terminatur. Præterea consentiunt etiam in facultatibus inseruientibus, quia utrisq; coctionibus famulantur attractio retentio materiæ concoquendæ, & excrementorum expulsio; Distinguntur uerò, tum ratione diuersitatis materiæ, quæ attrahitur & retinetur, tum etiam merito excrementorum, quæ utrobiq; generantur & expelluntur, longe enim crassiora sunt excrementa primæ coctionis quam secundæ. Conueniunt quin etiam in agente principali, quoniam utriusq; coctionis causa est una & eadem animæ essentia, una & eadem caloris natura, distinguntur uerò quia secundum aliam facultatem concurrit in uentriculo, & in hepate; quæ limitatio ab extrinseco illi contingit, uem pe ratione propriæ constitutionis utriusq; uisceris, idem dicatur de calore substantifico, qui animæ sedes est, uehiculum facultatum omnium eius, & uinculum eiusdem cum materiali corpore. Tandē concurrunt in uno & eodē communi fine, quoniam utraq; coctio dirigitur ad conseruationem uitæ totius indiuidui, distinguntur tamen in fine proprio, quoniam singula proprii uisceris tutelam primo respicit.

5. conuen. & differ.

6. conuen. & differ.

7. conuen. & differ.

De propria essentia iecoris & temperatura & quomodo tot diuersi humores in eo generentur. Cap. XXXXVII.

CUM Iecur sit sanguificationis officina, iure debet talem essentiam talemq; temperaturam retinere, quæ animæ sit accomodata pro tali functione obeunda, sanguis autẽ qui in illa generatur, substantia & temperatura cum aereus sit, calidusq; & humidus, argumentum esse uideretur hac eadem temperatura atq; substantia uiscus etiam ipsum præditum esse; ut qualis est causa, talis effectus illi correspondeat. Obiectio. *Quod si uerum est, dubitandi occasio hinc oritur, quomodo præter sanguinem, in eodem iecore generentur etiam alii humores, essentia & temperatura à sanguine diuersi, cuiusmodi sunt bilis melancolia pituita & serosa humiditas, bilis.n. ut igneæ essentiæ est, ita calidi & sicci temperamenti extat, melancholia terrestris substantiæ, & in temperamento frigida & sicca, pituita aquea est, & in temperamento frigida & humida, qui humores cum non solum in quadernario numero respondeant quatuor elementis, uerum etiam in essentia temperatura & proprietatibus cum eisdem propor*

tionem eandem seruent, minime fieri posse uidetur, ut ab uno & eadem iocinoris substantia & temperatura produci omnes possint, sed à uaria & multiplici potius emanabunt; omitto serosam & ichorosam substantiam toti massæ humorali permixtam, quæ magis adhuc arguit eterregeneitatem dictæ materiæ. Quidam respicientes ad quantitatem dictorum humorum massam hanc constituentium, & uidentes quod sanguineus succus cæteros omnes superat, ab eodem etiam ut prædominante, statuunt talem massam uocari sanguineam, cuius sanguinis essentia cum aerea sit, & temperatura calida & humida, hac ratione non distabit à proprio uiscere, in quo generatur quæ solutio non omnino satisfacere uideretur; Quamuis .n. massa hæc humoralis à prædominio sanguinea denominetur, non propterea à sui compositione excludit cæteros humores specie differentes à sanguine, cui permixti sunt quorum diuersitas & sensui innotescit, & rationi etiam consentit. Nam ex misso sanguine eorum diuersitas planè conspicua habetur, & dum in corpore adhuc continetur, multiplex hæc separatio fit, in primis separatur flauabilis in porrum feleum, mel. in lienem, & serositas in uesicham, quæ omnia ex

Sol. aliorũ.

Improbatio.

crementa sunt specie differentia, prætereà materia quæ superest post dictam excrementorum separationem etiam si tota alimentalis dici possit, non tamen est ita homogenea ut non contineat adhuc quatuor succos essentia & propria temperatura distinctos, succum in quàm sanguineum biliosum pituitosum & melancolicum. Quorum necessitas ex partium nutriendarum diuersitate habetur; quarum alie sanguine mag. nutriuntur. ut caro. quedam succo bilioso ut plumones, alie pituitoso ut coerebrum uentriculus nerui & huiusmodi, nonnullæ succo potius melancholico ut lien & oßa. Cum igitur hec massa, tot diuersis succis constet, genereturq; ab uno & eodem uiscere, una & eadem essentia & temperatura predito. huius diuersitatis causa aliunde certè quam ab ipso hepate petenda erit, ut tota certe referenda sit in ipsum cibum, is .n. cum mixtus sit ex quattuor elementis, essentia & qualitate differentibus, quid mirum eße debet. si caloris nostri ui alteratus atq; corruptus, in eas partes & principia disoluatur, ex quibus constabat, ac proinde in partẽ alimentalẽ & excrementitiã diuidatur, utraq; rursus in alias partes iam propositas. Unum ergo & idem hepar. una & eadem caloris essentia, dum chilo alterando incumbunt.

Humorum uarietas fit ex uarietate partiũ quæ in cibo cõtinentur.

Secundum illius partes diuersas, quæ in eo de litescunt, easdem separant, & seorsum distin cte manifestant. ut calor agens in partem igneam & tenuiorem chili. illam conuertat. in bilem tum alimentalem tum excrementiciam, quemadmo dum agens in partem aeream aqueam & ter= ream producit reliquos succos, sanguinem uide= licet, pituitam, & melancoliam, ex eodem calore agente in eandem materiam separatur etiã pars serosior. in uesicam, tanta ergo succorum diuersitas non prodibit nec à diuersitate partis, cum una & eadem uniformiter concurrat ad ge= nerationem tot humorum, Nec à diuersitate calo= ris cum una & eadem caloris essentia tota chilo incumbẽs. hanc separationem faciat. sed ex subie cte materiæ diuersitate, humorum hæc multiplici= tas ortum habebit.

De Expulsione secunde coctioni, Cap. 48.

Cum expulsio coctioni inseruiat, sequitur, ut quot sunt coctiones, totidem sint expulsio= nes illi inseruientes; At constitutum antea fuit, coctionem triplicem esse, quare triplex etiam erit inseruiens expulsio: de priori quæ chilificationi fa=

mulatur actum est, Nunc de secunda dicendum occurrit, que sanguificationis excrementa respicit

Necessitas expul. hepatis. Hac autem facultate debuit hepar ornari, non solum, ut illius excrementa expellererentur, uerum etiam quia huius coctionis extrementa plura sunt quam in aliis coctionibus. Accedit etiam huius

2. necessitas. uisceris praestantia & dignitas, de cuius conservatione naturam maxime solicitam esse oportuit. postremò hepar est illud uiscus, quod destitutum

3. necessitas. est facultate sentiente, cuius defectu sentire non potest molestiam excrementorum, quae in illius coctione quotidie generantur & aggregantur. Non ita contingit de intestinis, quae uel à copia excremẽtorum uel ab eorum qualitate excitantur ad expulsionem; Et quamuis à cærebro descendant nerui in Hepar, non propterea, per illos sensum recipit, non solum quia eiusmodi nerui sunt ualde exiles, sed magis quia diseminantur potius per ipsius membranam, quàm quòd in hepatis substantiam inserantur, his ergo & aliis de causis hepar sanguificationis officina hac facultate expultrice præditum esse debuit, cuius

Quatuor sunt receptaculá excrementorum hepatis. officium ut omnino integrum fieri posset, prudens natura quattuor organa conformauit, ut omnia excrementa ipsius suscipere possent, atq; hæc uaria & distincta pro excrementorum diuersita

te; Quorum alia cum tenuia sint & serosa; alia humorosa. & serosa sint cæteris copiosiora iure natura pro istis excipiendis duos renes acco=modauit & subiecit. humorossa uerò duo sunt, bilis & melancolia pro suscipienda bile facta fuit uesicha fellea, insima hepatis parte resi=dens; & tale excrementum recipit attrahendo, per meatum illum, qui oritur ab ea parte iecoris ubi est principium porte. quo in loco separatio fit bilis huius excrementitiae à cæteris humoribus alimentalibus; inseritur deinde in substantiam dictae uesicae. hoc autem genus excrementi cito repleret hanc uesicham alioquin paruam, nisi illius portio sensim non expelleretur ad intestina, circa finem duodeni, & principium ieiuni. fit autem eiusmodi expulsio, ut à mordaci qualitate huius humoris intestinorum expultrix ad excretionem stimularetur. Meri=tò nerò Melancholiae conditus fuit lien in parte sinistra, Cuius munus est attrahere dictum humorem per uenas porte; quod genus excre=menti cum sit in minori copia, unicum rece=ptaculum ei sufficere potuit. Ut ex his faci=le sit colligere definitionem talis expulsionis. Quæ nil aliud est quam motio excrementorum secundae coctionis hepatis, in propria receptacula fa

Duo renes attrahũt serosum excrẽ.

Vesicha fellea attrahit bilem.

Lien recipit melancholiã

Expul. hep. definitio.

cta, ab expultrice facultate uiſceris, concurrente attractrice partium ſuſcipientium Mediante calore naturali & proprio propter uitae conſeruationem.

De expulſione Tertiæ coctionis. Cap. XXXXVIIII.

SI in chilificatione & ſanguificatione excrementa producuntur, pro quorum ſeparatione expultrix requiritur: longe magis in tertia coctione hæc ipſa facultas neceſſaria erit: utpote illa, cuius gratia materia haec tertiae coctioni & nutritioni ſubiecta, exactè depurari debet, ut ſingulis partibus nutriendis omni ex parte aſsimilari poſsit. Huius autem coctionis excrementum 2. eſt, Alterum uaporoſum & tenuisſimum, & hoc per corpus uniuerſum inſenſibiliter difflat, & per cutim tamquam per commune receptaculum talium excrementorum in halitum ubiq. reſoluitur, nec immeritò quia cum tertia hæc coctio aeq. fiat in omnibus partibus corporis, iure etiam tale genus excrementi ubiq; per cutim expurgari debuit. Alterum uero genus excrementi craſsius eſt, & hoc ſenſibiliter expellitur, tum per uniuerſam cutim, tum etiam per partes determinatas

Tertiæ coctio. excrem. duplex eſt.

natas

natas , per cutim uniuersam expurgatur, tum per sudorem, tum per sordiciem quæ cuti adhæret, tum etiam per pilos, ex quibus excrementis duo priora nullius sunt usus, pili uerò aliquem habent in corpore usum, uel ad tutelam uel ad ornatum; per partes uero determinatas expurgatio fit, quando per nares palatum oculos & aures cærebrum expurgatur, & sit de aliis; Erit igitur huiusmodi expulsio Motio excrementorum tertiæ coctionis partium omnium corporis à facultate expultrice facta mediante calore naturali & proprio propter nutritionem & uitæ conseruationem. Expul. tertiæ cōc. qd sit.

De causa finali Nutritionis.
Cap. 50.

A*Limentum dirigi ad conseruationem uitae nostrae fatentur omnes, ut pote illud, quod ratione similitudinis uitalia principia custodire potest, cuius priuatione radicale humidum absumitur, & calor uitalis extinguitur, unde mors ipsa ortum habet. Quae nil aliud est quam caloris innati & proprii extinctio ob consumptionem proprii humidi. Cuius Alimenti tanta est necessitas in hac uita tuen=* Mortis origo.

da, ut ex illius immodica tenuitate corpus sensim tabescat, & ex eiusdem abstinentia integra, etiam intereat. Sed hoc loco Admirari plerique solent, Qua ratione quo ue ingenio quandoque contigerit, ut Nonnulli absq. omni cibo ac potu non solum aliquot dies uixerint uerum etiam per plures menses & annos ieiunium citra omnem noxam substinuerint: Cuius rei testes probatissimi uiri esse possunt imprimis Albertus magnus occurrit qui libro 7. de animalibus refert colloniæ olim fuisse quandam mulierem, quæ absq. ullo cibo & potu per 30. & 40. dies continuos incolumis sepe perdurabat. Testatur pariter fuisse etiam qendam uirum complexionis melancolicæ, qui in carceribus omni diligentia custoditus, ieiunium per hebdomadas septem ullo uitæ dispendio sustinebat. Simon etiam porticus philosophus præstantissimus de hac ipsa re fidelem historiam edidit, Affirmatq. quòd anno 1531. in germania prope ciuitatem spiræ; Nata fuerit puella quædam, quæ à primo ætatis suæ anno usq. ad decimum parcissimo admodum cibo alebatur & quo tempore febre corripiebatur, non aliis auxiliis medicis, quam omnimoda inedia per totum egritudinis tempus, seruata, curabatur:

2. de generat. animal.

Historia de muliere quæ diebus pluribus sine cibo uiuebat.

Historia de uiro q. 7. hebdomadis in ediā sustinebat.

à quo tempore Rurſus cibum , ſed parcius adhuc , capiebat, & quo adultior euadebat, eo tenuiori uictu utebatur, ut tandem procul ab omni cibo & potu per ienium in columis perdurauerit. Cuius rei euentus cum quotidianæ experientiæ tam apertè repugnet , facile poteſt homines in admirationem ducere. de cuius ueritate ut certior fieret Ferdinandus Romanorum Rex. iusſit hanc puellam ad ſe uocari ,quam etiam fidelisſimis cuſtodibus tradidit , qui cum apertè cognouerit , per quadraginta dies continuos, illam ieiunaſſe, propriis parentibus reſtituendam curauit , nec amplius de ea re in poſterum dubitauit ; Hermolaus quoq; barbarus uir doctisſimus & probitate inſignis teſtatur, pariter Romæ fuiſſe quendam ſacrificum, Qui ex principum cuſtodia annos quadraginta abſq; ullo cibo ac potu perdurauit. Conciliator pariter in ſuis differentiis aſſerit repertam fuiſſe mulierem, quæ per annos decem & octo ab omni cibo abſtinuit : Alteram quoq. proponit , quae annos triginta inediam paſſa eſt , nullo inde nocumento accepto. Alii pleriq. uiri fide digni extant , qui de hac ipſa re indubiam fidem faciunt , multas hiſtorias adducentes propoſitam ueritatem magis confirmantes : Quamuis autem quae raro con

Hiſtoria de puella germana quæ per bienium abſq; cibo uiuebat.

Hiſtoria de uiro q annis quadraginta ſine cibo perdurabat.

Hiſtoria de duabus mulieribus quæ pariter per plures annos ieiunium tolerabãt.

tingunt uel magnam admirationem afferant, uel de proposite rei ueritate dubitandi occasionem prebeant: quæ tamen sensuum euidentia tam conspicua sunt, temere negari minime possunt, sed excellenti potius ingenii quadam ui, causæ inquiri debent, ut ex reconditarum rerum cognitione, intellectum nostrum non solum magis perficiamus, uerum etiam, ex ipsa causarum inuentione admirationem omnem è medio tollamus.

Hominem sine cibo & potu diu uiuere posse naturæ minime repugnare. Cap. XXXXXI.

NE autem in uanum laborare uideamur, & Alicuius figmenti causas inuestigandas proposuisse uideamur. luce clarius imprimis ostendam proposita exempla cum legibus nature consentire posse, ac proinde uerissima esse. Et ut à notioribus exordiar, & ab iis quae non solum sapientibus sed etiam agricolis nota sunt. Accipio plantarum semina omnia, quae à terra auulsa, à plantis separata, à propriis corticibus excussa, à solis deniq. calore exiccata, adhuc tamen uegetalem animam in

Semina diu animā custodire sine alimento.

columen ratinent , per multosq. annos inuiolatam custodiunt. Cuius rei ueritatem. illud locupletissime testari potest, qđ sua terrae demandata ac restituta, ibiq. Vegetali eorum anima excitata, statutis temporibus in nouas Plantas eiusdem speciei reuiuiscunt, nutriuntur augentur, nouaq. semina ad indiuiduorum successiuam propagationem procreant, quae suprema huius uitae opera satis superq. comprobare poßunt, dicta semina non fuisse mortua & sterilia corpora, sed potius uita predita & fæcunditate plena: id ipsum longe euidentius comprobare poßunt pleraq. alia uegetabilia, quorum ne dum semina, sed plantæ & radices, terra priuatæ & soli nudoq. aeri tantum expositae, non solum .n. arrescunt, sed per se nutriuntur augentur, flores, deniq. & frondes emmittunt, cuiusmodi sunt fabba inuersa, coeppæ, allium aloes & huiusmodi multa .n. eius sunt generis in quibus tanta est copia huius humidi alimentalis, ut si diu sub terra permaneant. nouo adhuc humore accedente, suffocetur ipsorum calor, & planta marcescit, eodem auulsa & in aere detenta incorrupta seruatur, quia humidum redundans minuitur uincitur & coquitur, quae rursus terrae suae restituta felicius germinatuiresq; maio-

Multe plantæ à terra auulse diutius uiuunt.

res acquirit . Quae omnia cum tam apertae sint uitae opera , quis sanè mentis erit, qui ex ratione dicere audeat, talia corpora mortua esse. Si à uegetabilibus ad sensibilia conscendamus, ad huc firmius in proposita ueritate confirmabimur; quandoquidē pleraq; bruta eius generis ubiq. repe riuntur , quae procul ab omni cibo pluribus diebus mensibus hyemeq. tota in terre latibulis delitescunt. mox ad consueta uitæ munera statu tis temporibus reuertuntur , qualia sunt glires , ursi , cocleæ , & pleraq; alia insecta animalia, & quod mirum magis esse uidetur , talia ani malia per id tempus , non solum non emmaci antur sed potius pinguiora euadunt , aucthore Arist. quod certissimum est uitæ ipsorum ar gumentum: Quid plura non ne partes etiam ani malium ut oua , diu animam non solum uegeta lem sed etiam sentientem incolumen per se ipsa seruant , cum externi caloris illa excitata no uum animal sibi conformet parentibus un diq; simile , hec & similia naturæ ac præpoten tis dei opera sunt admiranda: quia tamen illis & maioribus aßueti sumus, ea de causa negligere om nino uidemur. Si ergo Radices , Si plantæ & earum semina , si animalia & partes ipsorum absq; ullo cibo nutriuntur augentur sibi simile

Pleraq; bruta diu ui- uere si- ne fibo.

Arist. 6. de ge- neratio ne ani- mal.

generant. Cur est quod tantopere dubitemus an hoc ipsum hominibus etiam contingere possit præsertim cum per animam uegetalem communicet cum planta, sicut per sentientem cum animali, ac proinde nutritio auctio & sui similis generatio homini non competant ratione qua homo, sed ratione qua planta.

De Causis uitæ & mortis longitudinis & breuitatis. Cap. 52.

Vitam esse innati caloris intimam operationem consentiunt omnes tum philosophi tum medici, Cuius praesentia uiuentia omnia agunt, & ad proprias functiones promouentur, eiusdemq; extinctione uita & uitæ operibus destituuntur. Calor autem iste si in mixtis & agere & diu operari debet, indiget subiecto proportionato, in quo non solum recipiatur, uerum etiam receptus foueatur, & longo tempore sustineatur; Huiusmodi autem non aliud est, quã humidum ipsum aereum pingue & radicale, ex semine & mestruo sanguine originem habens, per uniuersam partium similarium essentiam difusum & congenitum, quod ob propriæ substantiæ tenuitatem & puritatem sub sensu non ca=

Calor est princip. formale & effectiuum uitæ.

Humidum radic. est primũ subiectum caloris.

dit, eius tamen gratia calor naturalis, cui primo subiicitur, corpori nostro sensibili comunicatur, in ipsoq́ & per ipsum, se quodammodo sensibilem patefacit, & uaria uitæ opera sensibiliter manifestat? Cæteram tale humidum primigenium, ob tenuitatem propriæ substantiæ cito à calore consumptionem pateretur, nisi ab alio humido conseruaretur, quod illius caloris pabulum sit, quale est humidum alimentale, ex humoribus & cibis genitum, quo natiua & radicalis humiditas, rotismodo irrorata, à cita exiccatione præseruatur, quod cedens in caloris alimoniam, eundem seruando simul etiam auertit, ne liberius agat in humidum primigenium quod breui temporis spacio alioquin absumeretur non secus, ac in candela accensa contingit, cuius igneus calor primo fundatur in proprio humido ipsius lichinii; quod quam primum ad incinerationem perueniret, omnisq; flama in eo fundata resolueretur, nisi à secundo humido candelæ assiduè lichinium accensum irroraretur, atq; ita illius innatum humidum ab exiccatione preseruaretur. Hoc duplici humido uiuentia omnia prædita sunt, ut per humidum primigenium, quod est principale subiectum caloris uitalis, præsenti hac luce fruantur per secundum

Humidum alimentale est subiectum secundũ caloris.

Necessitas utriusq; humidi

cundum uero diu uitam producamur. Natura .n. sagax & prouida opus quodcunq; facit, non momentaneum & cito caducum, auersatur, sed quemadmodum res omnes generat, format, & perficit; ita illarum conseruationi intenta, quasdam facultates eisdem tribuit. quibus pariter ab omni interitu pro uiribus tueri possint: ita plantis à primordiis generationis insitum est, ut alimentales succos ex terra assiduè attrahant, quibus statutis temporibus incorruptæ uiuerent: hec eadem natura uis brutis animantibus impartita est, Qua illa etiam quæ nuper sunt nata, nullo docente, alimentum quærunt, & ex maternis mamillis pro necessitate lac emungunt. Cum igitur Vitalia principia duo hec precipua sint, calor innatus & humidum, atq; hoc duplex primigenium sci. & aduenticium, quorum primum ex principiis generationis, alterum uero ex humoribus alimentalibus originem habent, ex dictis constare satis superq; potest; neutrum principium seorsum ab altero ad uitam conseruandam sufficere posse, calor enim sine humido tamq; proprio pabulo extinguitur, & uicissim humidum sine calore non uiuificat; At ex utrorunq; copula uita subsistit & conseruatur, & uicissim altero, uel utrisq; simul interem-

Vsus utriusq; humidi.

Vitaq̃d fit. *ptis interitus subsequatur. Ut uita nil aliud sit quam mansio caloris in proprio humido. è contra*

Mors quid fit. *uero, Mors extinctio est eiusdem caloris in eodem humido, quando uel excedit uel deficit uel coinquinatur, si deficiat Mors per resolutionem fit, si nimia copia, uel putrefactione obruatur, uita per suffocationem perit. Hinc non solum uitæ & mortis origo ellucescit, uerum etiam utriusq. causæ deduci facile possunt. Nã per assiduã consumptionẽ humoris ra-*

Mortis necessitas. *dicalis, qui ullo modo reparari creditur, tandem suscepti caloris mortificatio subsequitur. Quod humidum si restaurari posset, uita etiam perpetuaretur. Senectusq. non solum retardaretur, sed etiam illius aduentus prohiberetur, quod tamen an fieri posit experientiæ repugnat, ob quam causam irrisus ab omnibus fuit philoso-*

Gal. cap. 2. *phus quidam Gal. referente in libro de Marasmo, qui anno ætatis suæ 40. librum adidit de retardanda senectute, immo pueris, quorum curæ & educationi ipse ab initio præficeretur, immortalitatem etiam pollicebatur. Qui tamen cum ad annum 80. peruentus esset gracilis & exiccatus adeo euaserat, ut marasmi signa omnia, ab hypo. in prognosticis proposita, in eo manifeste conspicerentur, Nares inquam acutæ, col*

„ lapsa tempora , oculi concaui frigidæ contra-
„ ctæq. aures & imis partibus leniter uersa,
cutis circa frontem dura intenta ac arida qui cum
eiusmodi aspectu redditus esset, summam illius
stulticiam omnes contemnebant. At gal. ut ipse
de se ipso testatur , illius sententiam reprobare
non est aussus , & reddens rationem inquit, quod
pleraq. alia decreta experientiæ repugnantia, à
multis uiris ratione ductis proposita ennunciataq.
fuere , qui tamen rationum apparentia et pro-
babilitate decepti fuere, & propterea inquit Gal.
eorum rationem minime demonstrare. cum asse-
runt , omnia quæcunq; genita sunt , senescere ,
at senectus uia est ad interitum ergo omnia orta
& senescunt & simul occidunt, ergo homo &
aliud quodcunq. animal ratione qua genita sunt,
scenescent & corrumpentur : horum sane illatio
& consequentia inquit gal. non adhuc est neces-
saria ; ut demostratiuam scientiam faciat , sed
probabilem tantum opinionem parit , ita ut ex
illa solum constet , quod senium & mors secun-
dum naturam & experientiam necessaria sint,
at hoc non est propositam conclusionem demostra
re ; sed probabiliter tantum persuadere, & pre
sertim cum ratione pariter & experientia sua
deri facili possit, Vitam hanc nostram non a-

Gal. quid sẽtiat de uitæ lõgitudine.

Ratio qua probatur mortis necessitas non nisi probabilis est.

deo breuem, semper & necessario fore, quid arte uariisq; modis longeua supra consuetum cursum reddi non possit; quam uitæ longitudinem ille solum consequi potest, qui humido tamquam caloris naturalis pabulo, occurerre nouit, ne cito deficiat, uel excedat, uel coinquinetur: quibus solum modis ipse debilitatur & extingui tur: hoc autem præstari a nobis posse ratio & rei euentus declarant, in primis; Nemo est qui non obseruauerit, Multos propria uel medico rum diligentia uitam longius protraxisse, quam eorum propria natura polliceretur, immo plerosq; ualetudinarios hac ipsa congrua uiuendi ratione non solum diu uixisse, sed longitudine uitæ, præter omnium expectationem, robustissimos superasse, ut mirum esse minime debeat, si Arist. & Plato, referrente Marsil. ficino, testentur quod Herodicus quidam, toto uitæ suæ curriculo infirmissimus, tali prouidentia, annum fere centesimum adimpleuerit: Astrologi etiam hanc eandem uitæ longitudinem, Magia quadam naturali præstari posse affirmant, quæ in alio non consistit, quam in recta & artificiosa applicatione agentium cum passis, qua solum inninxus hiarcas princeps in idorum sapientum, confectis septem annulis, stellarum septem nominibus

Quid agendū pro uita longa.

Libro. 2. de uita coelitus cōparāda cap. 1.

Per magian naturalē uitam posse ꝓduci.

insignitis, singulis diebus, singulis gestans, illosq; iuxta dierum nomina distinguens, præter omnium spem longam uitam protraxit. Quibus pariter Auus suus adiutus, annos centum & triginta unum uixit. Quos dedisse etiam ferunt Appolonio Thianeo, quibus eodem modo usus, dum centum ageret annos iuuenem præseferrebat: Si præterea hominum uitam in ellapsis seculis consideremus, Nemo certe erit qui de hac ueritate possit ex ratione amplius dubitare. Quandoquidem, ut habetur ex sacris litteris. Moses uixit annos centum & uiginti. Noe post diluuium, annos centum & quinquaginta adimpleuit, quo tempore genuit etiam Arphaseth. Abraham quinetiam cum esset annorum centum genuit Isach. Et Sara pariter annum Nonagesimum agens, filium peperit. Adam & Matusalem mille annos uixerunt. scribitur pariter de Artephio à Bachone, quod in hac presenti uita per Mille annos detentus fuit. His Accedit etiam ratio aliqua, si non demostratiua saltim probabilis. Quando quidem corpora mortua, quæ suapte natura citissime marcescere solent, artificiali quodam balsamo per multos annos integra ab omni corruptione seruantur, ergo tanto magis quæ uiuen

Vitam longissimam fieri posse testatur experientia.

Ratio probabilis de lougitudine uitæ.

ria sunt, ab hac corruptionis labe præsaruari poterunt; praeterea natura adimpleuit omnes numeros, ut si unum contrarium in ea reperitur, alterum quoq; reperiri sit necessarium, sicut ergo uitæ correspondet mors, ita illius breuitati longitudo congrua erit, & quemadmodum reperiuntur quae uitam conseruant, ita debent reperiri quae eandem corrumpunt, & proterea inter ea quae corrumpunt non nulla citissime illud agunt; quædam uerò tardius. A pari necessarium etiam uidetur. quod ex genere conseruantium uitam, aliqua reperiri debeant, quæ longissimo tempore illam tueantur, aliqua minus longo. Quae autem sit tanti auxilii conseruantis accommodata materia, quæ, ue præparandi ratio, in omnibus seculis occultum adeo fuit, ut perpaucis certè tanti arcani cognitio concessa semper fuerit. Manifestum autem est, huius materiæ officia talia esse debere, ut in primis calorem naturalem fouere maxime posſit, ne defectu proprii pabuli cito resoluatur, uel eiusdem nimia copia aut praua qualitate corrumpatur, hoc autem contingit, quando utriusq; principii uitalis illa congrua comensuratio seruatur, ratione cuius, ex eorum actione & pasſione longiori tempore utriusq; principii coniunctio inco=

Quæ sit materia idonea ad uitæ diuturnitatē per paucis semper per specta fuit.

lumis custodiri potest , Hoc autem contingere solet , quando humidum alimentale & conseruatiuum alterius humidi primigenii , pingue est oleosum equale depuratum ac desum: tale profecto calori absumenti cui subiicitur, diu resistere potest , priusquam tabe consumptum fuerit. Nec ob aliam causam inter animalia Camellus , ellephans & homo cætera pleraq; animalia in uitae longitudine superant, nisi quia pro posito humido praedita sunt ; contra uero equus bos canis & multa alia animalia quamuis corporis magnitudine non paucos antecellant, uitae tamen breuitate ualde inferiora sunt , Eorum enim humidum & si copiosum sit , ut corporis eorum magnitudo declarat , illius tamen conditiones mortem properant cum sit impurius terrestre & minus compactum , nec tam oleosum & pingue , sed eterrogeneum ualde , & maiori ex parte excrementicium ; quibus ex causis ad caloris custodiam est etiam minus idoneum, quod humidum quanto est copiosius , tanto calor naturalis est imbecillior , cuius rei argumentum ex respiratione desumi potest , quae in huius modi animalibus tarda & rara cum sit, non nisi calorem innatum imbecillem significat , dico innatum, ad differentiam adscititii qui in

Cur homo diuturnioris nitæ sit.

ralibus animalibus copiosſiorem quoniam funda tur in humido alimentali adſcititio copioſo & impuro, qui calor quantò eſt intenſior & robuſtior, tanto innatus eſt imbecillior, qui cum tam inſignem molem diu regere nequeat, iure breuitatem uitae ſignificabit. Hinc Ariſt. locus x problem. ſec. dilucidari poteſt, ubi ſtatuit hominem caeteris animantibus calidiorem eſſe, quod ſimpliciter non debet intelligi, cum leo & alia pleraq; animalia in caliditate homini anteponenda ſint, ſed ratione ſubiecti humidi id pronunciaſſe existimandum eſt, humidum autem cum duplex ſit, innatum & adſcititium, merito humidi innati homo eſt calidior, quia nullum eſt animal, quod magis participet de tali innato humido pingui oleoſo & equali, ipſo homine, qua ratione leone & caeteris animalibus calidior excogitari poteſt. Si uerò ſermo fuerit de humido adſcititio, ratione huius, homo in tali calore inferior erit, & quoniam longitudo uitae à calido innato copioſiori deſumitur, non item ab adſcititio, hinc etiam eſt quòd ratione huius homo eſt longioris uitæ reliquis brutis, ob quam eandem cauſam puer, quia plurimum abundat de hoc ipſo innato calore & magis quam iuuenes, ideo in uitae longitudine illis anteponitur. ho=

Locus Ariſt. explicatur.

rum

rum enim calor est fundatus in calore magis ad scititio, consequenter minus pingui & oleoso, senes adhuc breuioris uitæ erunt, cum ipsorum calor fundatus sit in subiecto humido omnium maxime terrestri impuro, & longius distante ab humido innato. Hinc obiter colligere possumus certissima quædam argumenta longitudinis & breuitatis uitæ, quoniam quæcunq; plurimum & celerime augentur, uitæ breuitatem præseferunt, & ratio est quia eorum humidum sicuti à calore celerem extensionem patitur, ita etiam cito absumitur: contra quæcunq; plurimum sed tarde augumentum suscipiunt, longitudinem uitæ indicabunt, & ratio est, quia ipsorum humidum non solum est copiosum, uerum etiam pingue & deensum, ac perinde maxime resistens suæ propriæ consumptioni: Quæ uero inter hæc interiacent, per maiorem accessum & recessum ad ista, uitam Paulo Longiorem uel breuiorem habebunt. Præter hanc conuenientem commoderationem caloris substantifici cum humido; Ad uitæ longitudinem requiritur etiam caloris elementalis & accidentalis cum cæteris elementorum qualitatibus congrua & equabilis mixtio, ex quarum actione & passione quanto orta fuerit in ipso mixto perfe-

ctior refractio, omni inequabilitate remota, tanto magis imminuetur omnis contrarietas, quae sola est potisſima causa interna corruptionis, cuius defectu statuunt sapientes, cœlestia corpora eterna esse, ad quorum equalitatem elementalia corpora quo magis accesserint, tanto etiam in uitæ longitudine illis similia erunt, & uicissim, quæ ab eisdem remotiora erunt, & consequenter maiorem contrarietatem obtinebunt, ad interitum etiam per sui naturam citius properabunt. cæterum quia nullum mixtum reperitur tam exacta & optime elaborata temperatura præditum, in quo semper non dominetur una uel altera qualitas, ideo & hominis temperatura eiusmodi erit, multiplex, tamen ac uaria, prout dominium esse consueuit uel in una simplici qualitate, uel in complicata.

Quæ tẽperatura sit longioris uitæ.

Ex tot differentiis temperaturarum illa aptior ad longitudinem uitæ iudicabitur, in qua actiuæ qualitates dominabuntur passiuis, quam uice uersa, & præterea inter actiuas illa etiam dominium habere debet supra alteram, quæ præstantior est, & maiorem habet affinitatem cum calore substantifico, ac proinde cum ipsa uita, huiusmodi autem caliditas est. Inter passiuas pariter illa dominari potius debet, quæ calorem fouere

apta nata est, quam ea quae uim retinet illum minuendi uel extinguendi. At talis qualitas est ipsa humiditas, non autem siccitas. quapropter concludendum ex communi etiam medicorum omnium consensu, inter tot temperaturarum species Ad uitam longius producendam & conseruandam, nullam fore aptiorem ac magis accommodatam hac ipsa, quam calidam & humidam esse statuimus: in calido.n. & humido non solum uita nostra potissimum saluatur, sed iisdem qualitatibus concoctio & nutritio perficiuntur, quae sunt uiae quaedam ad uitam conseruandam. complexio uerò quae huic contrariatur, in frigiditateq. & siccitate consistit, uitae principia destruit potius, quam custodiat, ut mors in alio consistere non uideatur, quam in caloris extinctione, ob proprii humidi consumptionem: ad caloris autem extinctionem sequitur frigiditas, sicut ad humidi consumptionem siccitas. Mors ergo comes est frigidioris & siccioris temperaturae, sicut uita calidam & humidam magis comitari solet.

6. de regim. sanita.

Quae cõplexio ad uitã sit inopior.

A Quibus causis uita sustineri possit absq; cibo & potu. Cap. 53.

R Euertamur iam unde digressi fuimus, causas inquirentes: propter quas, in quolibet genere uiuentium, plura reperiantur, quæ proprio & consueto alimento destituta, in uiuis adhuc seruentur. Cuius effectus causæ duplices esse possunt, principales scilicet & inseruientes, quae prioris sunt generis, a uitalibus principiis capiuntur, a calore inquam & humido: Adiuuantes uero sumuntur à causis tam internis tum externis. De utrisq; sigillatim agamus, imprimis merito causarum principalium occurrit humidum ipsum, Quod duplex est primigenium & aduenticium, utrunq; necessario concurrit, primigenium quidem tamq; à immediatum caloris subiectum & precipuum fundamentum, quod ratione, qua est in substantia tenuae aereum & insensibile, uitae etiam resolutionis extat, ideo pro sui conseruatione eguit altero humido sibi ualde simili, cuiusmodi est alimentale, ex humoribus ac cibis ortum, quod assiduè irrorando humidum primigenium à consumptione præseruat, non secus ac oleum imbibitum in lichinio flammam sustinet, quoniam euadit pabulum ipsius, cuius assidua præsentia &

Quæ sit causa ut aliquis uiuat sine cibo

Quæ complexio ad uiuendum sit inopior.

mbibitione impeditur flamma ne efficaciter agat in humidum lichinii primigenii, in quo imme diate fundatur, in oleo uerò ut in subiecto ad uentitio & conseruatiuo principalis & radicalis humiditas residet: duplici ergo humido ad uitam tuendam concurrente, secundario & aduentitio humido præcipua causa tribui debet, quo Aliquis sine quotidiano cibo & potu per multos menses & annos semel accepta uita fruatur. Quod ut præstare possit tale humidum, multa expostulare uidetur, imprimis debet esse pingue & oleosum, deinde tenax densum & glutinosum, præterea ad puritatem & homogeneitatem accedere plurimum debet; postremo oportet ut in ea copia etiam in corpore reperiatur, ut diu obsistere possit calori absumenti. Nam ratione qua pingue & oleosum, idoneum caloris pabulum erit, ac proinde ad uitam idoneum sicut enim quælibet aquosa materia apta non è ad flammam concipiendã sed solum pinguis & oleosa; à pari uita cum sit tamquam lumen in naturali calore, illius pabulum esse debet pinguis humor & quasi oleum, ratione qua densum glutinosum & tenax, magnam acquirit resistentiam; priusquàm superetur & absumatur; quod illi aduenit duplici

cui humido ieiunii tollerãtia ascribẽda sit.

Quale esse debeat tale humidũ alimentale.

de causa, primo quia huiusmodi humidum per tenacitatem & glutinositatem non facile diuiditur & dissipatur, quemadmodum contingit de alia materia friabili, in cuius mixtione plurimum est de aqua & terra, quæ sunt elementa diuisibilia, minimum uerò de aere, ob cuius absentiam congrua non fit mixtio, aut continuatio partium terrestrium cum aqueis; At materia uiscida habet partes suas difficile diuisibiles, tenaces & ualde in unum coniunctas, quod contingit ob dominium aeris & aquæ, in subiecta materia optime commixtis. Secundo resistit quia hac sua uisciditate, uim & agendi efficatiam caloris ligat, & quodammodo immobilem reddit, qua ratione fit, ut tale humidum priusquam exsiccetur longo tempore duret, Quod ipsum in externa etiam flamma contingere experimur, quæ recepta in materia non solum pingui & oleosa, uerum etiam cum uiscidítate & glutinositate coniuncta, diutius accensa perdurabit, priusquam post illius consumptionem ad interitum & extinctionem perueniat.

Humidũ glutinosũ plurimum resistit calori absumẽti.

Nec ob aliam causam triticum & reliqua omnia semina diu incolumen seruant propriam formam & uegetalem animam, quam reconditam habent, posteaquam & à terra & à propria plan

Triticũ cur uegetalẽ animã diu ĩ columen conseruet.

ta etiam separata sunt, Nisi quia Vitalis calor in quo illa primo residet, recipitur in humido aduentitio non solum pingui, uerum etiam uiscido glutinoso & denso, à quo ueluti irretitus & cohibitus, impeditur, quo minus agere posset & proprium pabulum absumere & exiccare? Quam primum uerò tale impedimentum huic calori uitali subtrahitur & remouetur, quod contingit quando triticum terræ demandatur, à cuius calore moles corporea tritici emollitur & intumescit, tunc internus ille opifex excitari incipit, ut liberius agens, & ueluti ex carceribus exiens, manifestas uitæ notas & effectus foras ostendat, quod facit pullulando germinando, nouamq; plantam generando, ei omninò similem, à qua iam diu originem duxerat. Eadem fit ratio de illis radicibus ac plantis à terra auulsis, quae in nudo aere statutis temporibus germinant, uitaeq. suae argumenta manifeste ostendant. Harum tamen plantarum ac seminum ampla est latitudo, ut alia calorem suum uitalem incorruptum diutius seruent, alia uerò breuiori tempore, quorum diuersitas non aliunde contingit, quam ex maiori & minori tenacitate uisciditate & oleositate huius humidi aduentitii & alimentals, hinc est quod pleraeq; plantae ob

huius humidi innopiam, & humidi aquosioris & minime compacti copiam, quamprimum à terra auulse sunt, putrescunt & arrescunt. tale .n. humidum eas non seruat conditiones, quibus uitalis calor eget, ut diu & incorruptus in earum humido custodiatur. Idem pariter dicendum uidetur & de animalibus, quae si uescantur alimentis solidioribus & pinguioribus, inde generatur humidum lentum densum & magis solidum, quod pariter suae propriae consumptioni fit magis resistens, contra si nutritio fiat ex liquidioribus, & tenuioribus cibis, generabitur humidum aquosius, & fluidius, ex quo nostra corpora secundum uniuersam substantiam non aeq; nutriuntur, sed secundum tenuiorem partem, potius restaurabuntur. Ex quo alimenti genere cum equalis reparatio non fiat, sicut in uniuersa corporis essentia pro naturae modo fieri deberet; eiusmodi corpora nec consuetum robur seruant; nec ad labores sunt prompta, innediamq; citra uirium defectum minime sustinent.

Ex alimenti diuersitate humidum alimentale uariari.

Quod illis contigere consueuit, qui uel oleribus tãtum, uel liquidioribus et tenuioribus cibis uescuntur. his .n. tenuior nostri corporis pars potissimum reparatur, solidior uero conuenienti alimento indigens, languescit. secus uerò contingit, si solidioribus

Qui cibi robur corporis non seruant.

ali=

alimentis uescamur; qualia inter uegetabilia sunt, non olera & plantarum folia, sed fru=ctus potius, & adhuc magis semina: quemad modum inter animalia non sanguis aut lac sed caro ipsorum præsertim uerò in ætate adultiori=bus. Alterum quòd circa alimentum conside=randum occurrit, penes illius copiam & inopiam spectatur. Quantò enim copiosius fuerit, tantò longiori tempore pro caloris pabulo sufficere po terit; Ea tamen cum calore proportione semper seruata, ut nimia illius quantitate non obrua=tur, sed diu potius conseruetur. Quod præte=rea humidum non in una uel altera tantum cor poris parte subsistere debet, sed per corpus uni uersum unà cum ipso calore difusum esse opor=tet. ac proinde non in solo uentriculo redunda=re sed in toto uenarum genere & corporis am bitu distributum esse conuenit. præter copiam huius humidi aduentitii accedit etiam tempera tura, quae si frigida & humida fuerit, diu caloris actionem sustinebit, priusquam tota eui cta superataq; fuerit. siquidem ratione frigidi tatis & humiditatis calor obtunditur hæbetiorq; euadit, ut non nisi ægrè & sesim agere possit, & ita agendo longo tempore superare tale obie ctum nutritionis: cui temperaturæ si accedat

Quantitas alim. pro calore seruãdo

Pabulũ caloris ubiq; in corpore esse debet.

Qualis temper. humidi esse debeat pro inedia toleranda.

etiam copiam, si uiscíditas glutinositas & densitas, (quantum tamen paritur natura huius humoris aptitudinem semper seruantis ut per ulteriorem elaborationem in laudabilem sanguinem uerti possit) facile ac diu obsistere poterit calore agente, priusquam totus cuictus fuerit, & in substantiam nutriti uersus: obquam rationem pariter contingit, ut tale hominum genus diutius absq; cibo ac potu uitam suam traducere possit, concocto uero & superato tali humore, corporeq; uniuerso innanito, denuo excitatur utraq; fames, animalis in quam & naturalis, quo tempore ad consuetos cibos iterum coguntur reuerti, qui nisi noua repletione suæ huic innanitioni occurrerent, tunc interno pabulo iam consumpto, æq; ut alii uitam cum morte cito commutarent. Quod ipsum in externo igne contingere etiam obseruamus, cui si ligna uiridia crassiora densiora & copiosa subiiciantur, longo tempore suam seruabunt integritatem, priusquam ab igne consumpta superentur speciemq; propriam ammitant: quod cum contingerit proprio illius pabulo deficiente, quamprimum extingueretur, nisi lignorum noua appositione repararetur. Quapropter humores cum nutritionis nostræ materia sint, si naturalem calorem

Epilogus.

corporis humani seruare debent, imprimis non excrementitii, sed alimentales ut sint oportet. secundo si calorem corpusq; totum procul ab interitu sine cibo seruaturi sunt, non tenuiores faciléq; dissipabiles, sed densi & compacti esse debent, non pauci sed copiosi, non calidioris & siccioris temperamenti, sed frigidi & humidi ut sint oportet. huiusmodi autem omnium consensu erit humor pituitosus & non quicunq;, sed ille solum: qui substantia quantitate qualitate & cæteris conditionibus eiusmodi omnino sit, qualem, ad conseruandam uitam requiri depinximus. Huius internæ alimoniæ præsentia pleraq; bruta tota hyeme nutriuntur, & ab interitu præseruantur: Qua deinde digesta & consumpta, statutis temporibus famescunt, ab ocioq; & quiete ad consuetas motiones accedunt, & ad cibum ac potum iterum reuertuntur. Quod ipsum homini etiam contingeri quis dubitabit? si namq; corpus ipsius uniuersum tali perscripto humore redundans extiterit, præter id quod à nullo appetentiæ aut famis genere molestabitur, tantum etiam abest ut pro uita conseruanda quotidiano egeat alimento. ut ex illius assumptione lesionem potius euidenter suscipiat: quod Hipp. etiam in Aphor. significasse uisus est. dum inquit

Quis& qualis humor sit cõueniẽs ad inediã sustinẽdam.

Secũda aph. 10.

quod impura corpora quanto magis nutris, tanto magis ledis. Hinc est ut quicunq. habent uentriculum repletum tali humore, nil prorsus appetunt, quia hec pars per id tempus presentem habet materiam alimenti, cui etiam calor huius partis incumbit sensim illam concoquit, & in partis substantiam uertit, Cuius inappetentia tandiu etiam perdurare solet, quoad talis humor ab interno illius calore digestus consumptusq. fuerit, aut pharmaco euacutatus. A pari in toto corpore euenire ex ratione existimandum erit, Eiusdem enim copia & præsentia tolletur similiter in partibus omnibus naturalis fames, & eiusdem conuersione in substantiam partium ubiq; facta, nutritio fiet, uitaq; diu perdurabit nullo cibo extrinsecus accedente, sed hoc solo interno humore corpus restaurante, sunt praeterea huiusmodi homines eisdem brutis similes; non solum in tollerando ieiunium longo tempore citra omne detrimentum, uerum etiam in agendi & non agendi aptitudine; quandoquidem per id tempus quo à cibo abstinent, segnes, sunt tardi somnolenti ad motum actionesq; omnes satis inepti, calore ipsorum uidelicet à copia dicti humoris, satis oppresso à glutinositate & densitate ueluti irretitto, ab eiusdemq; frigiditate & humidi=

tate satis superq; obtusso, & in omnibus functi nibus ualde retardato, ut mirum esse minime debeat, si illius concoctioni totus occupatus, prestantioribus operationibus minus incumbat:

Qualis sit calor qui diuturnam inediam sustineat. Cap. 59.

Hactenus ostensum est quale esse debeat, caloris naturalis conueniens pabulum, ui cuius calor naturalis in eo fundatus, breui aut longo tẽpore absq; nouo alimento corpus sustinere ualeat, Nunc de calore in eo fundato & conditionibus ipsius agendum occurrit. Calore igitur duplici existente, altero substantifico, reliquo, accidentali seu complexionali, quod attinet ad substantificum, considerari potest & secundum propriam naturã, & adscititiam. Si primo modo. tunc ratione qua substantialis, nec intensionem aut remissionem suscipiet, nec in agendo ullo unquam tempore à se ipso diuersus erit. quapropter nec magis aut minus, nec melius uel deterius aget in una quam in alia etate. in uno uel alio loco. sed eandem naturam & agendi facultatem semper & ubiq; uniformiter retinebit. Quo modo consideratus calor, nullam diuersitatem continebit in ieiunii

Calor duplex.

Calor substantialis p se consideratus semper est idẽ.

tolerantia, aut uitæ longitudine & breuitate. Si uerò ab extrinseco consideretur, nempe ratione proprii corporis, quod regit perficit & ad agendum impellit, dupliciter considerari poterit, uel ratione contenti, uel continentis. si ratione contenti, hoc est humidi, in quo fundatur ratione huius diuersitatem suscipere potest tum à propria illius essentia, tum ab his quæ illam consequuntur, à propria quidem eßentia, quoniam tale humidum prout erit radicale & primigenium, aut alimentale & secundarium, calorem constituet modò innatum, consequenter uaporosum mitem blandum atq; suauem, modò adscititium, ac proinde magis materialem & acrem, qualis est calor iuuenum, ad diferentiam caloris puerorum. si deinde consideretur ratione consequentium eßentiam, tunc uariabitur calor in quanto & quali, in quanto quoniam pro utriusq; humidi maioui & minori copia calor etiam substantificus euadet multus uel paucus, ut in pueris calor innatus copiosus sit, ad scititius uerò paucus, contra in adultis adscititius erit plurimus, innatus uerò in modica copia; obquam causam fit ut pueri plurimum augeantur. Quoduerò attinet ad qualitatem considerare possumus tum primas tum secundas, & utrisq;

Calor substantialis ab extrinseco alteratur.

calor substãtialis uarius est pro uarietate humidi in quo fundatur.

calor substãtialis uariatur p uarietate qualitatis humidi in quo residet.

præditum est utrumq; humidum, quod ratione qua mixtum aliqua temperatura donari debet, pro cuius diuersitate calor substantialis alterationem recipit; non secus de continentibus contingit, pro quorum uaria temperatura, uario modo receptus calor substantialis, uarias & multiplices operationes exercet & manifestat Tandem hoc ipsum humidum, cum in secundis etiam qualitatibus diuisiones patiatur, ut sit uel crassum aut tenue, purum uel impurum, densum uel rarum, compactum uel friabile secundum singulas istas diferentias idem calor substantialis multiplicrm ac uarium se ostendet. Cum igitur calor substantialis non nisi ab extrinseco & ratione subiecti humidi & corporis ac affectionum consequentium multos ac uarios alterationis modos suscipiat, iure ieiunii tolerantia, & omnis producendæ uitæ ratio à dicto calore absolutè sumenda non erunt: sed potius à subiecto humido, in quo recipitur; pro cuius diuersitate in substantia quantitate qualitatibus primis & secundis, pro eiusdem deniq; coctione & cruditate non solum uitam corpori prebet, illiusq; inediam plurimum uel parum sustinet, uerum etiam breuiorem aut longiorem uitam producet, quemadmodum antea explicauimus.

calor substātialis uariatur a secundis qualitatib. proprii humidi

De causis Adiuuantibus inneditæ tolerantiam. Cap. 60.

AD protrahendam uitam sine cibo non solum concurrunt uitalia principia, qualia proposuimus. uerum etiam aliæ causæ adiuuantes, quarum concursu internus calor non auertitur à proprio humido, sed illi coniunctus manet. nulloq; extrinsecus alimento accedente fouetur, & seruatur. Hæ autem esse possunt internæ & externæ, inter internas, priori loco occurrit temperatura totius corporis frigida & humida, ui cuius humor pituitossus & crudior in maiori copia aggregatur in uenis omnibus, qui solet in corporibus omnibus tempore indigentiae in probum sanguinem transmutari, & humidi radicalis consumptionem tueri. Ab hoc n. humore crudiori frigidiori & copiosioi calor naturalis in agendo ob tunditur, qui in eo ueluti sub mersus in becilliter & sensim agit, ut proprium pabulum cogere potius quam coquere uideatur; cum itaq; ita sensim & ueluti insensibiliter agendo digerat, mirum non est, si hoc tantum interno alimento innixus calor, diutius perdurare possit. uitamq. ipsam nullo alio cibo accedente longo tempore protraheret. hanc ob causam. hyp. pronuntiauit quòd senes facilius ieiunium tolerant, quàm pueri

Adinnediã sustinẽdã cõcurere etiã alias causas.

prima partic. apg. 14.

pueri & iuuenes, quoniam plurimum pituitæ collectæ retinent, à cuius copia & frigiditate calor ita obtundi consueuit, ut minus efficaciter illius consumptioni incumbat. Quæ pituita si non excrementicia sed alimentalis fuerit, si crudior, & non cocta, ut longa adhuc elaboratio supersit. Si præterea pura in genere suo extiterit, non aliis impuritatibus per mixta, si glutinosa & densa, non facile diuisibilis ac dissipabilis, si non in solo uentriculo redundauerit, sed in reliquo toto corpore abundans fuerit, si deniq; eam proportionem & conuenientem mensuram cum calore habuerit, ut maior sit ex parte illius resistentia in sui ipsius conseruatione, quam caloris agentis potestas in ualide & cito absumendo, tunc nec calor ob defectum proprii humidi resolui poterit; nec humidum ab eodem calore cito absumi, sed Amborum mutuis actionibus & passionibus diu seruatis, uita procul à quocunq; cibo longo tempore custodiri poterit. longe aliter se habent quicunq; calidioris & siccioris temperamenti sunt, in iis n. sanguis qui generatur, & caloris pabulum in omnibus partibus corporis euadit, substantia tenuior est, ac proinde facile resolubilis & consumptibilis, in temperatura calidior & siccior,

Conditiones pabuli diu sustinentis caloris actionē.

Tempe ratura calida & sicca omniū minime ieiunium tolerare.

ratione cuius temperaturæ calor naturalis qui in ea suscipitur, tantum abest ut obtundatur, & propriæ consumptioni ualde resistat, ut potius acutior redditus, agendo & absumendo satis superq́ efficax euadat; quod est in causa ut ii nec admodum longioris uitæ esse posſint, nec inediam citra detrimentum sustineant; sed quotidie coguntur comedere, aliter corpora ipsorum emacientur, uel in febres ardentes incidunt, aut ad hectitas præparantur, uel deniq́ sincopim patiuntur; postremo loco Accedunt etiam causæ externæ, siue necessario occurant, quales sunt quæ ex uniuersa uictus ratione capiuntur, siue non, ut sunt medicamenta uel arromata, non ex ratione sed male administrata. Aer enim in actiuis qualitatibus frigidus in pasſiuis uero temperatior occasionem prebere potest calori, ut non confertim & cum uehementia agat, sed potius placide & sensim humidum proprium absumat, quemadmodum etiam statuimus serpentibus & aliis plerisq́ animalibus contingere, quæ tota hyeme inmota & absq́ cibo in cauernis terræ delitescunt. Multa dicenda adhuc supereſſent, quæ ad propositum causarum genus attinere uidentur, qualia sunt regio cæli constitutio anni tempus, cibus potus somnus uigilia in

Gal. 8. meth. 2.

Causæ externæ.

nanitio repletio motus quies animi accidentia & huiusmodi alia. sed ne à proposito scopo nimis discedere uidear, De nutritione hec dicta sufficient, Reliquum est, ut ad nutritionis modum explicandum me conferam.

De Modo Nutritionis. Cap. 61.

VVlgata est Medicorum omnium sententia, nutritionis materiam, cibum & potum esse, Quæ in ore primum ruditer preparata, in uentriculo mox recepta in chilum uertuntur. is deinde ad intestina transmissus, relictis excrementis, secundum meliorem sui partem per meseraicas uenas in hepar attrahitur, ubi nouam coctionem expertus in sanguineam massam degenerat, Quæ proximior nutritionis materia existens, secundum propriam sensibilemq. substantiam ab insito partium omnium calore attrahitur, in quibus pariter per nouam alterationem in illis factam, asimilatur, & in earundem naturam restaurando ac nutriendo, conuertitur.

Comunis opinio de modo nutritionis.

Ego uerò luce naturæ & ex intimis eius penetralibus ductus, in eam sententiam facile deuenio, ut ex rationibus dicendis mihi facile persuadeam, Nutritionem secundum quancunq. corporis par=

Opinio propria de modo nutritionis

tem fieri ex alimento quidem, atq. eo inter initia corporeo & sensibili. Sed à partium omnium nutriendarum calore naturali & proprio ita extenuato & eousq. subtiliato, donec uaporis speciem suscipiat, qui uapor facile ac cito ubiq; in altum corporis panetrans, ad centrum usq. partium innanitarum pertingit, ut ex capillaribus uenis sub halitus forma exiens, roris modo super membrorum substantias spargatur, mox densatur agglutinatur. & singularum partium propriæ eßentiae & conditionibus assimilatur. Quae mea sentētia cum à nemine hactenus proposita uel audita fuerit, plerisq. suspecta prima facie uideri facile poterit, Quæ tamen, ne à nobis temere proposita uideatur, ut uerissimam euidenter probabo, & ex solius naturae optimis ac lucidissimis fundamentis desumptam esse, hisce rationibus sequentibus confirmabo.

Nutritionem fieri ex alimento prius in uaporem extenuato. Cap. 62.

Agens natura le materiam in qua m agit si-

A *Notioribus ergo & magis uniuersalibus exordiens suppono, Agentis naturalis munus esse materiam inquam agit, sibi similem reddere. Declarat hoc ignis qui ligna calefacit,*

corrumpit, comburit, omnemq́ formam destruit, ut ex tali praecedente corruptione nouam generet, igneamq́ substantiam introducat, Ad cuius similitudinem internus quoq. nostri corporis calor dum circa alimentum tamq́ proprium obiectum occupatur, ut sibi & toti corpori simile reddat, ipsum in primis calefacit, calefaciendo attenuat, attenuandoq́ in uaporosam & spirituosam substantiam uertit, Ex cuius meliori ac utiliori portione, uniuersa corporis essentia innanita restauratur. Ex tenuiori quidem & puriori calor & spiritus reintegrantur, Quod uero superest in reliquas duas partes humorosam inquam & solidam, complentes corporis essentiam, transmutatur: in quarum partium nutritione hoc tantum interest, quòd Materia, qua spirituosa calorificaq́ substantia alitur, non solum ex praecedente coctione formam uaporosam & spirituosam acquisiuit, sed eandem etiam seruat, posteaquam in locum spiritus inaniti per nutritionem est substituta; contra uerò se habet nutritionis materia, reliquarum substantiarum, partium inquam solidarum & humorosarum. Hac enim priusquam actu nutriat dictas partes, uaporis speciem rettinet, secus per corpus uniuersum diffundi non posset, in dictis ta

bi simi lem facere.

Ratio prima.

Differētia materiæ, qua nutritur spiritus & reliq. partes.

men partibus uapor receptus & per insitam earum uim attractus, sensim densari incipit, donec eisdem assimiletur. Hanc ipsam interni calo=ris nostri actionem in alimentum eiusdemque se parationem in uaporem & uaporis mineram, non solum declarat ignis solisque calor in mate=riam aliquam agens, illamque assiduo & sen=sim attenuando, & in halitum resoluendo, sed longè adhuc magis effectus caloris in corpo re humano nascentes. si quidem ab assum=pto cibo plerisque contingere solent erructa=tiones, grauitas capitis, & in somnum (no=bis etiam inuitis) propensio. Nec ob aliam cer=te causam hæc omnia fiunt, nisi ob copiam ua porum qui ab assumpto alimento extenuato ge=nerantur, qui si per os expellantur erructatio=nes fiunt, si caput petant, ab eorum copia & humiditate grauantur & humectantur ut facul tatibus animalibus ueluti ligatis, somno detinea mur; qui tandiu perdurare solet, donec, ca loris ui, superatis ac resolutis dictis uaporibus soluantur facultates, ad propriasque functiones reuertantur. Cæterum sciendum quod iste ua por qui ab alimento alterato excitatur, duas habet partes, quemadmodum etiam illius mi=nera, alimentalem uidelicet & excrementiciam,

Ratio secũda.

Vapor ex alimento ortus duplici parte constater.

utilem & inutilem, alimentalis est benignior pars uaporis, quæ ob similitudinem cum nutriendi corporis essentia non solum in corpore detinetur, sed à singulis partibus similitudinis ratione attrahitur, & in earum substantiam uertitur; portio uerò excrementitia tamquàm dissimilis non solum non attrahitur, sed à dictis partibus odio potius habetur, ut à ui expultrice omni conatu separetur, & foras propellatur. modo sensibiliter per os uel inferius, modo insensibiliter dissoluitur per totum corporis habitum; & si contingat, ut ob caloris imbecillitatem, uel uias angustiores & obstructas, talis uapor cohibeatur, pro illius uarietate, & locorum diuersitate in quibus subsistit, multa & uaria symptomata producere solet. dupli ci ergo uapore existente, ab alimentoq; caloris & coctionis ui in corpore separato.. ex alimentali nutrietur corpus, excrementitius uero tamquàm inutilis sensibiliter uel insensibiliter expelletur. Hinc rursus sudoris generatio, totiusq; corporis innanitio insensibili modo facta, ortum habent. Nam ex corporeis motibus calor nostri corporis excitatus & atenuatus, maiori efficatia subiectam materiam extenuat, & corporis porrositates latiores reddens, excitatos

Tertia ratio.

intus uapores ad corporis circunferentiam propel-
lit, quibus ambientis ratione incrassatis & den-
satis, sinsibiliter & per modum roris se osten-
dunt, & foras manifestantur, quiescente ue
rò corpore, uel sensim & moderate commo-
to, uaporosa & inutilis materia insensibiliter
Quarta ratio. euacuabitur. Hæc tandem caloris naturalis a-
ctio nisi assiduè fieret, & in alimentum non
solum ageret, uerum etiam in nniuersam cor-
poris essentiam spirituosam humorosam & soli-
dam munus suum exerceret, nulla certe ratio
reddi posset, de his qui bis & ter & pluries
eadem die copiose comedunt nullis sedibus ha-
bitis, per octo, decem, & duodecim quandoq;
dies: Ubi quæso in corpore adest loci tam am-
pla capacitas? quæ pro tanta excrementorum
copia continenda sufficere posit, atque illa, ci-
tra omnem noxam, sed integra seruata uale-
tudine, continere? profectò ratio omnis consen-
tit, huic tam copioso excrementorum acceruo,
conuenientem euacuationem correspondere debe-
re, præsertim cum ab illorum copia natura gra-
uetur. & eorundem dissimilitudine odium con
citetur. Hæc tamen cum pluribus interpositis
diebus sensibiliter fieri minimè conspiciatur, fa-
teri tandem cogimur per halitus insensibiles con
tinuè

tinuè euacuari caloreq; extenuante, sensim in ua pores magna ex parte resolui; quapropter ex propositis rationibus concludendum est, uerissimum hoc esse, caloreu corporis humani actione quadam perpetua & prohenni agere in alimentum, ipsum alterando, coquendo, attenuando, & utranq; illius partem Alimentalem, & excrementitiam in uaporem attollendo, ut ex alimentali intus retenta nutritio fiat, dissimilis uerò & excrementitia sensibiliter & insensibiliter per loca consueta expellatur: Quod autem nutritio aliter fieri non posit, quàm alimentali parte uniuersa in halitum prius à calore extenuata, mox uerò in singulis partibus recepta. paulatimq; coacta & densata, donec in earum substantiam fuerit conuersa. quæ sequuntur rationes facillime & clarissime demonstrabunt.

Nutritionem fieri à uapore alimenti in singulis partibus densato & in earum substantiam conuerso. Cap. 63.

ALimentum calori subiectum in uaporem extenuari, atque hunc alimentalem & excrementitium, ex dictis satis compertum esse po

test: portionem uerò alimentalem intus detineri, & ab insita partium omnium ui attrahi, cogi, densari, & in earum substantiam uerti probare nunc aggredior. Imprimisq; ea ratio occurrit, quæ tum ab obiecto nutritionis, tum à nutriendarum partium diuersitate accipitur: Nam cibus. Verbi gratia panis, si tot corporis partibus essentia temperatura conformatione & cæteris conditionibus seiunctis, assimilari debet; necessarium omnino est, ipsum ante omnia denudari propria forma panis, & omnibus accidentibus proprijs illam consequentibus, dimensionibus inquam terminatis, temperatura propria. crassitie, duritie, figura, magnitudine, numero, situ colligantia, colore, odore, sapore, & quibuscumq; aliis eius generis, donec à caloris naturalis ingenio, ac potestate, in communem quandam substantiam resolutus sublimatusq; fuerit, quæ apta nata sit, secundum quamlibet corporis partem informari, & limitari, ad propriam illarum naturam, essentiam, temperaturam, magnitudines, & cæteras omnes illius proprietates ita ut in osse, materia illa generica, & informis recepta, transmutetur in osseam substantiam: acquirendo simul omnia ossis accidentia, in duritie lenitate densitate tem

Ratio prima.

peratura albedine & reliquis; in neruis pariter uenis arteriis carne, & aliis sigillatim suscepta, ab insito & proprio eorum calore informari debet specificis ac propriis formis, cum omnibus propriis accidentibus consequentibus. Nec aliter certæ idem numero panis posset tot partium corporis formas speciales, & propria accidentia recipere, nisi ad genericam quandam substantiam prius resolueretur, quæ ad similitudinem materiæ primæ ita sit omni forma spoliata, & omnibus dimensionibus definitis, unà cum propriis qualitatibus tum primis tum secundis priuata, ut aptitudinem habeat ad quamcunq; formam indifferenter, & ad omnia pariter accidentia talem formam consequentia. Non secus ac contingit in arte factis. Nam Annalogia.
cera quamdiu subiecta est formæ Iouis aut Mercurii, & illarum pariter accidentibus propriis, nunquàm aliis formis, & propriis accidentibus subiici poterit, At forma peculiari, unà cum suis accidentibus corruptis, statim acquirit genericam & communem quandam materiæ rationem, beneficio cuius aptitudinem acquirit ad quamlibet formam suscipiendam, sigilliq; figuram patiendam. Hoc ipsum omnino fieri de alimento, & partibus nutriendis cogi-

tandum est; Quæ partes cum essentia, & propria constitutione diuersæ ad inuicem omnes sint, tot sigilla distincta esse uidentur. Quæ alimentum perueniens, si in earum substantiam uerti debet, ac ueluti à totidem diuersis sigillis informari, omnibus & singulis spoliatum esse oportet. Nec secus aptum foret, in tot partium diuersitates transformari. Quæ alimenti corruptio, & in corporis principia resolutio, ui solius interni opificis fieri potest, qui procul ab omni errore in alimentum agens, non solum ipsum corrumpit, & ab excrementis depurat, uerum etiam eo usq; subtiliat, ut ab omni forma sensibili illud denudando, ad halituosam & insensibilem resoluat atq; sublimet, Quae postmodum à proprio nutriendarum partium calore, in corpus sensibile uertitur, Rorisq; modo per membrorum substantias in primis spargitur, mox densatur, agglutinatur, & omnino tandem illis assimilatur.

Obiectiones quæ propositum nutritionis modum euertere posse uidetur. Cap. 64.

SED non me latet, hoc loco plerosq; mirari posse, quomodo cibaria, præsertim quæ so

lidioris substantiæ sunt, ab interno calore nostro usq; adeo pati posʃint, ut in uaporem extenuari ualeant, cum ab igneo calore alioquin robustisʃimo illud uix fieri poße uideatur. Præterea hoc concesso, alia maior adhuc difficultas emergere uidetur, eaq; est, quomodo à simili nutritio tunc fieret. Nam corporis nostri uniuersa essentia cum triplici substantia constet, solida humorosa & spirituosa, istis pariter alimentum correspondere debet. At si in halitum uertitur, ex halituq; nutritio fiat, substantia tantum spirituosa, cui est persimilis conseruabitur; secundum uerò partem solidam & humorosam corpus nutritione destitutum maneret. Adhuc magis difficultas augetur de nutritione osʃium, quæ cum terrestris ac durisʃime substantiæ sint, fieri ullo modo posse uidetur, ut ex hoc halitu & substantia adeò tenuisʃima & rarisʃima nutriri posʃint, præsertim cum ex omnium medicorum communi consensu hactenus constitutum habeatur, oßa non nisi à consimili substantia terrestriori conseruari:

Obiectio. 1.

Obiectio. 2.

Obiectio. 3.

Solutiones ad propoſita obiecta

Cap. 65.

PRopoſitis difficultatibus & pleriſq; aliis ut ſatisfaciam, non ad authoritates confugiam, ſed ex propoſitæ rei natura imprimis, deinde ex ſenſatis ſolutio omnis petenda erit; imprimis ſi conſpicua nobis fuerit ſumma ac pœne incredibilis caloris naturalis in agendo poteſtas, non tam facile dubitabimus, quin cibus ab hoc eodem calore in uaporem extenuari non poſſit, cum longe maiora præſtare ualeat, atq; hæc, non quia calidus, ſed per internam reconditamq; illius naturam, unde omnis eius actiuitas, & in operando efficatia ducuntur; hac innixa pleraq; bruta, duriores etiam lapillos & metalla extenuare, & ſuperare poſſe uidentur. teſtantur hoc auicule multe, & longè magis ſtruciocamellus, qui ferrum etiam aterit & concoquit. Quæ ſanè operatio ab elementali calore prodire ullo modo poteſt, quia leo calidior cum ſit, facilius poſſet illa præſtare, præterea huiuſmodi calor elementalis, omnino igneus eſſe deberet, at huius caloris præſentia non magis ferrum uinci, quam uentriculus in quo ſuſcipitur, uri deberet; quapropter tante actionis auctor prin=

Caloris naturalis magnauis.

cipalis calor erit naturalis & substantificus ; cui tamen in quolibet mixto elementalis famulatur :

Lapides metalla & plantas ex uaporibus generari augeri & nutriri. Cap. 66.

R*Eliquas etiam dubitationes propositas, pleraq; alia naturæ opera dirimere facile poterunt; imprimis si lapidum ac metallorum generationem consideremus, non aliunde certe origi nem habent, quam ex uaporibus, & terre spiritibus in illius centro ab interno calore excitatis coagulatis & densatis; Non poßent autem ex dictis uaporibus metalla generari, nisi in eisdem uniuersa metallorum eßentia corporea contineretur, ac proinde pars solidior & terrestrior, pars tenuissima & magis spirituosa, & pars media & humorosa; imò si in effectibus semper causæ relucent, concludendum pariter erit, in eadem materia uaporosa non solum contineri tria principia corporum metallorum omnium, sed etiam tali mensura in eorum generatione proportionari, qualem in productis metallis ad esse obseruamus, ac proinde in uapore isto metallorum*

Solutio secũde & tertiæ difficultatis.

Ratio prima.

Arist. 1. Meteo.

Ratio secũda.

pars solidior & terrestrior longe lateq́ superabit aqueam seu humorosam, & adhuc magis spirituosam, quemadmodum & ipsorum dissolutio in sua hæc principia clare demostrat. Et quemadmodum ex his uaporibus generantur metalla, ex eisdem pariter assiduo & sensim coagulatis augumentum deßumunt; & modo suo nutriuntur; ex quibus enim res generantur ex eisdem pariter augentur & nutriuntur.

Ratio tertia.

Hoc idem longe euidentius confirmant plantarum omnium sponte nascentium generatio nutritio & auctio, Quarum origo (omnium philosophantium consensu) non aliunde habetur quam ex eisdem terræ uaporibus benignioribus ac dulcioribus, in quos agens uitale principium, quo terra uniuersa perfusa est, hanc & illum plantam sibi fabricat, magnitudine numero figura ac cæteris materiæ conditionibus insignitam, quibus certe ornari minime poßet, nisi instar materiæ primæ in eisdem non delitescerent, tum generandarum plantarum tota essentia, tum etiam illa omnia, quæ huiusmodi essentiam consequi consueuere, determinata inquam figura & magnitudo partium definitus numerus, situs, odores calores sapores, & cætera omnia nostris sensibus obuia; At modo quodam indefinito & indeterminato

terminato, prout naturæ materiæ primæ conue-nit: Ad cuius similitudinem figulus etiam agens in massam terræ rudem atque informem, per scientiam quam in se continet, uaria uasa ex illa conformat, secundum uarios ac diuersos usus, ad quos singula efficit atque figurat: Plantæ itaque cum ex dictis terræ uaporibus generentur. quid mirum, si ex eisdem pariter auctionem & nutritionem suscipiant, trahentibus radicibus à terra succum dulciorem sub halitus specie, qui deinde per uniuersam substantiam plantæ diffusus, caloris insiti ui densatur coagulatur & in duram ligni essentiam uertitur. Hoc ipsum affirmari, etiam potest de plantis ex iactis seminibus ortis, quarum generatio tantum abest, ut à semine illo materiali & sensibili prodeat, ut nisi prius corrumpatur, nulla planta ex eo generari possit, in tali enim semine materiali tamquàm in cortice uitale principium delitescit, in eodemq; copiosius continetur, quàm in cæteris partibus plantæ, ubi etiam diu custoditur. ut suæ terræ demandatum similem plantam producere possit; quod contingit quando à terra totum materiale semen corrumpitur, & uitale principium in illo irretitum ueluti à compedi-

Annalogio.

Quarta ratio.

bus soluitur; solisq; principiis corporis insensibilibus alligatum permanet. à quibus etiam ita limitatur, ut ex terræ uisceribus tenuissimos halitus attrahat, quos sensim densando, nouum corpus sensibile sibi fabricat, & secundum dona officia insitasq; sibi proprietates conformat, plantam uidelicet generando, illi prorsus similem à qua iamdiu originem habuerat. Quapropter cum eadem communiaq; sint generationis nutritionis & auctionis principia, iure plantæ omnes ut ex terræ uaporibus generantur, ita ex eisdem nutrientur, & augebuntur: cæterum illud animaduertendum est, quod licet uiuentia omnia, ex illis alimoniam capiant, ex quibus sunt genita, non tamen singula ex eadem materia aluntur, ex qua & in qua orta sunt; sed hoc illis solum contingit, quæcunque in genere uiuentium imperfectiora sunt; hac ratione uegetabilia uiuentium omnium infima, & locali motione carentia, ab eadem terra à qua ortum habuere & cui semper sunt affixa, alimentum continuè exigunt; pleraq; etiam animalia, more plantarum, aliunde alimentum non desumunt, quàm ex illa subiecta materia, ex qua genita fuere; qualia sunt multa animalia ex putri materia orta, quæ licet localiter

moueantur, quia tamen ad illud robur non perueneru nt, ut pro arbitrio alimentum ubiq; quærere & sumere possint, ideo ab eadem materia à qua originem habuerunt, alimoniam etiam quærunt, hac ratione uermes cœno uescuntur, erucæ folijs in quibus genitæ sunt, musciliones pariter uino conseruantur. perfectiora uerò uiuentia, quæ non solum sponte naturae quàm ex cohitu genita sunt. ex plerisque alijs materijs specie etiam differentibus alimentum capiunt: Quibus tamen omnibus id commune est, ut ex parte puriori tenuiori & halituosa semper nutriantur: quemadmodnm etiam ex hac ipsa generatur. Quam eandem ueritatem infallibilis quoque ueritas proprio ore confirmans, inquit; quod granum frumenti nisi mortuum fuerit, ipsum solum manet, hoc est quamdiu uitale principium ĩ grano frumẽti materialis reconditum ita ligatum manet in eo corpore, sensibilemq; corporis uestem retinet, ipsum solum manet. At si mortuum fuerit, nouam plantam germinabit, & multum fructum emittet; quod contingit, quando corporea illa & uisibilis frumenti moles corrumpitur, internusq; opifex in ea delitescens à uinculis sensibilis cooporis soluitur, insensibilibusq; futuri corporis principiis unitum perma-

net; quibus mediantibus nouum corpus sibi fabricat, eisdem conditionibus & proprietatibus illi plantæ omnino simile, à qua originem habuit; quod omne facit ac perficit, alimentum ex terræ uiscentibus attrahendo sub habitus specie, & secundum deffinita principia corporis eorumq; determinatam temperaturam plantam priori similem componendo producit:

Animalia omnia ex uaporibus generari, eisdemq; augeri & nutriri. Cap. 66.

Quinta ratio.

A Metallis ad plantas ascendimus, nunc à plantis ad animalia perueniamus, & similiter ostendamus, quod eorum generatio sicut ex principiis spiritualibus constat, ita ex eisdem densatis & agglutinatis, nutritio auctio imò & seminis regeneratio prodibunt. Quod manifestum in omnibus fiet. si discurramus in animalibus genitis tum ex putri materia, tum ex præcedenti semine conceptis, & in lucem editis. Nam quæ ex putredine procreantur, à communi agente principaliter fiunt, in quo formæ ac formarum omnium gradus huius sensibilis mundi modo insensibili delitescunt. Quod agens dum

Animalium generatio ex uapore fieri.

communicatur mundo huic sensibili & corporeo, uario modo & ubiq; sensibiliter se ostendit, pro uarietate principorum corporis, quæ aßumit, & à quibus illius actio omnis limitatur, ad unius determinati indiuidui generationem, ut in lutum uel fimum agens, tamquam in materiam secundam omnium abiectißimam & in fimam, non tamen hoc uitali principio omnino destitutam, uariis modis alterat & corrumpit, donec insitum & proprium principium eius uitale excitetur ad propriam operationem obeundam, quod aßociatum cum sit corpori, & eius deffinitis principiis, peculiari etiam temperatura præditis, si eam dictorum principiorum mixtionem dispositionem confluentiam & conspirationem inueneri, ratione cuius operando omnis eius actio dirigatur ad constitutionem corporis aptitudinem habentis ad suscipiendum actum uegetandi, producet plantam, si ad actum sentiendi, producet animal, atq; hoc uarii generis, pro diuersa dispositione & capacitate principiorum corporis, & mixtionis eorundem, modo ad actum uegetandi suscipiendum, modo sentiendi. hæc ergo & similia uiuentia, quæ nullo semine præcedente generantur, plane ostendunt principia generationis ipsorum sensum omnem subter

Arist. 2. de generatione animal. 3.

fugere, ex quorum tamen coagulatione & densatione ab interno opifice factis, sensibilia corpora fiunt, quorum pariter nutritio & auctio ex eiusdem luti ac finti benignioribus halitibus attractis & densatis nutriuntur augentur, & in uita seruantur.

Sexta ratio sumpta ex animalib. genitis ex femine.

Hoc ipsum adhuc longe magis affirmandum uidetur de perfectioribus animalibus, qualia sunt, quæ ex preexistenti semine fiunt, ut pote illa in quorum materiali & sensibili semine latenter custoditur uitale principium totius generationis auctor. Quod semen in utero matricis susceptum, ad similitudinem grani frumenti in terra proiecti. Ab interno calore uteri alteratur, & ueluti corrumpitur, ex qua corruptione internus illius opifex excitatur, & à uinculis corporei & sensibilis seminis soluitur; unitus tamen semper manet, cum principiis corporis generandi, atq; istis spiritualibus, & halituosis, à quorum certa & determinata mixtionis mensura, ac temperie in agendo limitatur, ut illis innixus tale corpus sibi fabricet ex halitibus purioris sanguinis, quos attrahit densat & agglutinat, quale illud erat, unde decisum fuerat.

Annalogia.

Confirmatio ex Arif.

Hoc in fallor uoluit etiam Arist. 2. de generatione animalium cap. 20. quando statuit, quod in generatione quæ in utero fit, corpus se

minis recedit , intelligendo de corpore illo materiali & sensibili, remanet autem semen formale, sed coniunctum, cum principiis insensibilibus corporis generandi, quibus denudari ullo modo potest; cum sit agens materiale, sed iuxta eorum mixtionem & mixtionis dispositionem, & conditionem, internus opifex operatur, attrahendo .s. alimentum sub halitus specie, & principiis futuri corporis simile, quibus semper coniungitur, ex quorum densatione sensim facta, corpus fit imprimis sensibile, assiduè deinde solidius euadit, ut quanto magis recedit à dictis generationis principiis, tanto corpus acquiramus solidius ac densius; Hinc etiam colligendum est, quod Aristo. statuens semen concurrere ad generationem, ut principium actiuum, Mestruum uerò sanguinem ut principium passiuum, per principium actiuum non intelligit puram formam, seu uitale principium ob omni materia seiunctum, sed tantum separatam à materia illa seminali corporea & sensibili, coniunctum autem cum substantia quadam corporea sed insensibili, sine cuius copula huiusmodi agens materiale non esset, ac proinde generando à nullo terminari posset ad productionem proprii ac definiti corporis, & illi simile unde decisum fue

locus Arist. explicatur.

rati & propterea se ipsum magis declarans Arist.
Annalogia. inquit, quòd semen se habet instar coaguli, quod lacti permixtum, illi prebet coagulationis principium pars autem lactis & corporis non euadit, sed hoc munere perfuncto, ociosum permanet; Quod dictum intelligere oportet de coagulo materiali, & sensibili, totum enim quod in coagulo oculis conspicimus, corpus est inutile & sterile, quod autem in illo delitescit tamquam in cortice, sola ratione comprehendimus, quale est ipsum agens, in quo solo coagulandi uis continetur; hoc tamen agens ratione qua materiale est, cum absq; materia nec subsistere nec agere possit, ideo concludendum est quod seipsum comunicans lacti coagulando, semper unitum coniunctumq; maneat cum propriis principiis corporeis complexionatis, sensum tamen nostrum effugientibus, quibus unquam spoliatur, sed illa secum etiam retinet in lacte coagulato, solumq; recedit moles illa sensibilis corporis, quæ in agendo est potius impedimento, quàm iuuamento, potius sterilis, quàm fæcunda. illud solum præstans, quod ipsum illesum ab externis iniurijs custodit non secus ac cortices ipa semina. Confirmari euidentius potest proposita ueritas, ratione sumpta à quibusdam animalibus, quæ simul coeunt citra alicu-
Alia ratio.

ius

ius ſenſibilis ac materialis ſeminis emisſionem, cuiusmodi ſunt anguille & ſerpentes & pleraq. alia inſecta animalia, quae ſolis frictionibus & mutuo quodam contactu, ſemen comunicant ſub ſpecie hailtus inſenſibilis. in quo halitu formale ſemen continetur, & ab eiuſdem certa mixtione & temperatura deffinitur ad generationem determinati indiuidui; nec aliter generatio fieri poſſet. Hunc naturæ progreſſum ut ex ſpiritibus denſatis corpora naſcantur, & uicisſim ex corporibus extenuatis ſpiritus fiant, generatio circularis eorum quae in magno mundo oriuntur, clare oſtendit, ſi quidem ex uaporibus terrae, ui radiorum ſolarium ſeparatis, & ad mediam aeris regionem tanquam in nouam generationis officinam ſublatis, nouam alterationem accipientibus per denſationem in pluuiam conuerſio fit haec rurſus terra ueluti pregnans, ab eodem coeleſti calore denuo extenuatur, & in uaporem rurſus reuerſa, nouam pluuiam generandi occaſionem prebet. Ad cuius ſimilitudinem homo pariter tãquam mundus quidam paruus ſe habet, cuius calor in alimentum agens, ipſum ſubtiliat, & in uaporoſam ſubſtantiam extenuat; cuius melior ac benignior portio à ſingulis partibus attrahitur, &

Ariſt. 1. de generatione animal. cap. 6.

Alia ratio.

Analogia.

ab earum insita ui densatur, agglutinatur & in substantiam uertitur. Altera uerò pars nutritioni inepta, relinquitur, & tanquam conseruationi inutilis secernitur, & extra corpus propellitur; uaporossa quidem per insensibilem transpirationem, corpulentior uerò & terrestrior per constituta natura loca sensibiliter expurgantur; cæterum illud interest inter densationem uaporum ex quibus generatur pluuia, & eorum ex quibus in corpore humano corpus seruatur, quoniam licet utrobiq; eadem & communis sit effectrix causa generationis uaporum, calor uidelicet, differunt tamen in causa densandi, quia in magno mundo densantur à frigido, in homine uerò potius à calido. & non à calido simpliciter sed à calore proprio mixti secundum quamlibet parte corporis.

In omni coctione alimentum uertitur in halitum nutritionis gratia. Cap. 67.

SI Alimentum nutrire non potest, nisi ui caloris in uaporosam substantiam prius uertatur, hinc sequi necessariò uidetur, huiusmodi alterationem fieri debere in quacunq; coctione, quarum finis alius non est, quam ipsa nutritio.

ſicut diſcurendo per quamlibet coctionem conſpicuum eſſe poterit, imprimis. Quo attinet ad primam concoctionem, quæ in uentriculo cælebratur: ex antea dictis ſatis ſuperq; patet, quòd alimentum in uentriculo receptum, & primæ coctioni ſubiectum, à proprio illius calore non ſolum in chilum degenerat, ſed toto coctionis tempore in halitus extenuatur, atq; hos partim excrementicios, qui intus detenti tumidum reddunt uentric. uel caput replent, partim alimentales, quorum preſentia appetentia animalis tollitur, & ex eiſdem denſatis uniuerſa uentriculi ſubſtantia nutritur; Neq; illud obſtare ullo modo debet, fieri minime poſſe, ut ex alimento in uentric. recepto, tam cito omnis appetentia deſinat; cum tam breui temporis interuallo coctio hæc abſolui poſſe non uideatur; Quamuis enim uerisſimum hoc ſit, huiuſce coctionis integritatem longiori tempore egere quam ablatio animalis appetentiæ preſeferat. Non propterea negandum eſt, quin ea alteratio breui fieri nequeat, quæ pro tollenda animali appetentia ſufficiat. Quod rei euentus plane declarat, ipſaq; quotidiana experientia aperte docet. Accedit & Auic. auctoritas in trac. de humorum generatione, ubi habet quod cibus in ore ſumptus, co=

Ventriculum nutriti ex halitu.

Obiectio.

Solutio.

Auic. prima primi doctrina quinta.

ctionem aliquam quasi momento recipit, ratione cuius mutationis nouam uim etiam acquirit, quam ante masticationem minime retinebat, ergo hic ipse cibus ita in ore contritus & praeparatus, in uentriculo pariter susceptus, longe maiorem ac citiorem alterationem suscipere aptus erit; ratione cuius nouam proprietatem acquirens, facile poterit omnem animalem appetentiam extinguere; ut in se ipso quilibet etiam experitur, Ex cuius rei tam euidentissimo euentu, non propterea affirmatum uelim, hanc quasi subitaneam animalis appetentiae ablationem, adhuc esse legitimae ac integrae huius primae coctionis & nutritionis huius partis argumētum; Sed potius ex illius qualitatis cognatione, & cum dicta facultate conuenientia, ea oritur oblectatio & satietas, quae nutritionis est aemula. Ex cuius deinde obiecti ulteriori elaboratione subsequente, uera etiam nutritio succedit; quo tempore, simul cum animali appetentia, naturalis etiam sequitur.

Alia ratio. Praeterea si uentriculus non nutriretur exhalitu cibi & chili in ipso existentium, ergo nutriri deberet ex halitu sanguinis, quod minime necessarium est; quia tunc sequeretur, quod existente copioso sanguine in corpore nostro, nulla appetentia tunc fieri deberet, quod est falsum, tum corpo-

ra pletorica appetant & multum comedant.

Accedit etiam, quòd cibus cum in chilum uersus est in uentriculo, & chilus in sanguinem in hepate, hoc tempore uentriculus nihil prorsus appetere deberet, cum hoc potissimum tempore adsit & presens sit idonea pro uentriculo nutriendo materia: Quo tamen tempore, potissimum solet noua appetentia excitari, quod euidens inditium esse potest. chilum & non sanguinem ipsi uentriculo subministrare alimentum. Alia ratio.

Nec propterea negauerim, quod tempore indigentiae, uentriculus non nutriatur etiam sanguine, atq. hoc magis pituitoso, ob quam causam hec pars plerisq. uenulis referta esse debuit : ut pro necessitate alimentum sanguineum ab hepate attrahere posset. Cui sententiae conciliator etiam consentire uidetur, qui differentia 113 proponens rationem conseruandæ uitæ per alimenta, inquit, uitam conseruari per restaurationem deperditi à calore naturali factam, transmutante alimentum, & in halitum conuertente; qui deinde halitus in singula quaq; parte densatus, in earum substantiam uertitur. Arist. quin etiam eidem ad stipulatur, qui secundo meteor Cap. 3. reddens causam salsedinis maris, inquit, quòd sicut in magno mundo quicquid in mare est dulcis & potabilis aquæ, calore solis extenuatur in

Ventriculum nutriri sãguine tempore indigentiæ.

Confirmatio ex auctoritate.

Confirmatio ex Arist.

uaporem primo, mox uerò per condensationem, uapòr ille conuertitur in pluuiam, pars uero salsa & terrestrior ob grauitatem deorsum permanet. A pari inquit Arist. contingit in animali, in quo attrahitur ab alimento ui caloris succus dulcis & alimentalis specie cuiusdam halitus, quo singulę partes pro sua quaq; natura nutriuntur, separatis & relictis excrementis salsis & amaris ad nutritionem ineptis; Quicquid uero alimenti superest post uentriculi nutritionem, secundæ coctionis materia euadit, in quã pariter agens calor naturalis & proprius hepatis, illam attenuat & in uaporem sensim attollit, cuius meliorem partem & futuræ nutritioni idoneam ad se trahit, & relictis in intestinis terrestrioribus excrementis uenarum meseraicarum interuentu in totam hepatis substantiam rapit atq; distribuit; ubi paulatim densatus, in proprii uisceris essentiam uertitur. Quod uero post huius uisceris nutritionem superest in maßam quandam humorosam degenerat, quæ tertiæ coctionis ac proinde reliquarum partium omnium nutriendarum est conueniens materia, Cuius benignior & alimentalis portio, à partium omnium insito calore trahĩtur, excrementitia uero & nutritioni inepta relinquitur, & in aquositatem atq. utranq. bilem

Hepar per secundũ coc. nutriri ex halitu.

Partes omnes corporis per tertiã coctionem halitu nutriuntur.

ſeparatur, quæ tanquam excrementa in propriis receptaculis recipiuntur. Quibus ſuccis ita depuratis, ſingula pars propriæ conſeruationi ſemper incumbens, portionem ſibi ſimilem trahit, idq. agit mediantibus uenis non ſolum maioribus & minoribus ſed minimis & capilaribus & inſenſibilibus; in quo tranſitu materia iſta asſiduam alerationem & maiorem ſubtiliationem ſemper recipit, uiisq; propoſitis ſemper ſe accomodat, ut in uenis amplis crasſiori modo contineatur, in paruis minorem crasſitiem ſeruet, in minimis capillaribus & inſenſibilibus, paulatim ad inſenſibilem extenuationem ſublimetur; quæ ſuper membrorum ſubſtantias roris modo ſpargitur, deinde denſatur agglutinatur, & partibnr omnino asſimilatur; in qua pariter tertia coctione per aliorum excrementorum nouam ſeparationem, maiorem depurationem acquirit, & loco deperditi aptisſime ubiq; ſe accomodat, & ſubſtituitur; ut hinc haud ſatis mirari quiſq. posſit, quo ingenio tenuisſima illa ac rotida ſubſtantia poſt partium nutritionem, tam æterroganeam atq; multiplicem ſe oſtendat, ex partibus inquam alimentalibus & excrementitiis, ex ſpiritualibus & ualde materialibus compoſitam, Nam penes portionem alimentalem, non ſolum in ſpirituoſam ſubſtan

tiam uerum etiam in solidiora membra conuerti tur : secundum excrementiciam non modo per halitus insensibiliter sed etiam per sudorem atq; sorditiem sensibiliter propellitur, imò etiam in pillos ungues degenerat : Ut ex dictis satis superq; constet, eandem subiectam materiam quam per alimento accipimus, ab uno & eodem calore in diuersis partibus corporis multiformem fieri, & per quandam circulationem modo in spiritum sublimari, & spiritum in corpus uicissim conuerti, in singulisq; coctionibus hoc modo alterari. Ut ingestus cibus sit materia chili. chilus est materia tum crassiorum excrementorum, quæ in intestinis relinquuntur, tum halitus ab hepate attracti, & in sanguinem condensati. sanguis pariter post utriusq; bilis ac serositatis separationem, in puriorem halitum ac spiritum ascendit, ut denuo ipse condensetur non solum in roridam substantiam, sed etiam in partium omnium essentiam, excrementis tamen separatis, & non solum insensibiliter, atq. etiam per sudorem & sorditiem expulsis, uerum etiam in pilos ungues, imò squamas & cornua in quibusdam brutis transformatis. Hinc facile colligi solutio poterit, Ad uulgatam illam medicorum omnium ac philosophorum questionem

Solutio questionis an coctio fiat in crassando.

An

An .s. concoctio incraſſando uel atteuuando pro cedat quoniam ſi pro termino capiatur , cum finis coctionis ſit Nutritio, & Nutritio alimen ti conuerſio ſit in ſubſtantiam nutriri, hac ratione incraſſando procedet ; Si uerò capiatur prouia,at tenuando potius fiet,quia dum materia coquitur p ſeparationem partium inutilium , ſemper acqui= rit maiorem depurationem , ut in ſpiritum uſq; deducatur ex cuius deinde denſatione ſolida omnia corporis tandem nutriuntur.

De Aliis rationibus ex ſubiecto & uiis de ſumptis quibus noſtra ſententia de mo do nutritionis cõfirmatur. Cap. 67.

AD *Nutritionem non ſolum concurrit ma teria alimentalis ut principalis, ſed concur runt etiam partes omnes noſtri corporis , tam= quam ſubiecta , quibus nutritio conuenit,& qua rum gratia alimentum concoquitur , & præte= rea etiam Viæ per quas materia mouetur, & per partes omnes diſtribuitur ; concurruntq; ut cauſæ ſine quibus nutritio fieri non poteſt, circa quas ut prætermitam longitudinem & breuita tem earum, conſidero dillatationem & angu= ſtiam rectitudinem & obliquitatem , Quo ad*

Ad Nutritionẽ quæ concurrant.

latas pertinent de his nulla contingit difficultas, quod alimentum per has sensibiliter deduci potest, quales sunt uena caua, uena porta, & reliquæ omnes his continuæ tum maiores tum minores, quæ ut cauitates habent sensibiles, ita per easdem etiam materia sensibilis sensibiliter fluere potest; si uero angustiores respiciam, quarum meatus ullo sensui obiiciuntur, uix mente concipere possum per has sensibilem materiam permeare, et si permeat, quin obstructiones non efficiat, & obstruendo nutritionem non impediat; at si dixerimus quod sanguis in has uias angustissimas delatus, spiritualis euadit, statim difficultas omnis cessabit; præterea si sanguis in hepate elaboratus, & per secundam hanc coctionem purior & subtilior factus, uenas iecoris obstruit, & subiectarum etiam partium, quæ paulo latiores sunt, unde febres & inflammationes contingunt, quanto magis cogitandum erit, in angustioribus uenis hoc contingere posse? quales sunt tum plures aliæ quae ad partes pertingunt, tum etiam meseraicæ; quae potissimum obstructione corripientur, quia per has chilosa materia fluere debet, quae longe crassior est ipso sanguine, cum illa unicam tantum coctionem, sanguis uerò duplicem expertus sit. Augetur adhuc hec nostra ratio desumpta

Alia ratio desumpta ex uiarum angustia.

Alia ratio.

Alia ratio ex uenarũ obliquitate sũpta.

pro fundamento ex dictarum uenarum obliquitate, quæ rectà non incedunt, sed potius obliq. non enim earum oscula rectis lineis porriguntur ad uentriculum, & intestinorum cauitates; sed ualde obliq. & tortuose per substantiam uentriculi intestinorum & mesentenii sunt diseminatæ, ut certè tam crassum succum, qualis est chilus attrahere poße ullo modo uideantur; at sub alia specie, halitus uidelicet, & uaporis, minime repugnabit. Præterea quid de illarum partium nutritione dicendum erit? ad quas uenarum ora non terminantur, sed potius inter unam atq. alteram uenam interiacent; quomodo quæso tales partes à uenis trahere alimentum sanguineum poterunt? dicere non poßumus, quod sanguis secundum propriam substantiam extrauenetur, quia tunc ingrumun conuersus putresceret; cum deinde partes istæ nutritione non destituantur, & nutritionis materia alia non sit quam sanguis ipse, fateri cogimur, quòd sanguis inuenis existens, à calore interno tum uenarum tum partium nutriendarum subtilietur in uaporem, & sub uaporis forma resudet per tunicas uenarum, hoc quo modo ab attractrice innanitarum partium in substantiam attrahitur ibiq. densatur cogitur & assimilatur; Tan Alia ratio.

dem est difficultas ut per angustissimas uenas materia chilosa & sanguinea propria seuata specie & citra illarum obstructionem permeare possint, si ubi nullæ sunt uiæ, ut inter unã & alterã uenã transitus impossibilis redditur, nisi in halitum extenuatio fiat, Quid queso de ossium nutritione cogitandum nobis relinquetur? & de illis potissimum quæ insignis crassitudinis extant? Quid deniq; de medullis in centro ipsorum reconditis? hæc.n. omnia propria nutritione non destituuntur, ut eorum auctio declarat. nulla tamen uia adest uel imaginari à nobis potest, per quam alimentum non dixerim tantum sensibile, imò etiam insensibile pertraasire ualeat: Huic enim durissimæ densissimæ ac crassimæ substantiæ, cuiuscunq; materiæ penetratio omnino repugnare uidetur, ut propterea uelimus aut nolimus fateri cogamur, ossium ac medullarum alimentum, non modo in spiritum, sed usq; adeo subtilissimum sublimari, ut tantæ illius tenuitati, nec uenarum angustia obsistat, non uiarum absentia impediat, non ossium densitas & crassities insignes repugnent, quin p eorum uniuersam substantiam non se difundat, & ad centrum reconditasq; medullas non penetret; à quarum partium calore naturali & proprio, ita densatur, ut nedum

Alia ratio ab ossium & medullarũ nutritiõe accepta.

medullis nutriendo assimiletur, sed quod mirum est, ossibus etiam ipsis in soliditate ac caeteris eorum conditionibus, mirabiliter coequatur. Atq; haec qualiacunq; sint de uita & conseruationis ratione dicta sufficiant; in qua tractatione etiam si contra communem philosophorum ac medicorum sententias multa protulerim, sciat tamen candidus lector, me non contradicendi studio, sed animi mei innata quadam sinceritate, soliusq; ueritatis amore omnia ennunciasse, & conscripsisse; interim, soli deo honor & gloria. Pataujj. 1582. Sexto idus Martii.

Cum Licentia Superiorum.

Errata sic Corriga.

Carta. 1. Linea 12. coitionis, lege coctionis. c. 1. l. 12. morx, mox. C. 3. l. 4. lationes, latio. c. 4. l. 11. nt, ut .c. 5. l. 20. generi, genere. c. 5. l. 12. eēt, non eēt. c. 5. l. 15. ille, illi. c. 9. l. 8. per, pro c. 10. l. ult. meditorum, medicorum. c. 11. l. 19. requiriur, requiritur. c. 12. l. 8. eciari, ociari. c. 13. l. 18. &, at. c. 14. l. 12. singulas pertes, singulis partibus. c. 14. l. 10. preditum, predito. c. 15. l. 26. per, pro. c. 16. l. 16. inutidibus, inutilibus. c 16. l. 26. receptaculo, receptacula. c. 17. l. 10. habere haberi. c. 18. l. 15. instanti, in instanti c. 26. l. 8. pro prietate, proprietates c. 28. l. 11. aleret, ab berret c. 29. l. 5. presentim presentiam. c. 32. l. 16. gens, agens. c. 32. l. 14. uenum, uerū. c. 33. l. 24. qua, qui. c. 33. l. 8. quibus, quibusq;. c. 35. l. 17. inter, inter has. c. 36. l. 9. cum, cuius c. 41. l. i. hac, hec. c. 41. l. 14. cum, eum c. 42. l. 5. pariter, patitur. c. 43. l. 22. alimentalia, alimentalis. c. 48. l. 18. cecitas, cicius c. 51. l. 14. organum, organicum. c. 54. l. 18. meliora, moliora c. 55. l. 23. existent, existens. c. 56. l. 26. opero, operatio. c. 71. l. 16. n. non c. 71. l. 23. eodem, eadem c. 72. l. 5. ceteram, ceterū. c. 73. l. i. producamur, producamus. c. 73. l. i. mausio, mansio c. 74. l. 25. in indorum, indorum c. 76. l. i. copiosiorem, copiosior est c. 81. l. 24. sesin, sensin. c. 81. l. 2. paritur, patitur. c. 81. l. i. copiam, copia c. 81. l. 15. calore agente, calori agenti. c. 83. l. 19. maioui, maiori. c. 84. l. 22. protraheret, lege portrahere. c. 85. l. 18. cico, cito. c. 85. l. 19. possioni passionibus. c. 88. l. 3. sinsibiliter sensibiliter. c. 94. l. 14. generatur generantur. c. 95. l. 4. finti fimi. c. 95. l. 23. erar. erat. c. 95. l. 24. in. ni. c. 99. l. ultima. tum. cum. c. 100. l. 7. per. pro. c. 58. cap. 43. lege. 48. & corrigasq; ad cap. 58. inclusiue.

PATAVII, Apud Iacobum Bozzam
MDLXXXII.